T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
GAZETECİLİK ANABİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

SPOR GAZETELERİ MANŞET VE BAŞLIKLARININ ŞİDDET ÇAĞRIŞTIRAN SUNUMU: FOTOMAÇ VE FANATİK GAZETELERİ ÖRNEĞİ

GALİYA SERİKKYZY
2501101284

Tez Danışmanı:
Doç. Dr. ŞEBNEM ÇAĞLAR

İSTANBUL, 2013

T.C. İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER
1982 ENSTİTÜSÜ

Y Ü K S E K L İ S A N S
T E Z O N A Y I

ÖĞRENCİNİN

Adı ve Soyadı : Galiya SERİKKYZY **Numarası : 2501101284**

Anabilim/Bilim Dalı: Gazetecilik **Tez Savunma Tarihi: 05.08.2013**

Danışman : Doç.Dr.Şebnem ÇAĞLAR **Tez Savunma Saati :14.00**

Tez Başlığı : Spor Gazeteleri Manşet ve Başlıklarının Şiddet Çağrıştıran Sunumu: Fotomaç ve Fanatik Gazeteleri Örneği.

TEZ SAVUNMA SINAVI, Lisansüstü Öğretim Yönetmeliği'nin **36. Maddesi** uyarınca yapılmış, sorulan sorulara alınan cevaplar sonunda adayın tezinin **KABULÜ'NE** OYBİRLİĞİ / ~~OYÇOKLUĞUYLA~~ karar verilmiştir.

JÜRİ ÜYESİ	İMZA	KANAATİ (KABUL / RED / DÜZELTME)
1-DOÇ.DR.ŞEBNEM ÇAĞLAR		kabul
2-DOÇ.DR.SEÇKİN ÖZMEN		kabul
3-DOÇ.DR.GÜVEN BÜYÜKBAYKAL		kabul

YEDEK JÜRİ ÜYESİ	İMZA	KANAATİ (KABUL / RED / DÜZELTME)
1- YRD.DOÇ.DR.CEYDA BÜYÜKBAYKAL		
2-YRD.DOÇ.DR.HABİBE ÖNGÖREN		

GALİYA SERİKKYZY

SPOR GAZETELERİ MANŞET VE BAŞLIKLARININ ŞİDDET ÇAĞRIŞTIRAN SUNUMU: FOTOMAÇ VE FANATİK GAZETELERİ ÖRNEĞİ

ÖZ

Sporda şiddet son zamanlarda gündemi meşgul ettiği tartışılmazdır. Gündemden düşmeyen bu konunun oluşu ve körüklenmesinde medyanın ne kadar payı olduğunu tartışmak için spor basınının incelenmesi gerekli görülmüştür.

Medya, yaşadığımız yüzyılın en önemli kanı önderlerinden birisidir ve kitleleri yönlendirmede etkilidir. Böyle bir güce sahip olan medyanın, kullandığı şiddet içerikli dil ve haber seçimlerindeki tutumu, insanları dolaylı veya dolaysız etkilemekte ve şiddete davetiye çıkardığı düşünülmektedir. Dolayısıyla, medyanın futbol haberlerini sunuş biçiminin, şiddet olaylarının artışında etkili olduğu ileri sürülebilir. ''Spor basını manşetleri şiddet içeren öğeler kullanıyor ve bu okuyucuların üzerinde belli bir derecede etkisini hissettiriyor, şiddete yönelmesine teşvik ediyor'' varsayımını sınamak amacıyla, en çok satan spor gazeteleri Fanatik ve Fotomaç gazeteleri görsel açıdan en dikkat çekici öğesi manşetler içeriği bağlamından incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Futbol, Spor Gazeteleri, Şiddet.

GALİYA SERİKKYZY

THE REPRESENTATİON OF VİOLENCE İN HEADLİNES AND TİTLES OF SPORT NEWSPAPERS SUCH AS FOTOMAÇ AND FANATİK

ABSTRACT

It is unquestionable how violence occuied the agenda in sports recently. To be able to understand how much effective the media in this recent issue and its promotion, it is needed to discuss and investigate the sports media.

The media is one of the most important opinion leaders of this century, and is effective in guiding the crowds.The violent media with this kind of power influence people directly or indirectly and invite them to the violence.Therefore it can be claimed that the way sports media present the news increases the blood-and-guts.To test the hypothesis that "Sports media has blood-and-thunder content and this somehow affects the readers in a certain extent, and encourage them to the violence", the best selling sports newspapers Fanatik and Fotomac were examined in a way that are the most striking element visually.

Key Words: Football, Sport Newspapers, Violence.

ÖNSÖZ

Bu tez spor gazetelerinin manşet ve başlıklarında futbolu nasıl/hangi yollarla şiddet çağrıştıracak biçimde sunduklarını araştırma amacıyla hazırlanmıştır.

Bu zorlu süreçte desteğini, vaktini, sabrını ve bilgisini esirgemeyen, çok büyük anlayış gösteren, tükenmek bilmeyen sıkıntı ve sorularıma rağmen bu yolda beni yalnız bırakmayan kıymetli hocam Doç. Dr. Şebnem Çağlar'a, bana tez çalışmam boyunca ihtiyacım olan her konuda yardım eden değerli arkadaşlarıma, arşivlerini sorgusuz sualsiz bana açarak bu teze çok değerli bir katkıda bulunan Fotomaç gazetesi'ne, Fanatik gazetesini temin etmeme yardımcı olan Basın Müzesi Kütüphanesi'ne ve manevi destekleriyle bana güç kaynağı olan aileme teşekkürü bir borç bilirim.

Ağustos, 2013

Galiya Serikkyzy

İÇİNDEKİLER

Sayfa No

I.Öz.....iii
II. Abstract.....iv
III. Önsöz.....v
IV. İçindekiler.....vi
V. Tablolar listesi.....viii
VI. Amaç.....x
VII. Varsayım x
VIII. Sınırlılıklar.....x
IX. Yöntem.....x
X. Giriş.....1

BİRİNCİ BÖLÜM

1.1. Spor Kavramı,Tanımı ve Önemi.....4
1.2. Futbol:Oyundan Endüstriye İnsanlığın En Büyük Eğlencesi.....9
1.2.1. Futbolun Niteliği ve Yaklaşımlar.....12
1.2.2. Futbolun Doğuşu ve Gelişimi. Dünyada Futbol.....18
1.2.3. Futbolun Türkiye'ye Gelişi. Türkiye'de Futbol.....22
1.2.4. Türkiye'de 1980 Sonrası Dönemde Futbol.....26
1.3. Medya ve Spor.....28
1.3.1.Medya: Bir Kurum Olarak Medya.....28
1.3.2. Medya ve Spor İlişkisi.....30
1.3.3.Medya ve Futbol İlişkisi.....32

İKİNCİ BÖLÜM

2.1. Futbol ve Şiddet İlişkisi.....36
2.1.1. Şiddet Kavramı. 36
2.1.2.Seyirci, Fanatik, Taraftar, Holigan Kavramları.....38
2.1.3.Futbolda Seyirci Şiddeti.....42
2.1.4. Seyirci Şiddetinin Ortaya Çıkışının Sebepleri.....49
2.2. Medyada Şiddetin Sunuş Biçimi.....55

2.3.Medyada Futbol Şiddetinin Sunuş Biçimi.....56
2.4. Sporda Şiddet ve Düzensizliğin Önlenmesine Dair Kanun'un Getirdikleri.....61

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR VE YORUM:
3.1. Bulgular. Manşet ve Başlıklarda Futbolun Sunuş Biçimleri.....65
3.1.1. Fotomaç Gazetesi Futbol Manşetlerinin Şiddeti Çağrıştırma Oranı.....68
3.1.2. Fanatik Gazetesi Futbol Manşetlerinin Şiddeti Çağrıştırma Oranı.....87

SONUÇ 112
KAYNAKLAR.....115

TABLOLAR LİSTESİ

Fotomaç Gazetesi Ocak Ayı Manşetlerinin Şiddet Çağrıştıran Yollarla Sunulma Oranı....62
Fotomaç Gazetesi Şubat Ayı Manşetlerinin Şiddet Çağrıştıran Yollarla Sunulma Oranı....63
Fotomaç Gazetesi Mart Ayı Manşetlerinin Şiddet Çağrıştıran Yollarla Sunulma Oranı....64
Fotomaç Gazetesi Nisan Ayı Manşetlerinin Şiddet Çağrıştıran Yollarla Sunulma Oranı....66
Fotomaç Gazetesi Mayıs Ayı Manşetlerinin Şiddet Çağrıştıran Yollarla Sunulma Oranı....67
Fotomaç Gazetesi Haziran Ayı Manşetlerinin Şiddet Çağrıştıran Yollarla Sunulma Oranı....69
Fotomaç Gazetesi Temmuz Ayı Manşetlerinin Şiddet Çağrıştıran Yollarla Sunulma Oranı....70
Fotomaç Gazetesi Ağustos Ayı Manşetlerinin Şiddet Çağrıştıran Yollarla Sunulma Oranı....71
Fotomaç Gazetesi Eylül Ayı Manşetlerinin Şiddet Çağrıştıran Yollarla Sunulma Oranı....71
Fotomaç Gazetesi Ekim Ayı Manşetlerinin Şiddet Çağrıştıran Yollarla Sunulma Oranı....72
Fotomaç Gazetesi Kasım Ayı Manşetlerinin Şiddet Çağrıştıran Yollarla Sunulma Oranı....73
Fotomaç Gazetesi Aralık Ayı Manşetlerinin Şiddet Çağrıştıran Yollarla Sunulma Oranı....75
Fanatik Gazetesi Ocak Ayı Manşetlerinin Şiddet Çağrıştıran Yollarla Sunulma Oranı....77
Fanatik Gazetesi Şubat Ayı Manşetlerinin Şiddet Çağrıştıran Yollarla Sunulma Oranı....78
Fanatik Gazetesi Mart Ayı Manşetlerinin Şiddet Çağrıştıran Yollarla Sunulma Oranı....80

Fanatik Gazetesi Nisan Ayı Manşetlerinin Şiddet Çağrıştıran Yollarla Sunulma Oranı.....82
Fanatik Gazetesi Mayıs Ayı Manşetlerinin Şiddet Çağrıştıran Yollarla Sunulma Oranı.....84
Fanatik Gazetesi Haziran Ayı Manşetlerinin Şiddet Çağrıştıran Yollarla Sunulma Oranı.....85
Fanatik Gazetesi Temmuz Ayı Manşetlerinin Şiddet Çağrıştıran Yollarla Sunulma Oranı.....87
Fanatik Gazetesi Ağustos Ayı Manşetlerinin Şiddet Çağrıştıran Yollarla Sunulma Oranı.....88
Fanatik Gazetesi Eylül Ayı Manşetlerinin Şiddet Çağrıştıran Yollarla Sunulma Oranı 89
Fanatik Gazetesi Ekim Ayı Manşetlerinin Şiddet Çağrıştıran Yollarla Sunulma Oranı 90
Fanatik Gazetesi Kasım Ayı Manşetlerinin Şiddet Çağrıştıran Yollarla Sunulma Oranı 92
Fanatik Gazetesi Aralık Ayı Manşetlerinin Şiddet Çağrıştıran Yollarla Sunulma Oranı 93
Fotomaç Gazetesi Futbol Manşetlerinin Yıllık Toplam Şiddeti Sunuş Oranı.....94
Fanatik Gazetesi Futbol Manşetlerinin Yıllık Toplam Şiddeti Sunuş Oranı.....95

AMAÇ

Bu çalışmanın genel amacı, ulusal-günlük iki spor gazetesinin manşet ve başlıklarında futbolu nasıl/hangi yollarla şiddet çağrıştıracak biçimde sundukları ve bu sunum yollarının, amaçlı bir biçimde seçilen tarihler arasında ve amaçlı bir biçimde seçilen gazetelerdeki kullanım sıklıklarını araştırmak, ''Spor basını manşetleri şiddet içeren öğeler kullanıyor ve bu okuyucuların üzerinde belli bir derecede etkisini hissettiriyor, şiddete yönelmesine teşvik ediyor'' varsayımının doğruluğunu sınamaktır.

VARSAYIMLAR

Bu araştırmada;

- futbolda seyirci şiddetinin mevcut olduğu düşünülmektedir
- futboldaki şiddet, medyanın futbol sunumuyla ilişkili olduğu düşünülmektedir.
- medya içeriğinde şiddet öğesi olduğu söylenmektedir

birer varsayım olarak kabul edilmiştir.

SINIRLILIKLAR

Bu araştırma;

- Futbol şiddetinin Türkiye basınıyla,
- Türkiye basınından seçilen Fotomaç ve Fanatik gazeteleriyle,
- Söz konusu gazetelerde yer alan futbol manşet ve başlıklarıyla,
- Söz konusu gazetelerin 1 Ocak-31 Aralık 2012 tarihleri arasındaki sayılarıyla

Sınırlıdır.

YÖNTEM

Gazetenin 1 Ocak -31 Aralık tarihleri arasındaki sayılarındaki manşet ve başlıkların içerik analizi.

GİRİŞ

Futbol, milyonları hatta milyarları zaman zaman peşinden sürükleyen, en çok ilgi çeken, seyircisi ve gündemi en yoğun olan spor dalıdır. Diğer bir deyişle futbol, şiddet, saldırı, tuzak kurma; takım ruhu, sosyal dayanışma, rekabet gibi farklı amaçlarla yapılan paradoksal bir mücadeledir. Farklı açılardan araştırmaya tabi tutulan futbolun gündemdeki bir diğer yanı da şiddettir. Futboldaki şiddet olayları, son zamanlarda futbolun kendisinden bile çok gündemde kalmaya başlamıştır. Sorun kişisel, toplumsal, ekonomik ve kültürel boyutlar taşıdığı için farklı ve bağımsız birçok nedene dayanmaktadır. Sporun sosyal yapısından dolayı şiddet içerdiğini sosyal bilimciler de doğrulamaktadır. Bu çalışma şiddet tartışmalarında sürekli atıfta bulunulan seyirci şiddetinin medya ile olan ilişkisi üzerinde duracaktır.

Futbolda şiddetin medya ile ilişkisi son zamanlarda çok tartışılmaktadır. Medyanın günümüz toplumlarındaki etkinliği yadsınamaz bir gerçekliktir. Pek çok insan için haber ve bilgi edinmenin tek yolu televizyonlar ve gazeteler olunca medyanın etkinliği daha da önemli bir hal almaktadır. Bu durum, medyaya çok önemli sorumluluklar yüklemektedir. Medyanın sorumsuz yayın yaptığı, reyting ve tiraj kaygısıyla sansasyon peşinde koştuğu ve nihai amacının kâr etmek olduğu kamuoyunda tartışılan ve büyük oranda kabul gören görüşlerdir. Medyanın bu tutumu, seyirci şiddetinin oluşması ve artmasında çok büyük bir etkinliğe sahiptir. Bu nedenle medyanın tutumu ve nasıl yayıncılık yaptığı, etkinliğini ne için kullandığı, örneğin spor ve futbol haberlerini nasıl yansıttığı iyi analiz edilirse, kısaca futbolda şiddeti oluşturan öğeler iyi anlaşılırsa çözüme bir katkıda bulunulabilir. Onun dışında "medya şiddeti yaratıyor" ya da "medya şiddeti körüklüyor" gibi söylemler beylik laflardan öteye gitmeyecektir. Önemli olan, medyanın bunu neden ve nasıl yaptığını anlamaya çalışmaktır.

Bu çalışma, oldukça geniş bir alan olan "futbolda şiddet" başlığını medya ile olan ilişkisi bağlamında incelemeye çalışacaktır. Çalışmada, ''Spor basını manşetlerinde şiddet içeren öğeler kullanıyor ve bu okuyucuların üzerinde belli bir derecede etkisini hissettiriyor, şiddete yönelmesine teşvik ediyor'' varsayımından yola çıkılacaktır.

Varsayımın doğruluğu, Türkiye'deki en çok satan ve tüm kitle tarafından okunduğu düşünülen spor gazeteleri olan Fotomaç ve Fanatik gazeteleri üzerinden sınanacaktır.

Çalışmada incelenecek olan konu; Türk spor basınındaki her kesim tarafından okunan, tiraj ve reyting açısından da eşit olan Fotomaç ve Fanatik gazetelerinin şiddeti sunuş yolları, sunma oranıdır. Çalışma kapsamında şiddet söyleminin medyadaki temsiline-spor gazetelerinin görsel açıdan en dikkat çekici objeleri-manşeti bağlamında nasıl yansıdığı ele alınacaktır.

Neredeyse tüm kitleler tarafından okunduğu, çok sattığı gerekçesiyle seçtiğimiz Fotomaç ve Fanatik gazetesinde öne çıkan bulgular manşetin kelime içeriği üzerinden ortaya konmaya çalışılacaktır. Şiddet öğeleri içeren manşetler taranarak örneklerle, sayılarla açıklanacaktır.

Spor basınındaki şiddetin sunulma oranını araştırmada Fotomaç ve Fanatik gazetelerinin seçilmesinde yatan nedenlerin başında, gazetelerin birinin 17, diğerinin 14 yıllık kesintisiz geçmişi, Türk basınındaki iki medya tekelinin yayın organları olması (Fanatik-Milliyet grubunun, Fotomaç- Sabah grubunun), dolayısıyla diğer spor gazetelerine göre okuyucuya erişme şansının daha fazla olması, bir diğer önemli etken ise, bu gazetelerin reklamlarının Kanal D ve ATV aracılığıyla görsel medyada sık sık yapılmasıdır.

Çalışmanın ilk bölümünde spor, futbol olguları, medya ve spor, medya ve futbol ilişkileri mercek altına alınacaktır. İkinci bölümde şiddet konusu ele alınacaktır. Şiddet, futbol ve şiddet ilişkisi, şiddeti uygulamaya eğilimli kesim-holiganlar, taraftarlar, seyirci kavramlarına açıklık getirilecektir. Futbol şiddetine neden olan etkenlerden söz edilecektir ve bu kronolojik tarihle verilmiş geçmişteki şiddet içeren futbol olaylarıyla desteklenecektir.

Son bölümde Fotomaç ve Fanatik gazetelerinin 01.01.2012-31.12.2012 tarihli sayılarındaki tüm manşetler taranarak futbol manşetleri saptanacaktır. Saptanmış futbol manşetlerinin içinden şiddet kelimesi içeren tüm manşetler sınıflandırılacaktır

ve sayısal verilerle desteklenecektir. Yüzdesi oluşturulacaktır. Her iki gazetenin şiddeti sunma oranı karşılaştırılacaktır.

BİRİNCİ BÖLÜM

1.1. SPOR KAVRAMI, TANIMI, ÖNEMİ VE SOSYAL FONKSİYONLARI

Kökeni Latince Desportare ve Sportus'tan türeyen sporun ilk anlamı eğlenmek, hoşça vakit geçirmek, oyalanmaktır. Dünyanın en eski olgularından biri olan spor yaşamın, toplumsal kültürün organik öğelerinden biridir diyebiliriz. Veya Savas İsa'nın deyimiyle, ''yüzyıllar boyunca insanlığın vazgeçemediği bir uğraş olan spor, günümüzdeki anlamıyla, tek başına toplu veya takım halinde yapılan, kendine özgü kuralları, teknikleri olan, bedensel ve zihinsel yetilerin gelişmesini sağlayan, eğitici, eğlendirici uğraşı'' olarak tanımlanabilir (Savaş, 1997:304).

Spor çok yönlü kavram olduğundan, sporun tanımı konusunda değişik yazarlar, farklı tanım ve görüşler ortaya koymuşlardır. Bunun sebebi ise, sporun kapsamı, branşları, hedefleri, içerikleri ve yapılış biçimlerinin farklı biçimde algılanıp değerlendirilmesidir. Bu değerlendirme ve tanımların bazıları şunlar:

Fişek, sporu ''insanın doğayla savaşırken kazandığı ana becerileri ve geliştirdiği araçlı araçsız savaş yöntemlerini, boş zamanındaki artışa parallel olarak tek ya da topluca barışçı biçimde ve benzetim yoluyla, oyun, oyalanma ve işten uzaklaşma için kullanılmasına dayalık olarak estetik, teknik, fizik, yarışmacı ve toplumsal bir süreçtir'' şeklinde tanımlamıştır(Fişek, 1983:58).

Yetim ve Cengiz'e göre spor, ''resmi ve organize olmuş durumlar altında ortaya çıkan yarışmalar biçimidir''(Yetim& Cengiz, 2010:121).

''Farklı yaşlarda, farklı mesleklerde, farklı sosyal sınıflarda yer alan bireyler için spor; farklı anlam taşımakta, fonksiyonlarıyla farklı sonuçlar doğurabilmektedir. Bu bağlamda spor, profesyonel sporcu için ''geçimini sağlayan iş'', hastanın ''tedavi'', mankenin formunu korumak için katlandığı ''eziyet'', iş adamının gözünde ''mal'', televizyoncunun ''reyting'', reklamcının ''dikkat çekme'' aracı, tribünlerdeki seyircinin psikolojik ''deşarj'' yolu, üst sınıfın ''farklılıkları koruma'', orta sınıfın

''yukarıya sıçrama arzusu'', alttakilerin ''güç arayış çabası'', gencin ''gençliğinin gereği'', yaşlının ''yaşlanmadığının delili''olabilmektedir''(M. Tayfun Amman'dan aktaran Büyükbaykal, 2004:7).

Spor pedagogu H. Neusel'e göre ise, spor, ''boş zamanları değerlendirme, dinlenme, kendini iyilik halinde bulundurma ya da performans yetisini artırma amacıyla oyun ya da yarışma biçimleriyle düzenlenen her türlü motorik aktiviteleri kapsayan bir eylem biçimidir''(aktaran Talimciler, 2003:21).

Gençlisi olsun, yaşlısı olsun, zengini, fakiri olsun hepimiz için spor günlük yaşamımıza önemli fonksiyonlar ve farklı anlamlar katmıştır. ''Sporda temel amaç kazanmaktır. Kimi zaman bir takım halinde, kimi zaman bireysel olarak hep bu ideal peşinde koşulur. Spor oyunları, vücut teknolojisi kullanarak hedeflerin zaman ve rakip baskı altında başarılması demektir''(Büyükbaykal, 2004:8). Diğer bir deyişle ''Spor, kişinin önce kendine, sonra doğaya, zamana, insana karşı ruhsal ve bedensel faaliyetlerle sürdürdüğü bir mücadele biçimidir. Spor kişiye sağlıklı, disiplinli, kurallara saygılı, toplum içinde sevgi ve anlayışla ilişkiler kurabilen bir karakter de kazandırabilmektedir'' (Ünlütepe, 1991:61).

Talimciler, ''Sportif olaya fiilen ya da seyirci olarak katılım kişiler arasındaki iletişimin güçlenmesine yol açmakta olduğunu'' öne sürmektedir(Talimciler, 2003:22). Fişek'e göre ''Spor bireyin topluma uyumunu sağlamakta, kişilerin ruh ve beden sağlıklarını güvence altına almaktadır. Sporun temel ödevini 'davranış belirleyici değerleri yaymak ve güçlendirmek' olarak tanımlayabiliriz''(Fişek, 1983: 58). G. Magane'ye göre spor ''kendi özgü kurum ve kuralları olan, yarışma tarzında uygulanan, bazı özellikleri ile oyuna, bazı yönleri ile de iş'e benzeyen, profesyonel faaliyete dönüşmeye elverişli, baskın yönü fiziki efor olan serbest zaman aktivitesidir''. G.Luschen'e göre ise; 'spor, oyun ile iş arasında yer alan, yarışma tarzında kurumlaşmış fiziksel aktivitedir'(Aktaran Talimciler, 2010:15).

Toplumlar ve kültür sistemleri değiştikçe spor kavramına yüklenen anlam ve işlev de değişmektedir. ''Spor toplumsal normlara göre düzenlenir, üretime yönelik değildir''(Orhun, 1991:138).

Erkal'a göre ''spor, ferdin tabii çevresini beşeri çevre haline çevirirken elde ettiği kabiliyetleri geliştiren, belirli kurallar altında araçlı veya araçsız, ferdi veya toplu olarak, boş zaman faaliyeti kapsamı içinde veya tam zamanını alacak şekilde meslekleştirerek yaptığı sosyalleştirici, toplumla bütünleştirici, ruh ve fiziği geliştiren rekabetçi, dayanışmacı ve kültürel bir olgudur''(Erkal, 1987:55).

Birey açısından baktığımızda spor, öncelikle bir beden olayıdır. Sporu bedenden ayrı şekilde tutmak yanlış olur. Spor bedene dayalı yapılır. Kabiliyet ve becerimiz de bu bedenle farklı bir anlam kazanır. Çünkü spor, bedene ilişkin bulunan hareket kabiliyetinde temellenir. Yani hareketin olmadığı yerde spor yoktur. İnsanın sahip olduğu temel hareketler ya da hareket kabiliyetimiz belirli , sınırlı ve her birimizde kendimize özgüdür. Bireysel farklılıklarımıza rağmen her birey spor yapacak güce sahiptir. Esas olan kabiliyetlerimiz ve becerilerimiz doğrultusunda "spor için eğitimi"tam anlamıyla gerçekleştirebilmektir.

''Spor, sadece bedene dayalı bir eylem olarak kalırsa yozlaşır ve bozulur. Çünkü çok yönlü bir etkinliği gerektiren spor , tek boyutlu olarak sadece ilkel ben'le yani salt güç ve kuvvetle sınırlanmış olur. Bedeni tanıyıp bilmek, bedeni yönetip yetkinleştirmek sporun bir başka yanıyla bütünleşmedikçe yani güzelleşmedikçe eylem, spor olmaz. Sporda bedenin güçlü bir hareketi , güçlü bir güzellikle ortaya çıkar''(Erdemli, 1995:28). Hareket, güç ve bedenin yanı sıra ''beden gücünün incelmiş bir beceri ve davranış gücüne dönüşmesiyle sporda güzellik doğar. Sportif davranış, yalnızca güzel olanın eklenmesiyle tamamlanmaz. Spordaki güzelliğin, davranıştaki erdemlilikle bütünleşmesi gerekir. Sportif davranış, bedensel güç ve beceri, güzellik ve erdemle bütünleştiği zaman tamamlanır''(Erdemli, ag.e: 33). Spor, kişinin erdemini şekillendirdiğini de ekleyebiliriz.

Spor insanların ortak eylemidir, yani insana özgüdür. Sporla uğraşan tek varlık insandır. ''Hiçbir çıkar, günlük kaygı gütmeksizin insanın kendisinden geliştirdiği yapıcı-yaratıcı uğraş olması bakımından Spor bir Hümanizmadır. Bir hümanizma olması bakımından spor yalnız insan için vardır. İnsanın dışında hiçbir varlık spor yapamaz. Spor uğraşına insan tek başına girer; takım sporu da olsa her sporcu kendi özgün uğraşını kendisi verir. Fakat bir tek insana özgü spor olmaz. Bireysel sporlar olabilir ve vardır, fakat bireye özgü spor olmaz ve yoktur. Bu nedenle uluslara özgü ya da ulusal sporlar da olamaz, fakat ulusların ağırlıklı olarak yaptıkları sporlar bulunabilir. Çünkü bir spor olgusu daha ortaya çıkarken bütün insanlar için geçerlik taşır. Öyleyse spor insanların ortak eylemidir, yani insana özgüdür''(Erdemli, 1994:33). Spor insanın tüm yaşamına özgüdür. İnsanın sürekli etkinliğidir diyebiliriz. Sporu yalnızca bir beden olayı olarak görenler onu insan yaşamının belli bir dönemine özgü sayarlar. Oysa spor önce bir beden olayı olmasına karşın bedeni çok aşar ve diğer yönleri onu insan yaşamının bütününe yayar.

''Spor, hem yarışma, zevk, sağlık, estetik, eğlence, oyun, reklam, propoganda, meslek, bilim, boş zamanların değerlendirme aracı, hem de kişi ve toplumlar arası ilişkileri düzenleyen bir olgudur. Spor, bedene ve ruha hitap eden bir sosyal davranıştır''(Yetim&Cengiz, 2010: 124).

Yukarıdaki tanım ve açıklamaların ışığı altında sporu şöyle toparlayabiliriz: ''Spor, ekonomik, sosyal ve kültürel kalkınmanın temeli olan insanın beden ve ruh sağlığını geliştirmek, kişiliğin oluşumunu, karakter özelliğinin gelişimini sağlamak, bilgi, beceri ve yetenek kazandırarak çevreye uyumu kolaylaştırmak, kişiler, toplumlar ve uluslar arasında dayanışma, kaynaşma ve başarı sağlamak, kişinin mücadele gücünü artırmak yanında belirli kurallara göre, rekabet ölçüleri içerisinde mücadele etme, heyecan duyma, yarışma ve yarışmada üstün gelme amacıyla yapılan faaliyetler olarak tanımlanabilir. Bu özelliklerinden dolayı çağımızda spor çok yönlü, çok faydalı ve çok çeşitli boyutlar kazanmış ve evrenselleşmiştir''(Talimciler, 2003:21).

Sporun amaç ve fonksiyonlarına bakıldığında bunları genel olarak 4 grupta toplamak mümkündür:

1)Fiziki gelişim.

2)Motor gelişim(Sınır, kas gerilimi)

3)Zihni gelişim

4)Sosyal gelişim(Yetim &Cengiz, 2010: 125).

Sporun sosyal fonksiyonlarını ise Yetim ve Cengiz şöyle sıralamıştır:

''1) İnsanın beden ve ruh sağlığını geliştirmesinin yanı sıra, insanın iradesini güçlendirerek, kendisine olan güvenini kazanır ve şahsiyetin olmasını kolaylaştırır. 2)Ferdin keşfedilmemiş özelliklerini ve yaratıcı yönlerini harekete geçirir. 3) Birlikte ve grup çalışmasını kolaylaştırır, karşılıklı dayanışmayı sağlar. 4) Spor, izleyici kitleler arasında da önemli sohbet, muhabbet ve dolayısıyla yakınlaşmaya katkıda bulunur. Spor özellikle kitle toplumu niteliği taşıyan modern toplumlarda bireylerin birlikteliğini sağlayan, böylece aidiyet ihtiyacına cevap veren bir özelliğe sahiptir. 5) Spor, bireyi sosyal hayat alanına çekerek insanın ruhundaki ''başarma'' ihtiyacına karşılık verir. 6) Sporun, özellikle genç nesillerin yapıcı, nitelikli, yaratıcı, milli birlik ve beraberlik duygusu ve davranışı yüksek biçimde yerleştirilmelerine ve böylece ekonomik, sosyal ve kültürel kalkınmaya önemli katkı sağlar''(Yetim&Cengiz, 2010:126-127).

Toplu hayatın amacı, insanın mutluluğu, refahı ve güvenliğidir. Sporun genel sosyal amacı ise topluma karşı sorumluluklarını bilen, beden ve ruh sağlığı yerinde, yapıcı, yaratıcı, rekabetçi, üretken, ahlaklı, erdemli, güçlü, sağduyulu, kişilikli, çalışkan nesiller yetiştirerek, sağlam bir sosyal yapıya ve değerlere sahip sosyal bir toplum yaratmaktır.

1.2. FUTBOL: OYUNDAN ENDÜSTRİYE İNSANLIĞIN EN BÜYÜK EĞLENCESİ

Seyir zevki açısından bütün spor dalını geride bırakarak eğlenceye dair ne varsa hepsini içinde barındıran futbol günümüzde yediden yetmişe herkesi kendine çeken tek spordur. Futbolu salt oyun olarak bakarsak gerçek tanımını yaparken çemberini daraltmış sayılırız. Oyundan endüstriye kadar uzanan geçmişi var insanlığın en büyük eğlencesi futbol birçok açıdan araştırılmaya tabi tutulmuştur.

''Futbol; zekayla, sezgiyle, iradeyle, karakterle, dengeyle, karşılıklı uyumla, mücadeleyle, seyirciyle, taraftarla, 'insan' öğesini farklı açılardan bünyesinde barındıran bir spor dalıdır''(Büyükbaykal, 2004:18). Sadece spor olmaktan çıkıp birçok pazarın, birçok piyasanın ana ürünü haline gelen futbol hem oyunun yapısıyla şov haline dönüşmeyi hak etmiştir. ''Günümüzde futbol; gösteri ve eğlence merkezinin tam göbeğinde yer alan, fiziksel güç gerektiren, kurallarının basit ve belirgin olması nedeniyle oyunun sematiğini belirleyen mücadele, fiziksel güç, zeka, irade, taraftar, seyirci gibi farklı öğeleri bünyesinde barındıran en popüler spor dalıdır'' (Dikmen Keskin, 2008:3).

''Her geçen yıl kendine olan ilgiyi artıran, yarattığı global ekonomik pazarla geniş halk kitlelerini peşinden koşturan, adeta bir endüstriye dönüşen, toplumların ve ülkelerin sosyo ekonomik geleceklerinde etkileyici rol oynayan, yine toplumların olumlu ya da olumsuz kitle psikolojilerine yön veren futbol olgusu tam anlamıyla hayatımızın bir parçası olmuştur''(Gezgin'den aktaran Büyükbaykal, 2004:18).

Seyirlik şova dönüşerek insanlığı afyon etkisi altına alan oyunun kattığı toplumsal yararlar da göz ardı edilemez tabi ki. ''Futbol günümüzün en çok ilgi gören spor dalıdır. Dünya'nın bütün kıtalarına sıçramış, geldiğimiz teknoloji düzeyinde her yerden takip edilebilir duruma gelmiştir. Birleştirici bir spordur futbol. En zengin insanları, en fakir insanlarla aynı ortama getirebilir. Siyasi görüşleri bambaşka olan insanları yan yana oturtabilir ya da aynı ortama getirebilir. Fikirler, düşünceler, görüşler, sosyal statü... Konu futbol olunca, konu futbolseverler olunca bunların

hiçbirinin önemi kalmıyor. Çünkü bütün dünya meşin bir topu izliyor''(Sönmez, 2011:1).

Tüm dünyanın ilgisini çeken, milyonlarca insanı aynı saatte televizyon veya radyo başında buluşturan ertesi gün gazete almaya teşvik eden futbol oyunu, ''siyasetçilerden iş adamlarına, sanatçılardan bilim adamlarına kadar toplumun her kesiminden insanın ilgisini çekmekte, bu kesimlerce ele alınıp desteklenmekte ve bu biçimde ne denli önemli bir güç olduğunu göstermektedir. Nitekim toplumları ilgilendiren ekonomik, siyasi sorunların ülke yönetimleri tarafından geri plana atılmasında futbolun bir çok ülkede geçmişte kullanılmış olması, bu gücün göstergesidir''(Büyükbaykal, 2004:18).

Futbol en çok ilgi gören spor dalıdır. Birleştirici özelliğiyle de insanların siyasi görüşleri ne olursa olsun, hep beraber aynı ortamda takımları için omuz omuza destek verirler. Ayrıca çok önemli şahsiyetlerin de futbola olan desteğiyle futbol daha farklı spor haline gelmiştir.

Futbol kurallarının basitliği, anlayarak seyretmeyi de fiili olarak katılmayı da kolay kılmaktadır. Yerine göre en az kişiyle, yerine göre kalabalık takımlarla oynanabilir olması da dahil olmak üzere tüm bu veriler, dünyanın her yerinde, öncelikle belirli bir ekonomik seviyenin altında yaşamış ve yaşamakta olan insanların futbolu tercih etmelerinin bir nedenidir. Ama bundan daha önemli olan nokta, futbolun bu insanlar için ifade ettiği anlamdır. Futbol, işçi sınıfı, göçmen, fakir, alt tabaka gibi çeşitli başlıklarla sınıflandırılan dünyanın tüm ezilen ve hor görülenleri için bir çıkış yolu, takdir görme şansı ama daha da önemlisi varoluş biçimi olarak önemli bir anlam taşımaktadır. Bir takımın parçası olmak, futbol takımı adlı bir ailenin ferdi olmak; insanlığın temel ihtiyaçlarından birisi olan toplumla birlikte yaşama arzusunun yani aidiyet duygusunun yerine geçmektedir.

''Futbol, günümüzde yalnızca bir spor olmanın dışında, sosyal olarak kitleleri rehabilite etme ve onların içinde bulundukları olumsuz koşulları bir ölçüde de olsa rahatlatma aracı durumuna gelmiştir''(Özgen'den aktaran Büyükbaykal, 2004:18).

"O bir oyundur, ama aynı zamanda bir sanattır, kültürdür, tanışmanın ve bir araya gelmenin aracıdır. Dahası insanların uğrunda öldüğü ve öldürdüğü bir ideolojidir, kitleleri sürükleyen bir çılgınlıktır, tüm yaşamı idare eden bir mezheptir, milyarların döndüğü ekonomik bir sektördür. Bu etkinlik, artık oyun ve seyir kavramlarının kalıbına sığmayacak bir anlam genişliğine ulaşmıştır. Onda insanları büyüleyen bir efsun vardır. Futbol sezonunun kapanması bu açıdan pek çokları icin bir sıkıntı mevsimidir. Ne yapacaklarını bilemezler. Ağızlarında dolaşan tek söz şudur: 'Bir karşılaşma olsa da seyretsek!' (Mirioğlu, 2004:3)". ''Futbol, adeta insanoğlunun gerçek hayattaki mücadelesinin discipline edilmiş, inanç ve azimle perçinlenmiş oyunudur. Bu anlayışla, futbolun güzelliği çok yönüyle gerçek yaşamı andırmasındandır. Şansın ve yeteneklerin yanı sıra, inançlı çalışmanın ve yılmazlığın payı, yadsınamayacak oranda futbolda da vardır, gerçek yaşamda da vardır''(Dikmen Keskin, 2008: 4).

Futbol insanları birbirine kaynaştırır, sanat ve kültürün birleşmesidir. Tek bir noktada birleşen ve tüm yaşamı idare edebilen bir mezheptir. Ekonomiye olan katkısı da bir hayli fazladır.

Neden başka bir spor branşının değil de futbolun dünyanın her yerinde benimsendiğini Ömer Onur Erdem şöyle özetlemektedir:

1-Birçok farklı mekânda oynanabilmesi
2-Birçok farklı zeminde oynanabilmesi
3-Birçok farklı hava koşulunda oynanabilmesi
4-Oynanması için gereken malzemelerin kolay temin edilebilmesi
5-Oynanmasına engel olabilecek önemli fiziki sınırların olmaması
6-Kurallarının basit ve anlaşılır olması
7-İzleyiciye sayısız senaryo sunabilmesi
8-İnsanların kendilerini futbol takımlarıyla özdeşleştirebilmeleri(Erdem, 2010).

1.2.1. Futbolun Niteliği ve Yaklaşımlar

''Futbol Tanrıya ne yönüyle benzer? Hemen söyleyeyim: Birçok insanın ona inanmasıyla ve entellektüellerin ona kuşkuyla yaklaşmasıyla''(Galeano, 2011:55).

Futbolun niteliği üzerine yapılan tartışmalardaki en önemli sorulardan biri, 'futbolun bir din olup olmadığı' sorusudur. ''Sosyal bir olgu olan din, doğaüstü varlık ile toplum bireylerinin ilişkilerinden doğan davranışlardır''(Kızılçelik& Erjem, 1996:210).

Durkheim, 'Tanrıya' ya da 'doğaüstü güçlere inanç' alışagelmiş tanımının yıkıcı bir eleştirisini yaptıktan sonra, dini şöyle tanımlar. 'Din, yasaklanmış kutsal şeylerle ilgili inanç ve eylemleri kabul edenleri, bir moral topluluk halinde birleştirir'. ''Din olgusunun ilkel biçimlerini analiz ettikten sonra, kendi kuramını ileri süren Durkheim'a göre; dinin en önemli toplumsal fonksiyonu, toplumsal dayanışma yaratmak, kuvvetlendirmek ve devamını sağlamaktır''(Kızılçelik, 1994:210).

Futbolun dinle olan ilişkisi, toplumsal açıdan ne kadar yakın olduğunu anlamaya çalışırken insanların ona inanmasıyla dayanışmanın getirdiği birliktelik te aranabilir.

''Futbolu bir 'din' olarak tanımlayan yaklaşımların kalkış noktası, hiç kuşkusuz Durkheim'in yaklaşımındaki dayanışma ruhu değildir. Şüphesiz 'olumlanarak' maddeleri sıralanacak bir 'dindir' yaklaşımında bu olgu da listede yer alacaktır. Ne var ki, bu tespit daha çok, yöntemsel bir yaklaşım içermektedir''(Bilek, 2010:53). Örneğin futbolu bir din olarak gören yaklaşımını Mehmet Ali Kılıçbay şöyle ifade etmektedir: ''Futbol bir dindir, hem de en ekümenlik, en yaygın, en kapsayıcı dindir. Futbolun azizleri, şehitleri, müminleri, kiliseleri, mezhepleri, tarikatları vardır. Futbolun rahipler, tapınakları, manastırları, tekkeleri, zaviyeleri, ayinleri, kurban törenleri vardır. Futbol, doğduğu odağından, dünyaya yayılırken, bütün dinlerin yaptığını yaparak, hem eski dinlerin bazı öğelerini, hem de kendi öğretisi ile çakışsa

bile, kitlelerin binlerce yıllık inanç partnerinin asıl öğelerini içine almıştır''(Kılıçbay, 1999:26).

Serhat Hürkan ise, yöntemsel bu yaklaşımı daha da somutlamaya çalışarak, mekanları da belirtmiştir: ''Futbol bir dünya oyunu. Dünya 'dini' demek daha mı doğru yoksa?' Peygamberleri, ''hazret''leri' kitabı, ''ibadet''leri ve ''mabet''leri... hepsi mevcut. Hele mabetleri... Maracana, Bernabeu, Wembley, Arena Stade Français. Futbol dininin müminleri ibadetlerini bu mabetlerde yapıyorlar. Peygamberler ve hazretler burada doğuyor ve kayboluyorlar. Stadyumlar, başlı başına tarihi-kültürel-turistik mekanlar artık''(Hürkan, 2000:180).

1982 yılında ki Falkland savaşı sonrasında, 1986 Meksika Dünya Kupası'nın Çeyrek Final maçında İngiltere'yle karşılaşan Arjantin'de, kaç kişinin futbolu 'din' olarak gördüğünü bilemeyiz ama Arjantin'in dünya futboluna adını yazdırmış oyuncusu Diego Maradona'nın elle attığı ve ve hakemin elle atıldığını görmeyip saydığı gol sadece Arjantin'de değil, dünyanın birçok ülkesinde bile doğaüstü bir kavramla anılmaktadır: 'Tanrının eli!'(Bilek, 2010:41).

''Oyunun 1. yarısında 'Tanrının eli' ile attığı 1.gol 1982'deki Falkland işgalindeki haksızlığa karşı İngilizlere atılan gol olmuştu. 2.yarıda tüm İngiltere takımını çalımlayıp, attığı gol ise Latin halkının kahramanlık ve cesaretinin simgesi idi. Bu anı dakikalarca ağlayarak anlatan Arjantinli spiker Viktor Hugo Morales'in ''Dio Gol... Dio Gol' diye haykırması (Tanrının Golü) ülkesinde halen ilk günkü heyecan ile dinlenilmektedir''(Tekinoktay,http://www.birgun.net/writer_index.php?category_code=1186995473&news_code=1131579428&year=2005&month=11&day=10#.UbdwredM9II erişim tarihi 10.07.2012).

Maradona'nın eliyle attığı gol sadece kendi ülkesi olan Arjantin'de değil, tüm dünyada yankı bularak Tanrının eli olarak benimsenmiştir. Yıllar sonra o günü anlatırken, 'Bu bizim için intikam maçıydı. Biz o gün bir futbol takımını değil bir ülkeyi yendik' açıklamasını yapan Diego Maradona aslında aynı zamanda futbolun en önemli olgularından biri 'futbol ve savaş ilişkisine' de değinmekteydi. Futbolu

savaşa benzetsek yanlış söylemiş olmayız. Futbol da savaş gibi mücedele edilerek hırslı ve azimli bir şekilde performansı yansıtmaktır. Seyirci de tezahürat söyleyerek, destek vererek savaştaki coşkusu gibi takımın performanslarına güç katar.

''Amacı belli kurallar içerisinde kalmak suretiyle saldırılan, karşı kaleye gülle benzeri bir küreyi sokmak olan futboldaki savunma, orta saha ve hücüm hattı gibi kavramlar; başkomutan rolü üstlenen teknik direktör ve gerektiği zaman sahaya sürülmek üzere kenarda bekleyenler de dahil olmak üzere birer askeri andıran oyuncular dikkate alındığında, futbolun savaşla benzerliğini reddetmek mümkün değildir'' (Bilek, 2010:41). Can Dündar da makalesinde bu benzerliği şu şekilde ifade etmektedir: ''Futbolla savaş ne kadar da benziyor bir birine... İkisi de savaş boyaları sürünüp, elde bayrak, ağızda marş ve küfürlerle kazanma hırsı ve azmiyle, bağıra çağıra, heyecan ve nefretle akıyor, çoğu erkek kitleler... İkisinde de karşılıklı ''kale''ler kuruluyor, ''mevzi'' alınıyor, defans taktiği oluşturuluyor, ''atak'' yapılıp ''hücum'' ediliyor, ''top'' atılıyor kaleden kaleye... İkisinde de ''sahada/cehpede''kapışanların canı yanıyor, seyredenlerden çok... Ama seyreden, kendi canı yanmışçasına feryat ediyor. Ve ''savaş'' o anki performans kadar, önceden yapılan yığınak ve hazırlıkla kazanılıyor. Hazırlıksız yakalanan kumandan sahaya gömülüyor, rütbeleri sökülüyor''(Dündar, 2003).

Futbolun dünyadaki macerasına göz attığımızda, ilk olarak savaşan toplumların bir eğlencesi hatta savaş eğitiminin bir parçası olarak ortaya çıkan futbolun, savaşla bu kadar benzer özellikler taşıması, bizim için şaşırtıcı olmaktan çıkıyor. Gürhan Öztan'ın değindiği 'sınıfsal bağlam' futbol için önemli noktalardan biridir. Bu sınıfsal bağlama ilişkin yaklaşımına göz atmakta fayda görüyoruz: ''Futbolun İngiltere'de ortaya çıkış ve ve ilk kitleselleşme döneminde bir işçi sporu olduğunu söylemek mümkündür. Kriket, polo gibi dönemin masraflı aristokratik sporlarına oranla daha az masraflı, kuralları daha net ve basit olan futbolun oynanma biçimi de fabrikadaki kolektifliğin bir yansıması gibi görülmüştür. Başta İngiltere'nin sanayi kentleri Liverpool ve Manchester olmak üzere birçok Avrupalı sanayi şehrinde futbol, özellikle işçilerin rağbet ettiği bir spor dalı olma niteliğini korumuştur. Öyle ki, 1963'te uzun bir mücadelenin sonunda öğlenden sonra izin hakkını kazanan

işçilerin stadyumda Liverpool için hep bir ağızdan 'You Will Never Walk Alone''u söylemesi günümüze kadar uzanan bir geleneği başlatmıştır. Bugünde Liverpool ve Manchester City takımlarının –her ne kadar bu takımların sınıfsal tabanının orta sınıfa doğru kaydığı bir gerçekse de işçi sınıfı kimliğini sloganlarda yaşattığı dikkate değerdir''(G. Gürkan Öztan, ''Türkiye'de futbol ve sınıf bilinci'', çevirimiçi: http://www.sendika.org/2006/02/turkiyede-futbol-ve-sinif-bilinci-g-gurkan-oztan/ erişim tarihi 10.07.2012).

Futbol, başta İngiltere olsun dünyanın genelinde işçilerin ilgi gösterdiği bir spor dalı olarak benliğini korumuştur. 1978 yılında kendi ülkelerinde yapılan Dünya kupası Organizasyonunda, Arjantinli Teknik direktör Cesar Luis Menotti de klasik bir Latin Amerikalı yaklaşımıyla futbol olgusunu ezilen, hoş görülen kitlelerle ilişkilendirmektedir. ''Futbol sporu, var oluşunu çalışan halka borçludur. Futbolun, mülksüz ve hakları elinden alınmış insanlar arasında doğmasının bir nedeni var: Ucuz, neredeyse bedava oluşu. Dünyanın her yerinde birçok insana top yetiyor. Hatta bu top, kağıttan ya da çaput parçalardan da olabilir'' (Menotti'den aktaran Bilek, 2010:43). Futbol halkla birlikte bir anlam kazanır. Halkın desteğiyle gücünü devam ettirir ve varlığını korur.

''Futbol kurallarının basitliği, anlayarak seyretmeyi de fiili olarak katılmayı da kolay kılmaktadır. Üstelik iki köşeye üst üste konmuş ikişer taş ya da duvara çizilmiş bir kale resmi kaleyi, Menotti'nin de ifade ettiği gibi en basitinden bir top, futbolun içine girmek için yeterli olmaktadır. Yerine göre en az kişiyle, yerine göre kalabalık takımlarla oynanabilir olması da dahil olmak üzere tüm bu veriler, dünyanın her yerinde, öncelikle belirli bir ekonomik seviyenin altında yaşamış ve yaşamakta olan insanların futbolu tercih etmelerinin bir nedenidir. Ama bundan daha önemli olan nokta, futbolun bu insanlar için ifade ettiği anlamdır. Futbol, işçi sınıfı, göçmen, fakir, alt tabaka gibi çeşitli başlıklarla adlandırılan tüm dünyanın ezilen ve hoş görülenleri için bir çıkış yolu, takdir görme şansı ama önemlisi var oluş anlamı taşımaktadır''(Talimciler, 2003:32).

''Onlara reva görülen sömürüyü yaldızlamak için 'daha kötü durumdakiler'' olarak adlandırılan bu insanlar, futbolda kendilerini yeniden buldular. Oyun sevinci içinde, yaratıcı yeteneklerini geliştirmede, kendilerini özgür hissettiler. Orada kendi yeteneklerinin farkına vardılar, zekalarını kanıtlama olanağına kavuştular ve böylece bir kimlik edindiler. Futbol sayesinde ''birisi'' oldular''(Menotti'den aktaran Bilek, 2010:44).

Futbol en alt tabakadaki insanların var oluşlarını yansıtır. Bu insanlar futbolla kendilerini özdeşleştirerek adeta kendilerine bir kimlik kazandırırlar. Futbolun aidiyet duygusu, bireyi farklı yönlere görürebilir. ''Futbol, dünyada uzun zamanlardan beri popüler kültürün en popüler ürünlerinden biri olma özelliğini elinde tutmaktadır. Doğal olarak futbolcu da, başarısı oranında, bu popülerlikten payına düşeni alır. Ezilenlerin futbolcusuysa futbolun kendisinde yarattığı aidiyet duygusu sonucunda, ya ''biz''e girmek için çabalar, ki hatta bazen kendisini orada görür ya da egemenin ''onlar''ı olan gerçekte ait olduğu ezilenin ''biz''i için popülerliği kullanır. Futbolun, kendi gerçeği ve anlamı dışında, ona sahip çıkanların durum ve konumlarına göre kimi anlamlar da kazanmaktadır. Her başarının potansiyel propaganda malzemesi olmasının dışında, özendirici ve örnek teşkil edici ''başarılı bireyler'' üretebilmesi popülerliğini pekiştirmektedir. Bu başarılı bireylerin topluluğu olan ''takım'' da kimi zaman doğal olarak kimi misyonlar üstlenmektedir''(Bilek, 2010:45). Örnegin, İskoçya'nın Glasgow kentinde yaşayan Protestanlar kendilerini Glasgow Rangers'la özdeşleştirirken, Katolik Glasgowlular kendilerini Celtic ile tanımlamaktadırlar. İspanya'da Franco rejimine en çok direnen Katalonya bölgesinin dünyaca ünlü temsilcisi FC Barcelona, Latin Amerika devrimlerine kaynak sağlamak amacıyla maçlara çıkmıştır.

Futbol takımlarının hepsi için böylesi bir misyondan söz etmek mümkün değildir. Kimi zaman bu vasıf ya da duruşu bizzat aidiyet duygusuyla kulübe bağlanmış taraftar sağlamaya çalışsa da bu da sıkça karşılaşan bir durum değildir. Çünkü taraftar olgusu, özellikle kitle iletişim araçlarının gelişimiyle birlikte, yer yer var olan homojen yapısını da kaybetmiştir. Can Kozanoğlu taraftarın kimlik kavramına şu örnekle yaklaşmıştır: ''bir insanı bir takıma çeken asıl güçlü halat, kimlik vaadidir.

Tek bir kararla, birkaç saniye içinde uğraşmadan, yorulmadan şak diye yeni bir kimlik kazanılır. Erzurumlu bakkal Recep Cimbomlu Recep oluverir. Milyonlarca kişilik bir 'biz' ordusunun parçası haline gelir''(Kozanoğlu, 2002, s.109-110).

İnsanlar futbolla yaşadığı şehirleri kendilerine özdeşleştirerek sadece stada değil, futbol sayesinde şehirlere de önemli bir değer kazandırır. Aynı şehir, aynı takımın parçası olmak birliktelik duygusunu güçlendirdirir. Bazen işte de patronuyla aynı takımı tutan işçi kendisini korumada, destek altında hisseder.

''Bu ordunun bir parçası olmak, özellikle ekonomik ve toplumsal baskı, ruhsal ve bedensel haz eksikliği altındaki bir birey ve topluluk için hiç de yabana atılacak bir olgu değildir. Bir bütünün parçası olma ihtiyacı duyan, rol yapma gereği olmadan, kendisi gibi hisseden insanların içinde ''kendisi'' olma özgürlüğünün yaşamak isteyen birey sadece bireysel bir katarsisin ya da doyumun değil, bütünsel, toplumsal bir hazzın kollarına bırakır kendisini''(Sönmez: 2011:34). Hafta başı işe gittiğinde hafta sonu yendikleri rakip takımı tutan ustabaşına atacağı alaylı bir bakış, alacağı kim bilir kaç yevmiyeden daha değerli hale gelir. Benzer bir şekilde, müdürüyle aynı takımı tutan memur, alınan galibiyetten sonra yapılan hafta başı sohbetinde, belki de ilk kez aynı fikirde olduklarının farkında olarak bir doyuma ulaşacak ve duygusal bağlamda ortaklaşacaktır. Hiçbir zahmetlere katlanmadan, bir grup futbolcunun sportif başarısına ortak olup, hepi topu 90 dakikanın sonunda hatırı sayılı bir mutluluğa erişecektir.

''Hiç kuşkusuz, bu hazzın büyüsüne kendisini kaptırdığı ölçüde, hem süreyi uzatmak hem de ''ailenin'' bir ferdi olarak diğer kardeşlerle paylaşmak adına, ya da birlikte televizyon seyredilen ev ya da mekanlarda zaman geçirilmeye başlanacak ya da yerinde yaşamak için önce kendi şehrindeki maçlara, bir süre sonra da deplasmanlara taşınılacaktır''(Bilek, 2010:46).

1.2.2. Futbolun Doğuşu ve Gelişimi. Dünyada Futbol

Günümüzde 17 adet kural ile oynanan futbolun güzelliği ve popülerliğinin nedeni basitliğidir. On birer kişiden oluşan iki takımın da amacı birbirlerinin kalesinden içeri topu geçirmek yani yol almaktır.

''Çıkış noktasıyla ilgili farklı düşünceler olsa da bugün oynanan haline en yakın şeklinin İngiltere'de aldığı ve yine bugünkü kuralların temellerinin de yine burada atıldığı tüm futbol takipçilerinin kabul ettiği ortak noktadır. Günümüzde dünyanın her yerinde yapılan spor geçmişte de gezegenimizin bir çok yerinde, Asya'da, Afrika'da, Avrupa'da belki farklı amaçlarla ama benzer şekilde oynanıyordu. Bu yüzden futbolun ilk olarak nerede oynandığına dair çeşitli kaynaklardan farklı düşünceler mevcuttur''(Sönmez, 2011:2).

Futbolun nerede doğduğu tam olarak bilinmese de kesin olan basit bir oyun olmasıdır ve tüm dünyada da benzer şekilde oynanmasıdır. ''Futbol oyununun tarihi İsa'dan önce ikinci bin yıla dek uzanır. Bu oyunun icadı, efsanelerdeki 'sarı kral' Huang Di'ye atfedilir. O zamanlar bu oyuna Zu-Qiu denirmiş. Zu(ayakla vurmak) ile Qui(top) kelime-işaretlerinin bileşiminden oluşan bu kelime, bugünkü futbolun öncülü olan bir oyunu tanımlar. İsa'dan önce 621 ile İsa'dan sonra 618 yılları arasında bu oyun Çin'de çok sevilmiş, ama sonra tamamen unutulmuştur''(Horak, Reiter, Bora, 2004:27). Galeano da buna benzer görüşte diyebiliriz:'' Futbolda da, hemen hemen öbür dalların tümünde olduğu gibi öncülüğü Çinliler yaptılar. Beş bin yıl önce Çinli hokkabazlar topa ayaklarıyla dans ettiriyorlardı ve daha sonra ilk oyunlar yine Çin'de düzenlendi. Sahanın ortasında bir çit vardı ve iki taraftaki oyuncular ellerini kullanmaksızın topun yere değmesini engelliyorlardı. Bu gelenek, hanedandan hanedana aktarılarak sürdü. Millattan önce yapılmış bazı kabartmalarda görüldüğü gibi Ming Hanedanı'na mensup Çinliler bugün Adidas'ın ürettiği toplara benzeyen toplarla oynuyorlardı''(Galeano, 2011:41). Futbol, Hz. İsa'dan Çinlilere kadar, oradan da günümüze kadar gelmiştir. Çinliler her alanda olduğu gibi sporun doğmasında da öncüydü diyebiliriz.

Futbol oyununa benzer oyunların Asya'da olduğu gibi Avrupa ve Eski Mısır'da da oynandığını görülmektedir. Çinlilerle birlikte Mısırlılar ve Japonların da tarihlerinde futbolun günlük yaşantıda oynandığının delilleri bulunmuştur: ''Mısır'dan Merruka mezarlarındaki duvar resimlerinde, çeşitli sporcu figürlerinin yanı sıra ayakta top oynayan insan şekillerine de rastlanmaktadır. Hatta Mısır'ın kurak iklimi, bu toplardan bir kısmının günümüze kadar ulaşmasını da sağlamıştır. Kahire, Berlin ve Londra müzelerinde örnekleri bulunan bu topların 7,5 santim çapında, deriden veya sık dokunmuş ketenden yapılmış ve zikzak dikişlerle dikilmiş, içleri kepek ve yosun kurusu gibi maddelerle doldurulmuş olduğu görülmektedir. Bunlar, yaklaşık 2500 yıl önceden kalmadır''(Horak, Reiter, Bora, 2004:27).

''Eski zamanlarda Mısırlıların ve Japonların topu tekmeleyerek oyalandıkları biliniyor. Millattan beş yüz yıl öncesine ait bir Helen mezarının mermerinde bir adam topa diziyle vururken görülüyor. Antifanes'in komedilerinde bunu ortaya koyan parçalar var: Uzun top, kısa pas, ileriye uzatılan top gibi. Söylenene göre İmparator Jül Sezar iki ayağını da ustalıkla kullanabiliyordu. Kesin olarak bildiğimiz, İsa ve havarileri çarmıhta eziyet çekerek ölürken, Romalıların futbola oldukça benzeyen bir oyunu oynadıklarıdır''(Galeano, 2011:41).

Mısır ve Japonlar'dan sonra futbol oyunu Avrupa'ya taşındı: ''Ortaçağ'da top (bu, genellikle çok çeşitli malzeme kullanılarak hazırlanmış bir küre idi) peşinde koşma ya da onu elde etmek için mücedele etme oyunu, öncelikle İngiltere ve Fransa'da görüldü. İtalyan Rönesans'ından kalan bir 'top oynama kitabı'na göre Floransa'da bütün ahalinin katıldığı futbol benzeri oyunlar oynanmaktaydı. Daha o zaman sahaya iki takım çıkıyordu ve bunların hücum oyuncuları, açıkları ve savunma oyuncuları vardı. Hatta topla eliyle değebilen tek oyuncu olarak kaleci, diğerlerinden ayırt edilerek anılmaktadır''(Horak, Reiter, Bora, 2004:27).

Yüzyıllar önce Roma'da büyük toplarla yapılan spor, o dönemde popüler olmasına rağmen çok cana mal olmuştur. Kral 3.Eduard da bunun işe yaramaz ve aptalca olduğunu söylemiştir: ''Romalı lejiyonerlerin ayağıyla Britanya Adaları'na da bu yenilik ulaştı. Yüzyıllar sonra 1341'de Kral II Eduard bu gürültülü ayak takımı

oyununu, Tanrı'nın izin vermediği birçok kötülüğe neden olan, büyük topların peşinde koşularak yapılan mücadele olarak niteleyen bir kraliyet fermanına mührünü vurmuştur. Bu dönemde oyun artık futbol olarak adlandırılıyordu ve ardında birçok kurban bırakıyordu. O dönemlerde top yerine bir değirmen taşı da kullanıldığı görülüyordu. Karşılaşmalar günler boyunca sürüyor, birçok cana mal olarak geniş alana yayılıyordu. Krallar bu kanlı mücadeleleri yasakladılar. 1349'da III Eduard futbolu ''İşe yaramaz ve aptalca'' oyunlara dahil etti'' (Galeano, 2011:42).

Günümüzde spor olarak adlandırdığımız ve aynı zamanda geniş bir eğlence sektörü haline dönüşmüş olan futbolun, eski tarihlerde eğitim amaçlı da kullanıldığına dair kaynaklar mevcuttur. ''Genel olarak bakıldığında futbol takımları, savunma, orta alan ve hücum hattarından oluşur, amaçları kalelerini toptan korumak ve yine aynı topu karşı kaleye sokmaktır. İki takımın bu mücadelesini, bir kaleyi ele geçirmeye veya savunmaya çalışan iki ordunun savaşına benzetebiliriz. Zaten futbolun geçmişte de bu benzerlikten dolayı Roma askerleri tarafından eğitim amaçlı oynanmasının temel nedeni de budur''(Sönmez, 2011:3).

''Amerika kıtasına ise futbolun Meksika'dan geldiği bilinmektedir. Ancak Meksika'ya nereden geldiği ise günümüzde belirsizliğini hala korumaktadır. İspanyollar ve İtalyanlar, futbolu Güney Amerika'ya götürenlerin kendileri olduğunu iddia etseler de, yapılan araştırmalar da onlardan çok daha önce Meksika ve Peru'da yer alan bazı tapınak ve anıtlardaki kabartma resimlerden yerlilerin futbol oynadıkları anlaşılmaktadır. Hatta futbolun ya da diğer deyişle 'ayak topu' oyununun o dönemde yaşayan insanlar tarafından tapınaklarda kutsal bir oyun olarak oynandığı da tahmin edilmektedir''(Büyükbaykal, 2004:24).

Türk boylarında oynanmış Tepük isimli oyun Kaşgarlı Mahmud'un eserinde geçmiştir. Bu eserden eskiden Türk boylarının da meşin yuvarlakla meşgul olduğunu görebiliriz.

Erken devir Türk Kültür çevrelerinde oynanan top oyunlarından bahseden kaynaklar oldukça sınırlı olmakla birlikte gerek eski Çin kronikleri gerekse Kaşgarlı

Mahmud'un XI. Yüzyıla ait "Divan-ı Lûgat-it Türk " adlı eseri eski Türk toplum hayatını biçimlendiren unsurlardan biri olan sportif top oyunları hakkında önemli bilgiler vermektedir. Divan-ı Lûgat-it Türk'de XI.Yüzyıl Türk coğrafyasının spor, oyun ve eğlence hayatı üzerine oldukça zengin malumatlar sunmaktadır. Top oyunları ile ilgili olarak Tepük, Çögen, Top yuvarlaşmak gibi oyun ve oyun kavramlarından bahsedilmektedir.

''Ünlü Türk düşünürü Kaşgarlı Mahmud'un 25 Ocak 1072 ilâ 10 Şubat 1074 tarihleri arasında yazdığı bu ünlü eserin ilk cildinin 323 üncü sayfasında, eski Türk boylarının Orta Asya'da "Tepük" adıyla andıkları bir ayak topu oyunu oynadıklarından bahis vardır. Türklerin "Tepük" oynarlarken kullandıkları malzeme oval kalıplara dökülen iğ ağırsağı biçiminde dökülen kurşun kitlesinin üzerine keçi kılı veya keçe sarılmak suretiyle elde edilen aracı ayakla sektirmek suretiyle oynadıkları yazılıdır. Zamanla bunların değişime uğradığı ve daha yumuşak cisimlerden yapılmış topların tercih edildiği, bunun için de içi hava ile doldurulmuş ve yuvarlanmış kuzu tulumlarının kullanıldığı yine aynı eserden öğrenilmektedir''(Devecioğlu,S http://perweb.firat.edu.tr/personel/yayinlar/fua_9/9_31782.pdf).

Futbol, bugünkü haline en yakın şeklini, 17. yüzyılda İngiltere'de almıştı. Gerek halk tabakaları arasında, gerekse soylular arasında aynı büyük ilgiyi gören futbol, İngiltere adalarında hızla yayılırken büyük bir gelişme de göstermiş ve önemli aşamalara uğramıştı. Bu, futbolun evrimiydi ve şöylesine bir kronolojik gelişme göstermiştir:

1848 Tüm futbol kurallarının "Cambridge Kuralları" adı altında birleştirilerek, tüm İngiltere'de aynı standartta futbol oynanmasının sağlanması ve bu kurallara göre Cambridge'de öğrenciler arasında ilk futbol maçının oynanması.

1857 İngiltere'de ilk futbol kulübü Sheffield Club'un kuruluşu.

1863 Futbolun İngiltere'de uyandırdığı büyük ilgi karşısında 11 kulüp temsilcisini; Londra'da, Great Queen Street'teki Lincoln Hanı altındaki bir birahanede toplanıp, futbol dünyasının ilk federasyonu olan İngiltere Futbol Federasyonu Football Association (The FA)'u kurmaları (26 Ekim 1863). Bu tarih, modern futbolun doğuş tarihi olarak kabul edilmektedir.

1879 Glasgow'dan Danven'e, para ve parlak iş teklifleriyle futbolcu getirtilerek futbolda profesyonellik yolunda ilk adımın atılması.
1885 Futbolda profesyonelliğin, İngiltere Futbol Federasyonu tarafından resmen kabulü.
1889 Futbolun İngiltere adalarından taşıp Avrupa'ya yayılmaya başlaması karşısında Danimarka ve Hollanda'da ilk futbol federasyonlarının kuruluşu ve 1890 yılında Futbol maçlarında tam salahiyetin hakemlere verilmesi.
1893 Amerika kıtasında ilk futbol federasyonunun Arjantin'de kurulması.
1908 Londra Olimpiyat Oyunları.

1.2.3. Futbolun Türkiye'ye Gelişi. Türkiye'de Futbol

Futbol, Osmanlı topraklarına İzmir ve İstanbul'da yaşayan İngiliz ailelerin aracılığı ile girmiştir. İlk kez 1880 yılında İzmir Bornova'da oynanmıştır. 1894 yılında İngilizler tarafından Football Club Smyrna(İzmir Futbol Kulübü) kurulmuştur. 1895 yılında İstanbul'da Moda çayırında futbol oynanmaya başlanmıştır. Futbolla ilgilenen Türk gençleri II. Abdulhamit döneminin yasaklamaları nedeniyle resmen kulüp kuramadıklarından isim değişikliği yoluna gitmişlerdir. 1899 yılında ilk Türk futbolcusu olan Futa Hüsnü Kayacan'ın ve Reşat Danyal'ın birlikte kurdukları Black Stockings ve Hüsnü Kayacan'ın kurduğu Kadıköy kulüpleri kapatılmıştır. 1905 yılında Galatasaray Mektebi Sultanisinde okuyan gençler bir araya gelerek Galatasaray'ı kurmuşlardır. ''Maksatları İngilizler gibi toplu halde oynamak, bir isme ve bir renge sahip olup, Türk olmayan takımları yenmekti''(Atabeyoğlu, 1991:50).

Türkiye'de futbol, dünyadaki gelişiminden farklı bir yol izlemiştir. Galatasaray, Fenerbahçe, Beşiktaş, Karşıyaka, Altay kulüpleri İstanbul ve İzmir'de Türklük bilincini yaymışlar, yabancı işgal kuvvetlerine karşı yapmış oldukları karşılaşmalarda elde ettikleri başarılı sonuçlarla halka moral vermişlerdir. ''Futbol, Türkiye'de daha henüz oynanmaya başladığı yıllarda ister istemez politik bir kimlik kazanmıştır. Mütareke ve işgal yıllarında bir yabancı oyunu olarak Türkiye'ye girmiş bu oyun,

Türk Müslüman gençlerine tepkilerini ortaya koymalarının bir fırsatı olarak görünmüştür. Türk futbolunun tarihi, Ulusal Kurtuluş Savaşının tarihine nesnel olarak bağlanabilir özellikler göstermektedir. Sporun tarihi büyük ölçüde siyasetin tarihi gibi gelişir Türkiye'de KSK bunun prototipi'dir. 'Kaf Sin Kaf' on yıl Türk gençliğinin yabancı eğemenliğine karşı direnişinin simgesi olmuş ve cumhuriyetin ilanından sonra aynı KSK bu kez 'Kemalist devrimin' savunucusu olarak gençliği Atatürk'ün işaret ettiği ilkeler doğrultusunda güçlü, dinamik, kültürlü, çağdaş ve batıcı yerleştirmek için kolları sıvamıştır''(Çubukçu'dan aktaran Talimciler, 2003:53).

Sporun okullarda yapılmış olması futbolla sporun iç içe özdeşleşmesine yardımcı olmuştur. Ayrıca diğer Batı sporlarına ilgi gösterilmemesi ve siyasi yapılar Türkiye'yi futbola yöneltmiştir. ''Karşıyaka kulübünün kendine seçmiş olduğu renkler, içinde yaşayan dönemde milliyetçi tepkiyi simgeler niteliktedir. Yeşil Müslümanlığı, kırmızı da Türklüğü temsil etmektedir. Karşıyaka kulübünün lokali, ittihat ve Terraki Fırkası'nın İzmir merkezidir. Türk takımlarının işgal kuvvetleri ile yaptıkları müsabakalarda elde ettiği başarılı sonuçlar futbolun geniş kitlelere yayılmasına katkıda bulunmuştur. Türkiye'de spor/futbol özdeşleşmesini anlaşılır kılan husus ise Sert'in de belirtmiş olduğu gibi; ''sporun okul duvarları arasında gelişmiş olması, eğitim düzeyi düşük cumhuriyet Türkiye'sinde diğer Batılı sporlara ilgi gösterilmemesi ve siyasal yapının buna koşut bir yaklaşımla futbola yatırım yapmasıdır''(Sert, 2000: 118).

Türkiye 21 Mayıs 1923 tarihinde FIFA'ya üye olmuş ve ilk milli maçını 26 Ekim 1923 tarihinde Romanya Milli takımı ile oynamış ve berabere kalmıştır. 1937 yılında deplasmanlı lig İstanbul-İzmir ve Ankara'dan takımların katılımıyla oynanmaya başlandı.

''1960'lı yılların ortasında yatırım ve hizmetlerin bölgesel olarak orantılı dağıtılmaya başlanması ile Anadolu Burjuvası güç kazanmaya başlamıştır. İstanbul sermayesine karşı kendine destek olabilecek tüm araç ve simgelere sarılmıştır. Futbol özellikle Anadolu'da kadın-erkek, genç ihtiyar herkesin konuştuğu konu olmuştur. Kısa

zamanda büyük ilgi ve rağbet gören futbol, aynı zamanda amansız bir rekabete dönüşürken, Türkiye ligleri ile Türk futbolunun yeni bir süreç kazandığı görülmüştür. Bu gelişmeler sonrasında futbol yurt çapında yayılmış ve kitleleri peşinden sürüklemiştir''(Fişek, 1983: 272).

Türkiye futbola zamanlı yatırım yaparak gerek takımların da olsun gerekse milli takımlar düzeyinde olsun önemli yıldızlar yetiştirmiştir. Almış olduğu Dünya Kupası Üçüncülüğü de bu yatırımların meyvesini vermiştir. Ayrıca Türkiye UEFA gibi büyük bir kuruluşa çok önemli bir yönetici kazandırmıştır. ''Artık Türk futbolu çağdaşlaşma yolunda kendilerinden söz ettirmektedir. Küresselleşen dünyanın hızına paralel olarak politik açıdan UEFA'ya as başkan gönderebilecek kadar(Şenes Erzik), ekonomik açıdan tanınmış yıldızları ülkesinde oynatacak kadar(Schumacher, Hagi, Ortega) uluslararası düzeydedir. Öte yandan futbol elçilerimiz olarak Tugay Kerimoğlu, Blackburn Rovers'ta, Nihat Kahveci Real Sociedad'ta, Emre Belezoğlu ile Okan Buruk da İnter'de başarı ile mücadele etmekte ve yabancı basın organlarında geniş yankı uyandırmaktadırlar. Yine 2002 Dünya Futbol Şampiyonası Finalleri'nde elde ettiğimiz Dünya Üçüncülüğü, uluslararası futbol camiasındaki prestijimizi artırmıştır''(Büyükbaykal, 2004:32).

2002'deki Üçüncülükle ilgili Urugwaylı yazar Galeano şöyle bir görüş belirtmiştir: ''Şampiyonanın bir başka sürprizi de Türkiye'ydi. Hiç kimse bu ülkenin önemli bir başarı elde edeceğine inanmıyordu. Türkiye, dünya kupalarından elli yıldır uzaktı. Brezilya'ya karşı oynadığı ilk maçta hakemin kararıyla göz göre göre haksızlığa uğradı; ama yoluna devam etti ve üçüncü oldu. Enerjik ve kaliteli futboluyla kendisini küçük gören uzmanların ağzını açık bıraktı''(Galeano, 2011:1).

Türkiye'de futbolun gelişme süresini Ahmet Talimciler(2010) kısaca şöyle özetlemektedir:

1) Kuruluş dönemi: Galatasaray'ın kurulması ve İstanbul Liginde yer almasıyla başlayan bu süreç, Cumhuriyet öncesinde azınlıklar ve işgal ordularına karşı yapılan müsabakalarla ivme kazanmış ve daha sonra 1951 yılına kadar ülke içinde üç büyük ilde oynanan Milli küme maçları ile sürmüştür. (Bu dönem

başlangıçında gerek azınlıklar için gerekse de Türkler açısından futbol, milliyetçi duygulara hitap eden bir spor dalı görünümündedir. Kurtuluş savaşı ile birlikte futbol, yeni rejimin kitlelerle buluşturulmasında aracı bir rol oynamasına karşın genç Cumhuriyetin spor ideolojisi içerisinde lokomotif görevini üstlenmesi arzulanmayacaktır.)

2) 1951-1980 dönemi: 1951 Türk futbolu için bir milat anlamına gelmektedir. Çünkü bu yıl profesyonellik kabul edilmiş ve artık ülke içinde Amerika etkisi ile başlayan kapitalistleşme süreci köyden kente göç ve bu kitlelerin kimlik arayışları futbolda da kendini hissettirmişir. Bu yolun sonu 1959 yılında başlayacak olan Türkiye Birinci Ligi'ne çıkacaktır. Gelişen Anadolu sermayesi ile birlikte 1965 sonrasında hemen her ilde futbol kulüpleri kurulacak ve ardından kurulan ikinci futbol ligi ile de Türk futbolunun ülke içindeki yayılma süresi hızlanacaktır. (Değişen siyasal ve ekonomik göstergeler futbola da yansımış ve futbol profesyonlelliğinin kabulu sonrası tekrar diğer spor dallarının önüne geçmeye başlamıştır. Milli küme ile başlayan ve birinci lig ardından ikinci ve üçüncü liglerin kurulması ile devam eden süreç sonrası futbolun kurumsallaşması hızlanacaktır.)
3) 1980-1990 dönemi: 1980 sonrası Siyasi ve toplumsal hayatımızda yaşanan değişiklikler futbolun depolitizasyon sürecinde ön plana çıkarılmasını sağlayacaktır(Hükümet politikalarında futbola atfedilen değerin yükselmesinin ardından özellikle altyapıya yönelik gelişmeler kaydedilmiştir. Klientelist politikaların futbol sahalarında da kendisini hissettirdiği uygulamaların sonucunda 3.lig yeniden tesis edilmiş ve oy toplama uğruna ilçe ve il yapılan yerlerin takımları bu lige alınmışlardır. Futbol da bu dönemde kimlik edinmenin yeni bir biçimi olarak algılanmaya başlanmıştır.)
4) 1990 ve sonrası: Özel televizyonların yayın hayatına başlaması ile tüketimin nesnesi olarak futbolun yeni döneme özgü yeri (Futbol-Televizyon birlikteliğinin gelişmesinin yanı sıra orta sınıf sporu olmaya doğru kayan futbol ile futbol taraftarlığında ötekini yok etmeye yönelik şiddet anlayışının stadyumlara yayılması. Futbolda artan para miktarı ve yarattığı etki sonrasında şike-maç satın alması –bahis oyunlarının ayarlanması gibi yasadışı uygulamalara daha sık rastlanmaya başlamış ve mafya mensupları ile

futbolun bir araya gelmesi yine bu dönemde artmıştır) (Talimciler, 2010:132-133).

1.2.4. Türkiye'de 1980 Sonrası Dönemde Futbol

1980'lerden sonra Türkiye'de özellikle futbol çok büyük gelişme kaydetmeye başladı. ''Türkiye'de futbol her dönem en çok sevilen spor dalıydı. Ancak futbolun geniş kitleler nezdinde yerine getirdiği işlev özellikle 1980 sonrasında daha büyük önem kazandı. Özal'ın iktidarında futbol önemli bir yer işgal etti. Özal'ın Avrupa ile kurduğu bağlantıdan futbol da nasibini aldı; sahaların çimlenmesi, altyapı yatırımları gündeme geldi ve güneydoğuya yönelik ideolojik etkisi nedeniyle futbola özel bir önem verildi. Türk kulüplerinin başarıları 80'li yılların sonunda kendisini gösterdi''(Talimciler, 2003:57).

Avrupa'da kendinden söz ettirmeye başlayan Türkiye futbolda da sıçramalar yapmış, büyük evrim kaydetmiş, ''Avrupa topluluğuna kabul edilemeyen Türkiye, Galatasaray sayesinde Avrupalı olmuştu. Galatasaray'ın Neuchatel Xamax'ı İstanbul'da 5-0 yenip elenmesi ve daha sonra UEFA tarafından yenik ilan edilmesi ile yaşanan süreçte tam bir milli seferberlik ilan edildi. UEFA komisyonunda yer alacak üyelerle bire bir temasa geçildi ve hükümet bizzat bu işle ilgilendi. Türkiye'de yaşanan olumsuzluklara karşın sesini yükseltmeyen halk hükmen yenik ilan edilme karşısında galeyana gelip protesto telgrafları yağdırdı. UEFA delegeleri üzerinde etkisi olan Fenerbahçeli başkanlardan Ali Şen Galatasaray için devreye girdi'' (Talimciler, 2003:53).

1980 sonrası futbol yeni ekonomi politikalarının etkisiyle dünyada olduğu gibi Türkiye'de de bir endüstri, show business haline geldi. Türk insanı da yepyeni bir eğlence biçimiyle tanıştı. ''Son kırk yılda değişen futbol oyunu ve onun kuralsal düzeni değil, bu oyunun oynadığı toplumsal çerçeve koşulları oldu. Oyuncuların ve seyircilerin rolleri yanında, futbolun toplumsal statüsü değişti. Profesyonlelleşme ve kitlesel medyatik pazarlama çerçevesinde ticarileşme süreçlerine bağlı olarak futbol

'proleter sporu' olmaktan çıkıp toplumsal kabul gören bir boş vakit eğlencesi haline geldi. Toplumsal kökenlerinden koptu, ama geniş toplumsal tabakalar nezdindeki çekiciliğini yitirmedi. Futbol sporu şimdi televizyon, sponsorluk ve reklamın oluşturduğu ilişki örgüsüne yakalanmış durumda''(Klose'den aktaran Talimciler, 2003:61).

2000 yılından sonra Türkiye futbolda büyük başarılar göstererek tüm dünya dikkatini kendi üzerine çekmiştir. 2000 yılında Galatasaray Futbol Kulübü'nün UEFA ve Süper Kupa Şampiyonluğu, 2002 yılında Türk Milli Takımının Dünya Üçüncülüğü, Euro 2008'de alınan Üçüncülük, Galatasaray takımının 2013 senesinde Şampiyonlar Ligi'nde Çeyrek Final, Fenerbahçe takımının da Avrupa Ligi'nde yarı final oynaması bunun somut örneği diyebiliriz.

1.3. SPOR VE MEDYA

1.3.1. MEDYA: BİR KURUM OLARAK MEDYA

''Toplum hayatı ve onun sürekliliği, insanlar arasındaki fikir, düşünce, kanaat ve haber alış verişini, bu konudaki insanların izlenimlerini, duygularını birbirine aktarmalarını, diğer bir ifadeyle bir iletişimi zorunlu kılar. İnsanların gerek yakın, gerekse uzak çevrelerinde olup bitenler hakkında bilgi almalarını, günümüzde özellikle bu amaçla geliştirilmiş bazı araçlar sağlamaktadır. Bu araçlara genel bir ifadeyle kitle haberleşme araçları denmektedir''(Yetim&Cengiz, 2010:24).

Günümüzde toplumlar ''İletişim toplumu'' ya da ''Bilgi toplumu'' diye adlandırılmaktadır. Teknolojinin hızlı gelişmesine paralel olarak bölgesel, ulusal ve uluslararası düzeyde iletişim de hem yaygınlaşmış, hem gelişmiş, hem de karmakarışıklaşmıştır. Bu olgu dünyamızı küreselleşen bir dünya haline getirmeye başlamıştır.

''İnsanlar güncel olayları, kitle iletişim araçları sayesinde öğrenir ve takip ederler. Bu yüzden günümüzde kitle iletişim araçları, yaşama, yürütme ve yargı organları yanında dördüncü bir güç olarak kabul edilmektedir. İnsanlar aslında iletişimi, haberleşmeyi yüz yüze yaparlar. Ancak zaman geçip toplum her gün biraz daha karmaşık nitelik kazanınca mesajlar yöneltilecek gruplar büyük genişlik kazanır ve yüz yüze haberleşme, iletişim yetersiz hale gelir; kişinin artık bildiği, tanıdığı komşusuna değil, tanımadığı, ilk ilişkiler içinde bulunmadığı diğer insanlara mesajlar yöneltmesi gerekir. Bu olgudan doğan iletişime tali, ikinci türden iletişim, haberleşme denir. İşte bu nitelikteki haberleşmenin bazı tekniklerle, belirli bir teknoloji uygulanarak çoğaltılıp güçlendirilerek, çok sayıda kişiyi etkileyecek biçime getirilmesine kitle haberleşmesi (mass communication) adı verilir ve kullanılan araçlara da kitle haberleşme araçları (mass-media) denilir''(Dönmezler, 1984: 408).

Medya kelimesi Türkçe'ye 1991 yılından itibaren radyo ve televizyon tekelinin kırılması ile birlikte girmiştir. Dilimize 'mass media' teriminden uyarlanan medya;

yazılı basın(gazete, dergi, vb) ile sesli ve görüntülü (radyo ve televizyon vb.) yayın araçlarını ifade etmektedir.

Kitle iletişim araçlarının temel fonksiyonlarını Yetim ve Cengiz, ''haber ve bilgi sağlama, sosyalleştirme, motivasyon, tartışma ortamı hazırlama, eğitim, kültürün gelişmesine katkı, eğlendirme, bütünleştirme'' olarak sıralamıştır(Yetim& Cengiz, 2010:25).

Kitle iletişim araçlarının ve yapımcılarının görevleri ise halka haber ve bilgi vermek, eğitime ve eğlenceye katkıda bulunmak olarak sıralanabilir. ''Ancak hızla gelişen teknolojiye bağlı olarak kitle iletişim araçlarının nitelik ve niceliğinde ortaya çıkan artışlar, bunlar arasındaki rekabeti de arttırmıştır. Sonuçta tiraj kaygısı bilgi verme ve eğitime katkıda bulunma görevini unutturmaya başlamıştır''(Öztürk, 1998:185).

Stuart Hall'ın modeline göre, medya, olan biteni basitçe bize anlatmaktan öte, bir hammadde olan olayı bir ürün habere dönüştüren, bu dönüştürmeyi yaparken de neyin haber değeri taşıdığına karar veren zımni mekanizmalar; ideolojik ve mesleki kodlarla davranan kurumsal bir ajandır.

''Her toplumsal olay içinden kaynaklandığı toplumsal bağlama ve bu bağlamın ifade ettiği anlam ve yan anlamlara bağlı olduğu için medya mesajları bu bağlamı deşifre etmek yerine kendi kurumsal pratiklerinin sınırları çerçevesinde yeni bir yorumsal bağlam inşa ederler. Bu bize, gerçekte kamuoyu denen olgunun basın tarafından yansıtılan değil; aktif olarak kurulan, inşa edilen yapıtsal bir kategori olduğunu gösterir. Gazeteler ve diğer medya kurumları olayları öykülendirirken, bütün toplumsal yapıyı ve bu yapının ortaya çıkardığı genel dengeleri bütün çelişkili tarihsel oluşum koşullarından soyutlayarak, 'ortak duygusal' düzeyde olduğu gibi yeniden kurmaktadır''(Çelebi, 1990:60). Birincil derece gerçeği okuyucular dinleyiciler olarak biz hiçbir zaman göremiyoruz. Medya tarafından olay yaratılmakta ve bizlerin haberdar kılınmamız sağlanmaktadır. Ancak hangi olaylardan haberdar olup olmayacağımız yine bizim dışımızda belirlenmektedir. ''Hayat haberdir' denilip, hayata bihaber kalmamızın koşulları

yaratılmaktadır''(Talimciler, 2003:18). Aynı görüşü Bilal Arık da sunuyor: ''Televizyon ve diğer kitle iletişim araçları, doğrudan gerçeği aktarmaz; gerçeği kendi ideolojisi doğrultusunda kodlar, yani gerçeği yeniden üretir. Bu kodlama işlemine temsil adı veriyoruz. Temsil, medyanın reel dünyayı kendi ideolojisi dahilinde yeniden kurgulama sürecidir. Bizler realiteyi kitle iletişim araçlarıyla algılarız, fakat algıladığımız gerçek değil, medyanın yarattığı gerçekliktir''(Arık, 2006:218).

Bir kurum olarak medyanın siyasal rol ve işlevleri değişik kategoriler içinde ele alınabilir. Egemen gücün varoluşu ve devamlılığını sağlamada medya siyasal bir araç olmaktadır. Althusser'e göre medya, devletin ideolojik araçlarından biridir. Bu yaklaşıma göre medya devletin ya da belli bir kültürün ideolojisini yaymada ve topluma benimsetmede, yapmış olduğu yayınlarla etkili olmaktadır. İkinci olarak, demokratik siyasal yaşamın vazgeçilmez özgürlüklerinden biri haberleşme özgürlüğüdür. Bunu gerçekleştiren medya demokratik yaşamda önemli bir işlevi yerine getirmektedir. Üçüncü olarak, bir önceki madde ile bağlantılı bulunan demokratik siyasal yaşamın bir kültür endüstrisi haline gelen medya tarafından biçimlendirilmekte oluşu sayılmalıdır. Bu biçimlendirmenin ideoloji, teknoloji ve insan unsurlarını öne plana geçirerek yapılan öngörüşler de bulunmaktadır. ''Medya, genel sisteme uygun yeni mitler üretir veya varolanları yeni biçimlerde tekrarlar. Kitle iletişim sürecinin iki ucunda yer alan bireylerin(gönderici ve alıcı) kendileri, çevreleri ve toplum ve medya hakkındaki imajları genel sisteme uygun bir biçimde canlı tutulur''(Güneş, 1996:184-185).

1.3.2. Medya ve Spor İlişkisi

Selami Özsoy'a göre, ''Elit spor olayları, halk kitlelerine aktarılmadıkça değer taşımamaktadır. Yaşanan gelişmeleri kitlelere aktarma işlevini yerine getiren medya, günümüzde sporun tamamlayıcısı ve ayrılmaz bir parçası konumundadır''(2011:27). Noelle-Neumann'a göre de (1996) bir olay medyada yayınlanmamışsa yok demektir (akt.Cereci, 2002).

Geçmişten günümüze hem sporun medyaya hem de medyanın spora etkisi görülmektedir. Özellikle sporun tüm dünyada bir sosyal olgu olarak gelmiş olduğu konumda kitle iletişim araçlarının büyük rolü olmuştur. Teknoloji bu araçları daha güçlü ve etkili hale getirmiştir. ''Spor, medya aracılığı ile tüm toplumların sevgisini kazanırken medya ise kitle iletişim araçlarında büyük bir boşluğu doldurmaktadır. Her ikisi de birbirinden etkilenmektedir''(San'dan aktaran Ünsal& Ramazanoğlu, 2013:38).

Spor, kitle toplumlarında en göz alıcı toplumsal olgulardan birisidir. Yaşamın dinamik öğelerini içinde barındırıyor olması, dünya üzerindeki farklı etnik, dilsel ve dinsel kökene mensup insanları biraraya getirip kaynaştırabilme potansiyeline sahip bulunması ve belli kurallar çerçevesinde işleyen sosyal bir olay olması, kitle iletişim araçlarının ve dolayısıyla medyanın dikkatinin spor olgusu üzerinde yoğunlaşmasına neden olmuştur.

Spor sayesinde insanlar din, dil, ırk gözetmeksizin bir arada bulunması sporun ne kadar sosyal bir olgu olduğunun göstergesidir. Medya da sporun bu faydasından yararlanarak kaynaştırır, toplumsal birliktelik sağlar.

''İnsanların büyük ilgisini çeken ve daha çok izlenen spor dalları spor basınının da ilgisini çekmiştir. Bu olgu iki yönlü olarak ilerlemiştir. İlginin diğer dallara göre çok olduğu spor branşlarına basın daha ağırlıklı olarak önem vermiştir. Bu ilgi aynı zamanda o spor dalına ilgisi olmayan kişinin basın yoluyla ilgisinin çekilmesini sağlamıştır. Mesela, ABD'de futbol(rugby) en popüler spor dalıdır ve gazeteler bu branşa daha çok yer ayırır. İskandinav ülkelerinde kış sporları, Küba'da boks, Kanada'da ise buz hokeyi spor basınının ağırlıklı olarak ilgilendiği dallardır. Futbol ise genel olarak tüm dünyada birinci sıradadır''(Talimciler, 2003:70).

Yirminci yüzyılın ikinci yarısında ulaşım ve kitle iletişim araçlarındaki gelişmeler toplumları birbirine yaklaştırmıştır. Gelişen teknoloji spor araç ve gereçlerinde daha yüksek performansın oluşmasında katkıda bulunmuştur. Toplumların birbirine yaklaşması ve boş zaman sürecindeki değişiklikler spor ile ilgilenen kitlenin

artmasına neden olmuştur. Milyonlarca insanı peşinde sürükleyen spor etkinliklerinin televizyon aracılığıyla canlı yayınlarla tüm dünyaya aktarılması kültürel anlamda bir kaynaşmayı sağlarken ekonomik anlamda dev bir endüstrinin doğmasına yol açmıştır. Bugün spor karşılaşmalarının medya kuruluşları aracılığıyla yayınlanması sayesinde dünyanın en geniş izleyici kapasiteli aktiviteleri spor karşılaşmaları olmaktadır. Olimpiyat oyunları, dünya kupası, şampiyonlar ligi gibi organizasyonları milyarlarca insan ekranları başında izleyebilmektedir.

Talimciler'e göre (2010:53), ''Kitle iletişim araçları ile sporun birlikteliği başka hiçbir kurum gerçekleştiremeyeceği bir bütünleşme ve imgesel birlik duygusu yaratır. Bu birlik duygusu özellikle uluslararası karşılaşmalar sırasında bir millete ait olma hissini kitlelerde uyandırır...''.

Kısacası spor toplumun serbest zamanını değerlendirmek, ruh ve fiziği güçlendirmek yaptığı bir uğraşıdır ve takım olarak yapıldığında toplumu bütünleştiren bir olgudur. Sporun bu özelliklerinden istifade etmekte medyanın rolü önemlidir. Spor sayesinde kültürel ve sosyal açıdan insanlar birbirleriyle etkileşim içindedir. Aynı zamanda dünya genelinde yapılan organizasyonlar aracılığıyla da insanlar için önemli bir kaynaşma yaratılmaktadır.

1.3.3. Medya ve Futbol İlişkisi

''Dünyada ve ülkemizde kitleleri oluşturan ve dinomize eden en güçlü popüler kültür ürünü nedir? diye sorduğumuzda alacağımız en net cevap "futbol" olacaktır''(Öngören, 2004:287).

Futbolun bu derece popüler hale gelmesinde birçok etken vardır. İzleyenin de, oynayanın da zevk alabildiği bu oyun medya sayesinde şova dönüştüğünü yukarıdaki bölümlerde belirtmiştik. Futbolun tüketime çok açık, diğer spor dallarına göre daha ucuz olması, çok büyük kitlelerce beğenilmesi bu sporun diğer dalların önüne geçmesindeki en büyük etkendir diyebiliriz. Bunun yanı sıra, ''Futbola popülerlik

kazandıran en önemli etkenler şunlardır; medya, pazarlama ve reklâm, siyaset v.b... Futbolu bu denli popüler yapan en büyük etken medyadır. Medya düşünce ve kamuoyu oluşturur. Etki alanı insan zihinleridir. Dolayısıyla da eylemlere egemen olur. İnsanların davranışlarını, arzularını, inançlarını, yaşam biçimlerini yaptıkları seçimleri etkisi altına alır. İnsanın ve toplumun düşünce yapısı ne şekilde ve hangi yönde oluşturulursa o şekilde ve o yönde hissedecek, heyecanlanacak ve hareket edecektir''(Erimhan, 1996:155).

Futbolun evrensel bir olgu haline gelmesinde hiç şüphesiz televizyonlarda canlı olarak verilmesinin etkisi çok büyüktür. Medya organlarının desteğiyle de futbolun diğer spor dalları arasındaki popülerliği daha belirgindir.

''Medyada futbolun çok geniş bir şekilde yer alması, futbolun kitlelerce çok çabuk kabullenmesini sağlamıştır. Futbol maçlarının televizyonlardan canlı olarak verilmesi bireyleri stadlara taşımakta, futbolu evrensel bir olgu haline getirmektedir. Böylece çok farklı kültür ve statüdeki bireyler ortak amaçta buluşmaktadırlar. Medyanın yayın organlarının çeşitliliği, futbolu seven farklı kültür ve statüdeki bireylere farklı biçimlerde ulaşmaktadır. Gazetelerin spor sayfaları, tamamen spor içeren gazete ve dergiler, spor kitapları, radyo ve televizyonda yayınlanan spor programları, spor ve özellikle futbola popülerlik kazandırmaktadır''(Argan&Katırcı, 2002:57).

Türkiye'de gerek bireysel düzlemde gerekse toplumsal bağlamda futbola atfedilen değer ve gösterilen ilgi, diğer spor dallarını gölgede bırakacak kadar güçlü ve yoğundur. Futbol, gerek ulusal çaptaki haber yoğunluğu, gerekse uluslararası müsabakalardaki prestiji açısından kendisine "milli spor" ünvanı verilen güreş ve halterden daha üstün görülmektedir. ''Amerikan televizyon tarihinde yoğun ilgiyle izlenen her 10 programdan 8'i sporla ilgilidir. Bu ülkede kitleler sunulan program yelpazesi tek bir sporla sınırlı kalmamaktadır. Ülkemizde televizyondan yapılan spor yayınları ile ilgili genel kanı bu yayınların yazılı basının bir kopyası olduğudur. Kişileşmiş yayın anlayışı için spor, futboldur. Spor haberlerinde ya da

programlarında sunulan haberler, futbolumuzun dört büyük kulübü GS-BJK-TS-FB'yle igilidir''(Çetin,1996:271).

Ekranlarda boy gösteren %100 Futbol(NTV), Spor artı(TRT), Maraton(Lig Tv), Beyaz Spor(Beyaz TV), Telegol (TV8) gibi futbol ve magazini iç içe geçiren ve haberleri yaratan programlar hafta sonu gecelerini işgal ediyorlar. Galeano'nun deyimiyle, ''Oyun oyuncusu az, izleyeni çok bir gösteriye dönüştü. Bu artık seyirlik bir futbol''(Galeano, 2011: 15).

Türkiye'de yapılan çalışmada en çok izlenen 1200 program içinde futbol maçları 136 maç ile üçüncü sırada yer almıştır. İnsanların büyük ilgisini çeken ve daha çok izlenen spor dalları spor basınının da ilgisini çekmiştir. Bu olgu iki yönlü olarak ilerlemiştir. İlginin diğer dallara göre çok olduğu spor branşlarına basın daha ağırlıklı olarak önem vermiştir.

Yıldırım'ın aktardığı gibi, ''Takım tutmak medyada büyük bir haz, ayrıcalık gibi yansıtılmaktadır. İzleyicilere manevi tatmin olanağı sunulur. Güçlü bir takımdan yana olup, güçlü bir kimlik edinme çabası, taraftarlık dengeleri üzerinde belirleyici bir rol oynayan etkendir. Türkiye'de de üç büyüklerden birinin saflarına katılmak belli ölçüde bir güç garantisi vermektedir. Bu durumda medya da bu kulüplere organlarında geniş yer vermektedir. Medya araçları genelde sporu, özelde ise futbol ve diğer spor branşlarını tüketicilerin duymayı, görmeyi, okumayı istedikleri biçime sokmakta ve sporu medyadan tüketen kişilere yepyeni anlamlar kazandırmayı amaçlamaktadır'' (Yıldırım, 2012:6).

İstanbul kulüplerinini büyük seyirci potansiyeline sahip olması 'Gazeteyi arkadan okuyan' bir kesimin önce oluşmasına, sonra da yoğunlaşmasına neden olmuştur. İstanbul'daki bu kesimden yararlanmak isteyen gazeteler, spor servislerini de ister istemez 'ticari amaçlı' düşünmeye zorlamıştır. Bu da basında kitle haberciliğini, kulüp haberciliğine terk eden ya da her ikisini bir kabul eden yayın ilkesi getirmiştir. Çünkü hem kulüplerin taraftarlarını, hem gazete okuyucusunu temsil eden bu kesim gazetelerde kendi kulüplerini ilgilendiren haberleri görmek ister. Nüfusun artması ve

3 büyük kulüp taraftarlarının da nüfus artışı ile giderek çoğalması, İstanbul haberlerinin spor sayfalarında aslan payını almasına sebep olmuştur. Bu gelenek yıllardan beri değişmemektedir.

İKİNCİ BÖLÜM

2.1.FUTBOL VE ŞİDDET İLİŞKİSİ.

2.1.1.Şiddet Kavramı

Şiddeti aşırısı öfkeli duygu durumunda insanın beden gücünü kötüye kullanması, yok edici, saldırgan hareketler şeklinde tanımlamak mümkündür. Acet ise şiddeti, ''Bir hareketin bir kuvvetin veya gücün değerlendirilmesi, sert hareket etmek, sert davranmak, kaba kuvvete başvurmak'' şeklinde tanımlamıştır (2006:56). ''Şiddet özel olarak saldırgan davranışları, kaba kuvveti, beden gücünün kötüye kullanılmasını, yakan, yıkan, yok eden eylemleri taşlı, sopalı, silahlı, bıçaklı saldırıları, ferde ve topluma zarar veren eylemlerini kapsar'' (Yetim, 2000:137). ''Aslında spor ile şiddet yakın akrabadır, çünkü bilindiği gibi futbol şiddeti içinde barındıran bir oyundur. Kazanma hırsını sonuna kadar gözlemleyebileceğimiz, deyim yerindeyse bir erkek oyunudur''(Baldık'tan aktaran Çağlayan&Fişekçiğolu, 2004:130).

Şiddet sözcüğü genel olarak akla ilk olarak fiziksel şiddeti getirmektedir. Oysa şiddet farklı kaynaklarda, bireylerin sinirlendirilmesine, öfkelendirilmesine veya duygusal baskı altına alınmasına yol açan, fiziki herhangi bir hareket , davranış veya muamele olarak tanımlanmaktadır.

''Şiddet: yalnızca insan vücuduna zarar veren maddi bir saldırı değil, zihinsel ve duygusal bakımdan kişilerde tahribata yol açan bir etki olarak değerlendirilmektedir. Şiddeti doğuran gruplar oluşturdukları kargaşa ortamı sayesinde seslerini duyururken, şiddetin oluşturduğu mekanlarda insanların huzursuz ve tedirgin olması güven duygusunun sarsılmasına neden olmaktadır. Şiddet terimi, bir yanda olaylar ve eylemleri, diğer yanda da gücün, duygunun veya bir doğa unsurunun varoluş üslubunu kapsamaktadır. Şiddet ilk anlamıyla huzur karşıtıdır, onu bozar veya tartışmaya açar .İkinci anlamıyla; ölçüleri aşan ve kuralları çiğneyen kaba ya da çılgın güçtür''(Acet, 2006:148).

''Şiddet teriminin kökenine baktığımızda Latince ''Violenta''dan geldiğini görürüz.Violenta, şiddet, sert ya da acımasız kişilik, güç demektir. ''Violare'' fiili ise şiddet kullanarak davranmak, değer bilmemek ve kurallara karşı gelmek anlamını taşır. Bu sözcükler, güç, erk, yetki, şiddet... yani etkinlik ve yaşam gücü anlamını da kapsayan ''vis'' sözcüğü ile bağıntılıdır. Sözcüğün günlük kullanımı incelendiğinde, çekirdek kavramın ''güç'' olduğu görülür''(Yves, 1991:1).

Hem şiddet durumlarını, hem de şiddet eylemlerini açıklayan bir tanım vermeye çalışırsak; ''Bir karşılıklı ilişkiler ortamında taraftarlardan biri veya birkaçı doğrudan veya dolaylı, toplu ve dağınık olarak, diğerlerinin bir veya birkaçının bedensel bütünlüğüne veya törel (ahlaki/moral /manevi) bütünlüğüne, mallarına veya simgesel, sembolik ve kültürel değerlerine oranı ne olursa olsun zarar verecek şekilde davranırsa, orada şiddet vardır''(Acet, 2006: 112).

Şiddet düzenli ve düzgün bir dünya için, denge bozukluğu ve kargaşa demektir. Buna göre ''Şiddet'' sözcüğü mutlak kargaşanın adı gibidir ve bu anlamıyla Hobbes'in sözünü ettiği ''Herkesin herkesle savaştığı uygarlık dışı bu duruma benzer''(Köknel, 1996:45). Şiddetin bir sosyal ve kültürel kaynak olma niteliği kültürlerarası geçerliği olan dört temel özelliğe dayanır:

1- Şiddetin uygulanması, meşruluk sorunu üzerindeki mücadeleye bağlıdır.

2- Bir şiddet ediminin uygulanışında yer alanlar veya bir şiddet görüntüsünü izleyenlerin temel düzeydeki kavrayışları arasındaki fark muhtemelen en az olacaktır. Kilit anlamında ''haklılığı tartışmalı bir fiziksel zarar verme'' olarak şiddetin yanlış anlaşılması muhtemel değildir.

3- Şiddet uygulaması duyular için son derece hissedilirdir.

4- Şiddetin ılımlı bir etki derecesinde kullanımı, özel aletler veya esoterik bilgi bakımından görece pek az donanım gerektirir. İnsan bedeninin kıvraklığı, gücü ve bu imkanların fiziksel nesneleri tahrip edebildiğini bilmek, bir başka insana karşı asgari ölçüde başarılı bir incinme eylemini gerçekleştirmek için yeterlidir.

''Her biri bir sürekliliğin uç noktasında bulunan bu özellikler, şiddetin sosyal edimler arasında yegane olduğunu ortaya koyar, şiddetin kudreti , dört kilit özelliğin onu hem pratik hem de sembolik amaçlar için uygun kılma tarzından kaynaklanır; sosyal çevreyi dönüştürme aracı olarak ve kilit sosyal fikirlerin önemi gösterme aracı olarak şiddet son derece etkili olabilir. Öyle ki geniş bir yelpazede yer alan hedefleri ve hırsları gerçekleştirmek için duyulan arzu, şiddet eylemlerin uygulanması için yeterli koşuldur''(Riches,1989:17-18).

''Genel olarak kin, nefret, öfke gibi duygu durumlarının anlatılması, dışarıya yansıtılması saldırganlığı, şiddet eylemlerini içeren davranış kalıplarıyla olur. Saldırganlığa ilişkin öğretiler, kuramlar , varsayımlar, öfke için geçerli olduğu gibi bunun tersi de doğrudur. Öte yandan öfkeli ve kızgın olmak, saldırgan bir davranış için gerekli olan öznel haberdarlık ve hazırlık durumunun son aşaması olarak kabul edilmiştir. Ayrıca saldırgan davranışların duygusal düzeyinde , kızgınlık ve öfkeden başka, değişik derecelerde kin, nefret, düşmanlık gibi bütün yok edici duygular da bulunabilir. Bütün bu duygular öfke gibi saldırgan davranışların ve şiddet eylemlerinin tetiğini çeker''(Köknel, 1996:45).

Şiddet genel anlamda gücü aşıyor, başkasını öldürme, sakat bırakma ya da yaralama yoluyla zarar verilmesini içerdiği için. Bu tür eylemlerin başkasına karşı tehdit oluşturması nedeniyle kısacası insana fiziksel ve ruhsal zarar veren edimi şiddet olarak değerlendirebiliriz. Saldırgan davranışlar, şiddet eylemleri, kargaşa, terör insanlara bedensel, ruhsal ve toplumsal olarak zarar veren etkenlerin başında yer alır.

''Toplumsal zararlı etkilerin yol açtığı kızgınlık, kaygı, korku gibi elem veren duygulardan kurtulmak için bastırma, gerileme, duygu yalıtımı, düşlem, soyutlama, yadsıma (inkar), yansıtma gibi savunma düzenlerini kullanan insanlar gerçeklerden kaçarak duyarsız, tepkisiz duruma gelirler. Buna karşılık dışlaştırma, karşı saldırı, kötüleme, saplantı, takıntı, yön değiştirme gibi savunma düzenlerini kullanan insanlar da saldırgan davranışlar ve şiddet eylemlerine yol açarlar. Saldırgan davranışlarından, şiddet eylemlerinden tepkisel olarak kaçmak ya da bunlarla

savaşmak, doğrudan doğruya ve ya dolaylı olarak saldırgan davranışlara ve şiddet eylemlerine ortam hazırlar''(Köknel, 1996:45).

2.1.2. Seyirci, Fanatik, Taraftar Holigan Kavramları

Futbolla ilgili literatüre bakıldığında "seyirci", "taraftar", "fanatik" ve "holigan" kavramlarının sık kullanıldığı görülmektedir. Bu kavramlar yalnız akademik literatürde değil, yazılı ve görsel basın ile gündelik konuşmalarda da kullanılmaktadır. Kullanım olarak bakıldığında seyirci ve taraftarın, fanatik ile de holigan kavramlarının birbiri yerine ikame edildiğini görmekteyiz (Kayaoğlu, 2000). Bu tanımlamaları yapmak, ayrımları doğru bir şekilde gerçekleştirmek, kamuoyunda çoğu zaman birbiri yerine ve yanlış bir şekilde kullanılan bu kavramları ayrıştırmak adına yararlı olacaktır.

Türk Dil Kurumu Sözlüğü'nde (1988) seyirci, "bir olayı izleyen, gören kimse, izleyici" olarak tanımlanmıştır. Guttmann ise, spor seyircisini açıklamaya çalışmıştır. Guttmann'a göre (akt. Kayaoğlu, 2000), spor seyircisi, bir spor olayını yerinde (canlı) ya da film veya televizyon gibi görsel medya yoluyla izleyen herhangi bir kişidir. Guttmann, spor olayını yerinde izleyenlerle, medya yoluyla takip edenler arasında, olayı yerinde takip etme noktasında bir ayrım koyar. Taraftar ise, duygusal olarak spor olayına bağlanmış bir "tüketicidir". TDK Sözlüğünde "taraftar" şu şekilde tanımlanmıştır (1988): "Sporcunun veya sporcuların temsil ettikleri renklere, kulübe veya bayrağa bağlı kimse." Görüldüğü gibi, seyirci ve taraftar kavramlarının ortaklıkları vardır; pratik olarak bakıldığında, taraftarların çoğu seyirci, seyircilerin çoğu da taraftardır. Ancak, taraftar olup seyirci olmamak veya seyirci olup taraftar olmamak da mümkündür. Kıvanç taraftarlığa şöyle bir açıklama getirmektedir:''Taraftarlık bugünün dünyasında ortalama insanın doyurulamayan tamamen meşru bir arzusudur. Takım taraftarlığı bugünkü toplum düzeninde ve arzunun tatmini açısından hem en kolay, hem de bu kadar etkin ait olunabilen grubun büyüklüğü ve etkinliği dikkate alındığında neredeyse biricik yoludur''(Kıvanç'tan aktaran Talimciler, 2003:34).

Bütün duyguların evrensel olduğu gibi taraftarlık da evrenseldir, örneğin Urugwaylı yazar Galeano'nun taraftarlıkla ilgili açıklaması bizim sosyalbilimcilerin açıklamasından pek fark göstermemektedir: ''Bir taraftarın, ''Bugün benim takımım oynuyor,'' dediği pek görülmez. Çoğunlukla, ''Biz oynuyoruz'' denir. On ikinci oyuncu, top durduğu zaman, onu harekete geçiren ateşli rüzgarın kendi nefesi olduğunu bilir. Öbür on bir oyuncu aynı şekilde, taraftarsız bir maçın, müziksiz dans etmeye benzeyeceğini bilirler''(Galeano, 2011:21).

Fanatik ise, yine TDK Sözlüğü'nde şöyle tanımlanmıştır (1988): " Bir düşünceye, bir inanışa aşırı ölçüde bağlanıp ondan başka bir düşünce ve inanışı kabul etmeyen, mutaassıp." Fanatizm ise "Bir kimseye veya bir şeye aşırı düşkünlük ve tutkuyla bağlılık, taassup, bağnazlık" olarak tanımlanmıştır. Ana Britannica'da, benzer şekilde, fanatizm "insanı bir din, düşünce, parti uğrunda aşırılıklara sürükleyen kör tutku" ve fanatik (Latince *Fanaticus*) "bir dine, davaya, partiye vb. aşırı bir tutkuyla bağlı olan kişi" olarak tanımlanmıştır. Galeano'ya göre, ''Fanatik'' dedikleri, tımarhanelik bir taraftardır. Gerçekleri görmezden gelme hastalığı en sonunda öyle bir hal almıştır ki, sağduyu yok olmuştur. Bu yok oluştan geriye ise, şuursuzca sağa sola saldıran bir öfke yumağı kalmıştır''(Galeano, 2011:23).

Bildiğimiz üzere, Futbol fanatiği olmak zaman zaman olumlu, zaman zaman da olumsuz anlamlar içermektedir. Yani fanatiklik, bir taraftan bir takımı " ölesiye sevme"yi ve ona çok sıkı bağlı olmayı, sosyal bir onay çerçevesinde ifade ederken, öte yandan şiddeti de içeren "aşırı" davranışları, sosyal olarak kabul edilemez bir çerçevede ifade eder. Bütün bu ayrımlar bu olguyu farklı kültürler bağlamında tartışırken önem kazanmaktadır. Örneğin, İngiltere'de fanatik sözcüğü hiç kullanılmamakta, "futbol fanları"ndan ve "futbol holiganları"ndan söz edilmektedir. Buradan, "futbol fanları" ve "futbol holiganları" arasında kategorik bir ayrım yapıldığı izlenimi doğmaktadır. Dunning , "futbol fanı" olmayı belirleyen temel eksenin takıma duyulan sevgi, "futbol holiganı" olmayı belirleyen temel eksenin ise şiddet olduğunu ileri sürmektedir (akt. Kayaoğlu, 2000).

Holigan tanımları cok çeşitlidir. TDK'nin "holigan" tanımı şöyledir (1988): "Özellikle futbolda fanatizmi besleyen ve çevreye zarar vermeye eğilimli taraftar, serseri, hayta." Oxford Advanced Learner's Dictionary'de (akt. Kayaoğlu, 2000) holigan "sıklıkla şiddetli ya da yıkıcı davranışlar gösteren başıboş ve gürültücü genç kişi", holiganizm "futbol holiganları tarafından yapılan vandalizm" olarak tanımlanmıştır. Walvin, holigan ifadesinin ilk kez İngiltere'de 1898'de basın tarafından şehirde kurallara uymayan kitle davranışları icin kullanıldığını, son 30 yıl içinde ise, bu tür davranışlar futbol statlarının içinde ve çevresinde yaygınlaştığından futbola holigan sıfatının eklendiğini belirtmektedir.

Ancak, Melnick, bunun özellikle medya ve politikacılar tarafından yapılan bir etiketleme olduğunu ve bu ifade çerçevesinde "holiganlar"a ait mitler yaratıldığını ileri sürmektedir (akt. Kayaoğlu, 2000). Holiganın kim olduğu, ne tür özelliklere sahip olduğu, İngiltere'de bu konuyla uğraşan sosyal bilimciler tarafından halen tartışmaktadır. Melnick, Walvin, Marsh gibi araştırmacılar, yazılarında tırnak içinde kullandıkları holigan kavramının, dışarıdan yapılan yargısal bir değerlendirme olduğuna dikkat çekerken, diğer bazıları bunu gerçek bir olgu olarak kabul etmektedir. Kerr, futbol holiganlarının kendilerinin bir futbol takımına bağlı olduklarını iddia etmelerine rağmen, takımlarının oyun biçimi ya da başarılarının onlar için önemli olmadığını, takımın onlar icin diğer takımların taraftarlarına, polise ve kamuoyuna karşı kendi holigan faaliyetlerini devam ettirmek icin sadece "uygun bir tur bayrak" olduğunu ileri sürmektedir. Melnick, futbol holiganlarının, takıma olan sadakatlerinin şüpheli, takım, oyuncular ve lig hakkındaki bilgilerinin sorgulanabilir olması yüzünden gerçek taraftarlar olmadıkları iddiasının gerçekleri yansıtmadığını, bu görüşlerin yukarıda sözü edilen etiketleme sayesinde yayıldığını ileri sürmektedir. Buna benzer görüşü Galeano da sunmuştur: ''Bir sara hastası gibi seyreder maçı; ama oyunu görmez. Onun öbür derdi tribünlerdir. Orası onun savaş alanıdır. Rakip takımın taraftarlarının varlığı bile onun için kabul edilemez. O ''iyidir'' ve aslında saldırgan değildir; ama ''kötü''ler onu mecbur eder. Her zaman suçlu olan düşmanlar, boyunlarının koparılmasını fazlasıyla hak ederler. Fanatik her zaman tetikte olmalıdır; çünkü düşman dört bir yanı sarmıştır. Sessiz taraftarlar

arasında da yerini alır; çünkü bunlar her an rakip takımı takdir edebilirler; o zaman da hak ettikleri cezayı bulurlar tabi''(Galeano, 2011:23).

Benzer şekilde Morris, holigan davranışları yüzünden suçlanan aynı grupların, takımlarına çok büyük destek verdiğini, onlar olmasa sporun bütünüyle çıkmaza gireceğini iddia etmektedir (akt. Kayaoğlu, 2000).

''Holiganların olduğu yerde her zaman dehşet havası eser; bunların vücutları dövmelerle kaplı olup, mideleri alkolle doludur; boyunlarında ya da kulaklarında milliyetçilik amblemleri asılıdır, ellerinde de kalın sopalar yahut muştalar vardır. İmparatorluklarının dağılmasından duydukları öfkeyi tribünlerden 'Rüle Brittania' diye uluyarak kusarlarken, çevrelerinde dehşet ve panik yaratırlar. İngiltere'de ya da öbür Avrupa ülkelerinde Nazi amblemlerini taşıyan birtakım zorbalar, sık sık Zencilere, Araplara, Türklere, Pakistanlılara ya da Yahudilere saldırmaktadırlar. İspanya'da Real Madridli bir fanatik, bir zenciyi feci şekilde döverken bir yandan da 'Afrika'ya defolup gitsinler! Onlar ekmeğimizi elimizden almaya geldiler' diye bağırıyordu''(Galeano,2011:230).

2.1.3. Futbolda Seyirci Şiddeti

Bugün seyirci ve seyircilerinin davranışları, bunların kişilik özellikleri tartışma konusu halini almıştır. Özel izlenimlerden, bilimsel çalışmalara kadar dile getirilmekte olan bu konu etrafındaki fikirler, değişik olmakla beraber, genel eğilim son yıllarda tribünler birer problem arenası halini almış, seyircinin ve taraftarların davranışlarında istenmedik yönde değişiklikler olmuştur.

Türkiye'de her alanda şiddetin yaygın olduğu kaçınılmaz gerçektir. Fakat ''Toplumsal yaşamın başka alanlarında şiddeti daha fazla yaşayan bir toplumun, sporda yaşanan şiddeti ''sosyal bir problem'' olarak görmesi pek beklenemez. Bu

durum , biraz da algı psikolojisindeki şekil-zemin ilişkisine benzemektedir. Bütün bu söylenenler, Türkiye'de futbolda şiddet görüldüğünde kamuoyunun bu olaylara tepki gösterdiği anlamına gelmemelidir. Tam tersine futbolda bir şiddet olayı patlak verdiğinde, özellikle yazılı ve görsel basında tanımı gereği sporun barışçıl olduğu tezinden kaynaklı yoğun ama kısa süren tepkiler gösterilmektedir. Olayların hemen hemen hepsinde futbolda şiddetin diğer toplumsal problemlerle ilişkisi göz ardı edilmekte ve problem marjinalleştirilmekte ve böylece ''sosyal problem'' statüsüne çıkamamaktadır. Bu bağlamda, sonuç olarak, sorunun çözümü konusunda uzun sosyal politikalar üretecek zemin oluşamamaktadır'' (Çağlayan, 2003:130).

Türkiye' de futboldaki seyirci şiddetinin tarihine bakıldığında ise durum, bu konu üzerinde konuşacak yeterli veri olmadığı için pek parlak görülmemektedir. Türkiye' de futbol oyunu başlangıcından bu yana ortaya çıkan şiddet olaylarına ilişkin sistematik tarihsel bir araştırma mevcut değildir. Bu konuda bilinenler, genel olarak spor tarihi konusunda söylenenleri futbolda seyirci şiddet bağlamında uyarlayarak söylersek , '' belgelere değil belleklere dayalıdır''(Kayaoğlu, 2000).

Kozanoğlu' nun aktardıklarına göre(1999), 1900' lerin ilk yıllarında futbol kavgalarında asıl ateşleyiciler sahadakilerdir ve futbolda her hafta çeşitli kavgalara ve yakası açılmamış küfürlere tanık olunmaktadır. 1950'lerden sonra profesyonellik resmiyet kazanınca , maçların havasının değiştiği , gerilimin arttığı ve futbola ilişkili olayların büyümeye başladığı ifade edilmektedir. 1960' ların ve 1970' lerin başındaki bazı olayların da eski kavgaları arattığı bildirilmektedir. Bununla beraber 1967' deki Kayseri –Sivas maçı 40 ölü ve 600 yaralıyla Türkiye futbol tarihinin en acı olayıdır. Günümüze doğru farklı bir taraftar tipinin ortaya çıktığını söyleyen Kozanoğlu bu dönemde ortaya çıkan futbol kavga olaylarını da ikiye ayırır : Özel kavga gruplarının ortaya çıkardığı olaylar ve ortamların yarattığı öylesine taraftarların başını çektiği olaylar.

Futbolda şiddet olayları, değişik şekillerde ve değişik boyutlarda ortaya çıkabilmektedir. Futbol, 1969'da iki komşu Orta Amerika ülkesi Honduras ve El Salvador arasında olduğu gibi, kimi zaman savaşlara da neden olabilmektedir. Ya da

Türkiye'de 1967 yılında yaşandığı gibi iki komşu şehri (Kayseri- Sivas) "düşman kardeşler"e çevirebilir. Şiddetin günümüzde ulaştığı nokta ile ilgili fikir vermek adına, son yıllarda Türkiye'de yaşanan futbol şiddeti olaylarıyla ilgili bir döküm faydalı olacaktır. Bu liste olayın boyutlarını tüm çıplaklığıyla gözler önüne serecektir (Akşar, 2004):

5 Ağustos 2003: Karşıyaka ile Göztepe arasında oynanan TSYD Ege Dostluk Kupası maçı sırasında Karşıyakalı taraftarlar arasında çıkan kavgada bıçaklanan Murat Kongu (23) hayatını kaybetti.

15 Ağustos 2003: Trabzonspor-F.Bahçe maçının devre arasında, her iki takım taraftarları arasında olay çıktı. Tribündeki koltukları söküp birbirlerinin üzerine atan taraftarlar birçok insanın yaralanmasına yol açtı.

15 Mayıs 2004: Bursaspor'un cezası nedeniyle Sakarya'da oynanan Bursaspor-Samsunspor maçından sonra çıkan olaylarda 2'si polis 5 kişi yaralandı. Sakarya Atatürk Stadı'ndaki maçın bitiminde, takımları galip gelmesine karşın ligden düşmesini kabullenemeyen Bursaspor taraftarları koltukları ateşe verdi. Taraftarlar ayrıca, stat çıkışında da taşkınlık yapınca polis havaya ateş açmak zorunda kaldı.

24 Nisan 2005: 2. Lig B Kategorisi C Grubu'nda mücadele eden Adana Demirspor ile Şanlıurfa Belediyespor karşılaşması öncesi İstiklal Marşı okunduğu sırada Taraftarlar Derneği Başkanı'nın saygısızlık yaptığını öne süren polisler ve taraftarlar arasında olay çıktı.

21 Kasım 2004: İnönü Stadı'ndaki Beşiktaş-Ç.Rize maçında 16 yaşındaki Cihat Aktaş isimli bir taraftar bıçaklanarak öldürüldü.

7 Mayıs 2005: F.Bahçe, küme düşme korkusu yaşayan D.Bakırspor'u 2–0 yendi. Maçın bitiş düdüğüyle birlikte Diyarbakırlı taraftarlar taş ve sopalarla F.Bahçelilerin olduğu bölüme yöneldi. Stat dışına alınan taraftarlar burada da rahat durmadı. Çıkan olaylarda 20 kişi yaralandı. Başı yarılan küçük bir çocuğun görüntüsü uzun süre hafızalarda kaldı.

15 Mayıs 2005: 2. Lig B Kategorisi B Grubu'nda Orduspor ile Eskişehirspor arasında oynanan maç, can güvenlikleri olmadığını iddia eden Eskişehirli sporcuların 2. yarıya çıkmamaları üzerine tatil edildi. Bu maçta sahaya atlayan ve akli dengesinin yerinde olmadığı öğrenilen eli bıçaklı bir taraftara polisler müdahale etmek isterken, bir polis bacağından yaralandı.

30 Temmuz 2005: Olimpiyat Stadı'nda oynanan F.Bahçe-Everton dostluk maçı sırasında Yusuf Behar isimli taraftar bacağından vuruldu. Kurşunun nereden geldiği ortaya çıkmadı.

18 Eylul 2005: 2. Lig B Kategorisi 3. Grup'ta İnegölspor ile Eskişehirspor arasında yapılan karşılaşma öncesi ve maç sırasında, iki takımın taraftarları arasında olaylar çıktı. Biber gazı ve sis bombası kullanılan maç yarıda kaldı. Futbol Federasyonu, önce iki takımı da hükmen yenik ilan etti, daha sonra maçın tekrar oynanmasına karar verdi. İki takım ağır cezalara çarptırıldı.

5 Kasım 2005: Trabzonspor ile G.Birliği arasında yapılan ve 1–1 berabere sona eren maçın ardından olay çıktı. Hüseyin Avni Aker Stadı'nın kale arkası bölümünde, yönetim kurulunu istifaya davet eden bir grup taraftar, tribündeki koltukları ateşe verdi.

16 Kasım 2005: Türkiye ile İsviçre'nin karşılaştığı 2006 Dünya Kupası elemeleri play-off maçında hem tribün hem de saha içinde olaylar çıktı. Bu olayların sonucunda FIFA, Türkiye'ye ağır ceza verdi.

4 Aralık 2005: 3. Lig 2. Grup'ta Değirmenderespor-Tokatspor maçı, sahaya fırlatılan koltuğun orta hakem Fatih Yıldız'ın kafasına isabet edip yaralaması nedeniyle iptal edildi.

10 Aralık 2005: G.Saray ile Beşiktaş arasında oynanan derbi öncesinde Mecidiyeköy'de istenmeyen olaylar çıktı. Taraftarlar arasındaki bıçaklı kavgada, Hasan Ergun isimli bir Beşiktaşlı bacağından bıçaklandı.

11 Aralık 2005: 1–1 biten Sivasspor- Konyaspor maçından sonra taraftarlar arasında gerginlik yaşandı. Sivassporlu taraftarlar ellerine geçen taş ve pet şişeleri konuk takımın bulunduğu tribüne attı. Saha icindeki görevliler ve bazı basın mensupları ile her iki takımın bazı yöneticileri arasında da gerginlik yaşandı. Çıkan olaylarda 3 taraftar, 2 stat güvenlik görevlisi ile 1 polis çeşitli yerlerinden yaralandı.

11 Aralık 2005: Mersin İY-Altay maçında sonra olaylar çıktı. İki taraftar yaralandı.

18 Aralık 2005: Sakaryaspor-Bursa maçı tribün olayları nedeniyle 10 dakika durdu.

15 Ocak 2006: Adana Amatör Küme Süper Ligi takımlarından Kozan Belediyespor ile Karaisalıspor arasında yapılan maçın ardından çıkan olaylarda Karaisalıspor kalecisi Serkan Dirican, rakip takımın taraftarınca sırtından bıçaklanarak yaralandı.

05 Şubat 2006: Lig A'da Uşakspor ile Antalyaspor arasında oynanan maçın 60.

dakikasında tribünden atılan bir cisim, yardımcı hakem Fatih Kalaycı'nın bacağına isabet etti. Maçın kalan bölümünde iki yardımcı hakem aynı çizgi üzerinde görev yaptı. Çıkması muhtemel olayların önüne geçmek üzere stada takviye jandarma güçleri gönderildi. Antalyaspor'u taşıyan otobüsler, kent çıkışında saldırıya uğradı.

19 Şubat 2006: 2. Lig A Kategorisi'nde oynanan Altay-Antalya maçında Antalyasporlu taraftarların bulunduğu tribün karıştı. Antalyaspor Teknik Direktörü Yılmaz Vural bu maçta futbolcusunun üzerine yürüdu.

26 Şubat 2006: D.Bakırspor-Konyaspor maçında olaylar çıktı. Önce 22. dakikada Konyaspor'u 1–0 öne geçiren Bebbe, Diyarbakır yöneticisi Felat Hevedanlı tarafından tekmelendi. Bu skorla devam eden maçın 86. dakikasında kale arkası tribündeki bir grup taraftar kırdıkları koltukları sahaya ve polise attıktan sonra demir parmaklıkları kırarak saha içerisine girdi. Diğer tribünlerdeki seyircilerinden bazılarının da sahaya girmesi üzerine ortalık bir anda karıştı. Duruma polis müdahale etti. Bu sırada bazı taraftarlar polise taş ve kırdıkları koltuklarla saldırdı. Olaylar üzerine hakem Kuddusi Müftuoğlu ve Konyasporlu oyuncular polis güvenliğinde soyunma odasına girdi. Polis ile taraftarlar arasında arbede

yaşandı. Olaylarda aralarında güvenlik güçlerinin de bulunduğu çok sayıda kişi yaralandı. Olaylar saha dışında devam etti. Taraftarları dağıtmak icin polis havaya ateş açtı. 10 bine yakın koltuk kırıldı.

26 Şubat 2006: İkinci Lig B Kategorisi 3. Klasman Grubu'nda Darıca Gençlerbirliği'nin Yalovaspor'a karşı 1–0 galibiyetiyle biten maçın ardından yöneticiler ve futbolcular arasında kavga çıktı.

7 Mayıs 2011: Bursa'da oynanması gereken Bursaspor-Beşiktaş karşılaşması Bursa taraftarlarının çıkardığı olaylar nedeniyle iptal edildi.

1 Nisan 2012: Trabzonspor-Fenerbahçe maçında F.bahçe kalecisi Volkan'a Trabzonspor taraftarları 2 bıçak fırlattı. Fakat bıçak Volkan Demirel'e isabet etmedi. İkinci bıçak TFF'nin 3 numaralı temsilcisi Candemir Özdemir'in sırtına isabet etti. Oyun 2 kez durduruldu ve devam ettirildi.

12 Mayıs 2012: Fenerbahçe-Galatasaray maçında Galatasaray'ın galip gelip şampiyonluğa ulaşmasından sonra Fenerbahçe taraftarı statta olay çıkardı, polis arabalarını devirdi.

23 Aralık 2012: Trabzonspor-Galatasaray maçında Trabzonspor taraftarlarından biri Burak'ın üzerine ses bombası attı.

Tüm dünyadaki şiddet tablosu ise şöyle:

Son doksan yılın en önemli holiganizm olayları kronolojik olarak aşağıda sıralanmıştır(Özmen, 2008):

Ekim 1959, Napoli (İtalya) : Seyircilerin itişmesi sonucunda 65 kişi yaralanmıştır.

Mayıs 1964, Lima (Peru) : Peru- Arjantin arasında oynanan olimpiyat eleme karşılaşmasında, hakemin bir golü vermemsi üzerine çıkan seyirci isyanı ve panik sonucunda 320 kişi ölmüş, 1000 kişide yaralanmıştır.

1969' da Honduras ile El Salvador arasında oynanan maçın yarattığı hırs üzerine 2 ülke arasında çıkan savaş sonucu 2000 kişi ölmüştür.

Aralık 1969, Bikara (Kongo) : Taraftarlar arasındaki itişme sonucu 27 kişi ölmüş, 52 kişi yaralanmıştır.

Şubat 1974, Kahire (Mısır) : 40.000 kişilik bir stadyuma 80.000 seyircinin alınması sonucunda çıkan kavgada 48 kişi ölmüş, 47 kişi yaralanmıştır.

Nisan 1977, Hamburg (Almanya) : Maçtan sonra iki rakip taraftarı arasında çıkan kavgalar sonucunda 1 kişi ölmüş, çok sayıda kişi de yaralanmıştır.

1979, Lagos (Nijerya) : Maçtan sonra çıkan kavgalar sonucunda 24 kişi ölmüş, 27 kişi de yaralanmıştır.

1980, Kalküta (Hindistan) : Çıkan kavgalar sonucunda 16 kişi ölmüş, 100 kişi de yaralanmıştır.

Şubat 1981, Atina (Yunanistan) : Çıkan kavgalar sonucunda 21 kişi ölmüş, 54 kişi de yaralanmıştır.

Ekim 1982, Moskova (Rusya) : 20.000 seyircinin stattan çıkışında sadece iki kapının açılmış olması nedeni ile güvenlik güçleri ile seyirciler arasında çıkan kavgada resmi olmayan rakamlara göre 60 kişi ezilerek ölmüştür.

Mayıs 1984, Brüksel (Belçika) : Totenham'ın ziyareti nedeni ile çıkan kavgada 40 kişi hafif, 20 kişi de ağır yaralanmıştır.

27 Mayıs 1985, Meksika : Çıkan kavganın seyirci dalgalanmasına sebep olması sonucunda 10 kişi sıkışarak ölmüş, 50 kişi yaralanmıştır.

29 Mayıs 1985, Brüksel (Belçika) : Heysel stadında İngiliz seyircilerin İtalyan seyircilerin tribününe saldırması üzerine meydana gelen ezilme ve boğulmalar sonucunda 39 kişi ölmüş, 600 kişide yaralanmıştır.

Nisan 1988, Katmandu (Nepal) : Yıldırım düşmesi sonucu elektriğin kesilmesi ile yaşanan panikle çıkışa yönelen seyircinin, kapıların kapalı olması karşısında birbirlerini ezmesi sonucunda 72 kişi ölmüş, 27 kişi de yaralanmıştır.

Temmuz 1990, Mogadiscio (Somali) : Devre arasında sahaya giren birkaç yüz kişiyi dağıtmak için ordunun havaya ateş açması üzerine kapılara yönelen bir kısım seyircinin sıkışarak boğulması, dışarıya çıkanlarında Başkanlık Muhafızları tarafından bir suikast girişimi olduğu sanılarak ateş açılması sonucunda 62 kişi ölmüş, 200 kişi de yaralanmıştır.

Ocak 1991, Johennesburh (Güney Afrika) : Seyirciler arasında çıkan kavga sonucunda 40 kişi ölmüş, 50 kişi de yaralanmıştır.

Ocak 1991 Yunanistan : AEK- Olympiakos maçında çıkan kavgada 16 yaşında bir taraftar hayatını kaybetti.

Ocak 1995 İtalya : Cenova – Milan maçından önce bir Cenova taraftarı öldürülünce İtalya' da tüm spor etkinlikleri 1 hafta durduruldu.

Mart 1997 Hollanda : Ajax – Feyenoard kapışmasından önceki kavgada bir grup Ajax' lı öldü.

Mart 1998 İngiltere : Gillingham – Fulham maçından önce çıkan kavgada bir taraftar yaşamını yitirdi.

Nisan 2001 Almanya : Amatör küme ekibi Dormstadt 98 ile İkinci lig Eintracht Frankfurt' un karşı karşıya geldiği dostluk maçındaki kavga 25 yaşındaki bir taraftarın ölümüne sebep oldu.

Mart 2003 Polonya : Wroclom kentinde ikinci lig maçında kavga çıktı, 1 kişi öldü , 120 kişi tutuklandı.

Kasım 2006 : UEFA kupasındaki Paris Saint Germain – Hopsel Tel Aviv maçında Fransız taraftarlar, rakip taraftarlardan birine saldırdı. Bir polis memuru olaya müdahale etmek isterken bir kişiyi vurarak öldürdü, bir kişiyi yaraladı.

Şubat 2007 İtalya: Cetaria – Palermo Maçında çıkan kavgaya müdahale eden polis, arbede de can verdi.

2.1.4. Seyirci Şiddetinin Ortaya Çıkışının Sebepleri

Futbol ile şiddet arasında nasıl bir ilişki bulunmaktadır? Futbol stadyumlarında ve saha dışında şiddetin ortaya çıkma nedenleri nelerdir? Her şeyden önce şiddet nedir? ''Toplum bir organizmaysa ya da bir dilse, şiddet onun patolojik ilişkiler ortamında taraflardan biri veya birkaçı doğrudan veya dolaylı, toplu veya dağınık olarak diğerlerinin veya birkaçının bedensel bütünlüğüne ve sembolik ve kültürel değerlerine, oranı ne derecede olursa olsun zarar verecek şekilde davranırsa orada şiddet vardır'' (Ünsal, 1996:30). Ünsal şiddeti özel şiddet ve kolektif şiddet olarak ikiye ayırır. Kolektif şiddetin içinde "grubun karşı gruba kullandığı şiddet"i ele alır ve örnek olarak stadyum ya da taraftar kavgalarını gösterir.

Dollard ve arkadaşlarına (akt. Özmen, 2000:47) göre ise, "bireyin engellenme karşısındaki birincil ve karakteristik tepkisi saldırıdır. Saldırıyı yönelttiği kişiyi incitmeyi amaçlayan davranış olarak tanımlarlar". Toplumsal baskılar bireyde saldırganlık eğilimi yaratır; kişinin kendisine yönelmesi ya da tamamen simgesel boşalımla ifade edilmesi (örneğin spor karşılaşmalarına giderek) bir kaçışla denetim altında tutulması, bütün bunlar olası çıkış yollarıdır. Berkowitz(akt. Özmen, 2000: 47), yapılan eylemlere göre saldırganlığı; fiziksel ya da sözel olarak ayırdığı gibi, doğrudan fiziksel saldırganlık (karşısındaki insana vurma), doğrudan sözel saldırganlık (küfür), dolaylı sözel saldırganlık biçiminde de sınıflandırılır.

Takımı desteklemek icin stadyuma giden ya da ekran başında maçı izleyen seyirciler neden şiddete başvururlar? Futbolda şiddete başvurma nedenleri, şiddete başvurması muhtemel kişilere bir bilimsel çalışmada sorulmuştur. Yukarıdaki sorunun cevabı, bu noktadan aranmaya başlanacaktır. Seyirci gözüyle seyirci saldırganlığını en çok tetikleyen ya da körükleyen nedenler belirli bir ağırlık sıralamasıyla karşımıza çıkıyor. Örneğin, GENAR'ın araştırmasına göre Türk toplumunda, futbol sahalarındaki istenmeyen olayların oluşmasında etkili olan faktörler şöyle sıralanmaktadır; spor basınının maç öncesi yaptığı haberler %75, spor yazarlarının

yorumları %71, kulüp yöneticilerinin açıklamaları %73, hakemin taraflı davranması %80, oynanan kötü futbolda taraftarların şike olduğunu düşünmesi %70, taraftarın günlük hayatta yaşadığı sorunlar (işsizlik, hayat pahalılığı, yoksulluk) %68, taraftar derneklerinin yönlendirmeleri %64, takımların geçmişe dayanan rekabetleri %73, futbolun ülke gündeminde gereğinden fazla yer alması %65, futbolcuların sahadaki davranışlarının tribünü etkilemesi %75 oranında etkilidir şeklinde belirtilmiştir. Aynı araştırmaya göre, Türk toplumunun %36'sı futbolun bireylerin şiddet ve delikanlılık güdülerini tatmin ettikleri bir araç olduğuna, %29'u futbolun şiddeti körükleyen bir oyun olduğuna, %77'si futbolun dostluk ve kardeşlik aracı olduğuna, %75'i futbolun farklı toplumlar arasında barış ve dayanışmaya hizmet ettiğine, %70'i futbolun artık bir spor değil ekonomik bir sektör olduğuna, %49'u futbolun insanları ülke meselelerine karşı duyarsız hale getirdiğine inanmaktadır. Seyircilerin bakış açısı, birçok noktada futbolda seyirci şiddetini araştıran bilim insanı Artun Ünsal ile ortaklaşmaktadır. Ünsal, futbolda şiddeti ortaya çıkaran etmenlerle ilgili şu tespiti yaparak "şiddeti ortaya çıkaran" bir dizi etmeni sıralamıştır (2005: 109):

Gerçekten de, asıl suçlunun, fanatik ve saldırgan taraftarlar ya da mafya özentisi "futbol fedaileri" olduğu genellikle ileri sürülse de, hepimiz biliyoruz ki, şiddetin başka "katalizörleri"de var. Şiddeti kışkırtıcı sebepler Mirioğlu'nun tespitiyle şöyle sıralanmaktadır(Mirioğlu, 2007:37):

1. Güvenlik önlemleri ve polisin tutumu
2. Siyasal rejim, kültür ve eğitimsizlik etmenleri
3. Futbol yöneticileri ile fanatik grupların tehlikeli ilişkileri
4. Tribün çeteleri
5. Siyaset ve futbolun iç içeliği
6. Tribün mimarisi, tel örgüler, demir parmaklıklar ve fiziksel koşullar
7. Stat donanımlarının yetersizliği ve bakımsızlığı
8. Yetersiz, etkisiz ve uygulanmayan yaptırımlar
9. Özgüvensiz hakemler
10. Asabi yıldızlar, imparatorlar, başkanlar
11. Sansasyon peşinde medya

Yılmaz'a (2002) göre ise, spordaki rekabet ve kazanma duyguları saldırganlığı ortaya çıkaran unsurlardandır. ''Sporun doğal ve evrensel temel amacı olan, "daha güçlüye, hızlıya ve yükseğe ulaşma" istek ve arzusu, insanın kendisiyle ve başkalarıyla savaşımını kaçınılmaz kılar. Bu amaca ulaşmada, sporun tüm dallarında ve de en çok futbolda, saldırganlık içgüdüsünün içsel bir olgu olarak yüceltildiğini görüyoruz''. Mirioğlu'na göre(2007:38), bu olgu, yarışma kültürüne bir yandan süreklilik ve dinamizm sağlarken, diğer yandan da inanılmaz bir çekicilik ve ilgi kazandırır. Futbolun kendi içindeki "kazanma" ve "yarışma" dürtüsünün harekete geçirilmesi sürecinde, temel katalizör de şiddettir. Sporun özündeki şiddet, aşırı motive olmuş sporcularda (futbolcularda) rakibe, kendi takımına veya kendisine fiziksel anlamda zarar ve sakatlık verebilmektedir. Bu durumun, sporcu (futbolcu) aracılığıyla, bilinçli ya da bilinçsiz olarak, provokatif bir şekilde bazen tribünlere aktarılması; tribünleri tahrik ederek, teröre sevk edebilmektedir. Oyunun içindeki şiddetin tribünlere yansıması çok sık karşılaştığımız bir olaydır.

Tükenmez(2002) ise, stadyumlardaki şiddet olaylarının gerekçelerini sıralarken stadyumlardaki şiddet olaylarını toplumun bir aynası olarak değerlendirmiştir. Tükenmez'e göre, stadyumlardaki şiddet olayları toplumun aynasıdır. Türkiye'de tribünleri dolduran insanların davranışlarına bakarak ülkenin genel durumu hakkında azımsanmayacak derecede fikir sahibi olabiliriz: "Futbol alanlarındaki şiddet sahadaki oyundan, topluluk dinamizminden, karşılaşmanın genel durumundan, kalabalığın büyüklüğü ve seyircilerin bekleme- oturma şekillerinden, seyircinin sosyal özelliklerinden (yaş, cinsiyet, etnik karışım) galibiyetin önemi veya rakipler için karşılaşmanın anlamından, rakip takımların geçmişteki iyi veya kötü ilişkilerinden, kullanılan güvenlik sisteminden (polis, atlı polis, saldırı köpekleri), seyirciler tarafından tüketilen alkol miktarıyla, oynanan maçın yeriyle (tarafsız saha veya herhangi bir tarafın kendi sahasında olması) ve yandaşların maça gelme nedenleri ile direkt ilişkilidir''(Tükenmez, 2002: 87).

Arada bir oluşan şiddet olayları gelişmiş güvenlik sistemleri ile kontrol edilebilir, ancak müzminleşmiş olaylar direkt olarak toplumun sosyo-ekonomik yapısı ilgilidir ve bu da toplumun sosyal, ekonomik ve politik yapısında değişiklik yapılması

gerekliliğinin ipuçlarını vermektedir. ''Seyircilerin düzenli olarak şiddet içeren davranış sergilemeleri, toplumdaki ilişkileri etkileyen ciddi sorunların düzeltilmesi veya giderilmesi için yeni sosyal politikaların üretilmesi gerektiğinin habercisidir'' (Ünsal, 2005: 397).

Özellikle Türkiye'de çalan yanlış bir düdük, ya da rakip futbolcunun yaşadığı bir gol sevinci tribünlerde şiddeti ortaya çıkarmaya yetmektedir. Bazen rakip futbolcunun hakemi aldatmaya yönelik hareketi de şiddetin körüklenmesine neden olduğu söylenebilir. Türkiye'deki çarpık kentleşme, gelir dağılımının dengesizliği de seyircide kin, öfke, nefretin birikimine yol açmaktadır ve bu maç esnasında şiddet olarak dökülür tespitini yaparak yanılmış olmayız.

''Bu anlamda, şiddeti tetikleyen bu duygu ve davranışlarla akümüle olmuş kitleler, deşarj olma anlamında kendilerini ifade edebilecekleri en uygun ortam olarak, spor alanlarını ve futbol maçlarını görmektedir'' (Ünsal, 2005:72). Burada futbolun, bir katalizör olarak işlev gördüğü görüşü ile karşı karşıyayız. Futbolun şiddet eylemlerinin katalizörü olduğu, insanların kavga ve küfür etmelerine neden olduğu iddialarıyla ilgili olarak Ünsal (2005), tribünlerde sokaktakilerden farklı insanların bulunmadığını belirtmiştir. Türkçe, argo bakımından oldukça zengin bir dildir ve evlerinde, işyerlerinde, otobüslerde, yollarda kısaca gerek özel gerek kamusal alanda kızdığında yaptığı ilk şey küfretmek olan insanların maç seyrederken gerçek hayattakinden kibar olmalarını beklemek safdillik olur. Kaldı ki stadyum, gercek hayatın dışında, ayrı bir yer değil, hayatın en önemli parçalarından biridir. Tribünlerdeki ya da maç çıkışlarındaki şiddet görüntüleri yalnızca genel olarak toplumdaki şiddet eğilimlerinin bir yansımasıdır. ''Pek çok insan gündelik hayatlarındaki sıkıntılarını unuttukları tek yerin takımlarının stadyumu, bir anlamda ikinci evleri, olduğunu söylemekte; maç sırasında bağırıp, yeri geldiğinde küfür ederek deşarj olduklarını ifade etmektedirler. İnsanların futbolu oynamaktan çok izlemeyi seviyor olmaları da aslında maçların modern insanın sıkıntılarından ve sorunlarından uzaklaşmalarını, bir çeşit katharsis (duygusal boşalım) sağladığını da kanıtlar niteliktedir''(Özmen, 2000:69). Bu görüşün aksini ortaya koyan bilimsel bulgular da vardır. ''Yapılan araştırmalarda, maç izlemeye gelen seyircilerin

saldırgan davranımlarının maçtan sonra azalmadığı, aksine arttığından söz etmektedir. Bir başka ifade ile futbol, saldırgan dürtülerin boşalımına olanak vermemektedir; futbolla katersis sağlamamaktadır''(Yılmaz, 2002:22). Bir başka neden, bireyin içinde var olan "vandalist" eğilim ve duyguların kendiliğinden ortaya çıkmasıyla başlayan ve "sürü psikoloji"sinin etkisiyle yaygınlaşan ve bazı çıkar örgütlerince organize edilebilen saldırganlık ve şiddet eylemleridir. Şiddet eylemlerinin, içgüdüsel olduğu kadar, sonradan öğrenilebilir bir nitelik de taşıması, saldırganlığı süreç icinde yönlendirilebilir bir hale de getirebilmektedir. Bu nitelik, futbolda büyük bir öneme sahiptir. Bu anlamda, çoğu futbol maçlarında, tribünlerde başlayan saldırganlık ve şiddet olaylarının bazen, belirli bir çekirdek grup tarafından yönlendirildiği bilinmektedir. ''Sürü Psikolojisi' yaklaşımı, futbolda şiddet tartışılırken sürekli atıfta bulunulan bir konudur. Olayları asıl başlatan odakların gerisinde, sözgelimi Türkiye'de de sık sık ileri sürüldüğü gibi, Latin Amerika'da da, özellikle Brezilya ve Arjantin'de "mafyalaşmış" taraftar grupları ile siyasal ve ekonomik çıkarlarını gözeten kimi kulüp başkan ve yöneticileri ile siyasetçiler arasındaki sıkı fıkı ilişkilerin bulunduğu, hatta futbolculara karşı taraftar çetelerinin şiddet ve şantaj uyguladıkları da kimsenin meçhulü değil'' (Ünsal, 2005: 135). Tribün liderleri denilen kişi ya da gruplar, çeşitli çıkarlar karşılığında (para, güc, toplumsal statü, vs...) tribünlerde çeşitli şiddet eylemlerinin yaratıcısı ve uygulayıcısı olabilmektedirler. Sadece maç izlemeye gitmiş "sıradan" seyircilere bile- takımdaş olmalarına rağmen- şiddet uygulamaktan çekinmemektedirler. Tribün grupları, futbolda şiddetin en önemli aktörlerinden biri olarak karşımızda duruyor. Yakın zamanda yürürlüğe konan "sporda şiddetin önlenmesine ilişkin kanun"un da uygulanmaması sonucunda bu yara giderek daha da büyümektedir.

İzleyicilerin davranışlarına etki eden en önemli faktörlerden biri maç sırasında uygulanan kontrol sistemleridir. Akşar'a(2004) göre, ''Örneğin stadyumların çoğu bir futbol alanından çok hapishaneyi andırmaktadır''. Statlardaki güvenlik sistemleri parmaklıklardan, stadın çevresi ve içindeki bölgeleri ayıran dikenli tellerden, hareketi kısıtlayan sıkıca ayrılmış oturma bölümlerinden, genelde kapalı ve tek yönlü turnikeler ile kapılardan, saha içindeki ve dışındaki polis devriyelerinden oluşmaktadır. Böyle bir ortam içerisinde izleyiciler kendilerini kuşatma altında

hisseder ve bu da seyirciler arasında savunma duygusu yaratır. "Bir insanı tutmak için kafes yaparsanız, bu insan da büyük olasılıkla kafesteki hayvan gibi davranır'' (Tükenmez, 2002: 87).

''Futbolun günümüzde bir gösteri endüstrisine dönüşmesiyle birlikte, kendi siyasal iktidarını da yaratması, bu siyasal iktidarı paylaşanları, futbolun yığınsallığından yararlanmaya ve onu kendi dümen sularına çekmeye yöneltti. Bu uğurda gösterilen çaba ve harcanılan her tür enerji ve tahrik, futbol izleyicisindeki içgüdüsel saldırganlık davranışının harekete geçirilmesini sağlayan temel içsel dinamiklerden en önemlisidir''(Ünsal, 2005: 146). Bu içsel dinamiği harekete geciren en önemli araç da medyadır. En canlı örneği Türkiye'de her sene yaşadığımız "demeç" savaşlarıdır. Bu, kamuoyunda üç büyükler olarak bilinen kulüplerin yetkilileri, özellikle ligin sonu yaklaştıkça medya üzerinden birbirlerine saldırmaktadırlar. ''Kulüplerin kendi internet siteleri, basın ve televizyonlar yoluyla sürdürülen "savaş", Türkiye'deki şiddet ortamını oluşturan önemli öğelerden biri haline gelmiştir. Bu tip yorum ve haberleri izleyen taraftarlar, zaten gerilmiş olan ortamda en ufak bir etkide hemen şiddet göstermeye meyilli bir hale gelmektedirler. Yöneticilerin "şu kadar taraftar adına" söylediği meydan okuyan sözler, o taraftarın şiddete yönelmesi için bir ateşleyici olmaktadır''(Mirioğlu, 2007:42)

2.2. Medyada şiddetin sunuş biçimi

''Şiddet, olağan duruma kıyasla bir bunalım olduğu için kitle iletişim araçlarının ilgisini cekmiştir. Kitle iletişim araçları yaşamlarını sürdürebilmek için günlük rutinler yerine heyecan verici ceşitli olaylara gereksinim duyarlar. Şiddet bu içeriği medyaya sağladığı için medyanın yaşamsal gıdası gibidir. Hatta olağan, kanıksanmış şiddet görüntüleri yerine olağanüstü, kanlı şiddet görüntüleri tercih edilir''(Ünsal, 2005: 67).

Medya şiddeti nasıl sunar? Bunun için kitle iletişim araçlarının özelliklerinden kaynaklanan çeşitli yollar vardır. Bu yolların en önemlilerinden biri görüntüdür. Kitle iletişim araçları tarafından iletilen bilgilerin büyük bir kısmı görüntülüdür. Görüntü, bizim olayları olayın geçtiği yerdeymişiz gibi algılamamızı sağlar. Görüntü aslının aynıdır, yani gerçektir fakat içinden seçme yapılabilir, değişik montajlar yapılabilir, üzerine yorum eklenebilir, çerçevelendirme (kadraj) uygulanabilir ve istenmeyen kısımlar hiç gösterilmeyebilir. Bu tür biçimbozmalar (distorsion) şiddet görüntülerine de uygulanır. Bu yüzden gerçek şiddet yerine, gördüğümüz öğrendiğimiz şiddet önem kazanır. Önemli olan şiddetin derecesi değil, medyanın ne kadar gösterdiği ve medyadan ne kadar öğrendiğimizdir. Medya yukarıda da bahsedildiği gibi istenildiği gibi kullanılabilir ve çarpıcı olaylar, olağan haberlere tercih edilir. Ayrıca yukarıda bahsedilen yöntemler yardımıyla haberin şekli değişebilir. ''Medya zaman zaman haberin içeriğine de müdahalede bulunur. Burada da "bilgibozma" (dezenformasyon) kavramı gündeme gelecektir. Bilgibozma, bilginin alıkonması, değiştirilmesi, üzerinde gereğinden fazla durulmasının sağlanması ile gercekleştirilir. Burada değinilmesi gereken başka bir önemli nokta da, medyanın bu bilgibozmayı bazen kendisinin gerçekleştirmesi, bazen de siyasi otorite baskısıyla bu yola başvurmasıdır. Özellikle demokrasinin tam yerleşmediği ülkelerde bu durum daha sık yaşanır. Böyle zamanlarda karşıt görüştekiler haydut, terörist, deli gibi algılanmalarını sağlayacak şekilde yayınlanır ya da hiç yayınlanmaz (Ünsal, 2005: 68).

Medyada şiddet görüntülerinin sunumunun bir diğer sonucu şiddet görüntülerinin olağanlaşarak ve kanıksanarak sanki gerçek değillermiş gibi algılanmasıdır. Bu tip durumlarda şiddet artık gerçekteki niteliğini kaybeder, bir fotoğraf karesine ya da TV'de akan görüntülere dönüşür. Böylece şiddet olağan, olduğundan daha zararsız olarak algılanır ve sonuçta kanıksanmasına medya katkıda bulunur. Böylece artık etkilemez olan görüntülerle, yaşanan gerçeklik arasında, ne kadar ağır şiddet içeriyor olursa olsun, bir uçurum oluşur.

2.3. Medyada Futbol Şiddetinin Sunuş Biçimi

''Şiddet, medya tarafından neredeyse doğallaştırılan bir olgu olarak karşımıza çıkmaktadır. İçeriğinde şiddet olan haberlerin yanı sıra, çoğu zaman sıradan haberlerde medyanın amaç ve işlevleri doğrultusunda sıradan haberler de şiddet içeriğiyle verilmektedir''(Tükenmez, 2002). Rutine karşı her zaman daha fazla satma şansı olan kaos ve şiddet, medyanın vazgeçilmezi olmuştur. Futbol şiddeti- medya ilişkisinde belirleyici noktalardan birisi budur. ''Medyanın futbola olan ilgisinde, futbolun içerdiği şiddet öğelerinin de etkisi olduğu yadsınamaz. Bunun yanında, futbolun kitlesel bir oyun olması, yoruma ve her türlü spekülasyona açık olması, popüler olması medyanın futbola olan ilgisini arttırmıştır. Toplumda ve medyada yaşanan dönüşümler de futbolun bu "çekici" yapısına eklenince bugün yaşadığımız tablo kaçınılmaz bir biçimde karşımıza çıkmaktadır. Bu tablonun oluşum sürecinin, tekrar etme pahasına özetlenmesi gerekmektedir. Zira, bu özet, medyanın futbola ve futbolda şiddet içeren unsurlara olan ilgisini gözler önüne serecektir''(Mirioğlu, 2007).

80'lerden sonra medyada yaşanan dönüşüm futbolla medya arasını daha da pekiştirmiştir. Kamu sözcüsü diyerek nitelendirdiğimiz medya gerçek kimliğinden sıyrılıp kâr amacı güden ticarethanelere dönüşmüştür. Sektörün ana geliri reklam olunca reklam verenler de sektörde belirleyici konuma gelmiştir. Sonuçta kamu sözcüsü giderek eğlence aracına dönüşmüş, izleyiciler de tüketicilertirilmiştir. Her şeyi alınır satılır bir metaya dönüştüren bu anlayış, elbette popüler kültür ürünlerini

dışarıda bırakamazdı. Dolayısıyla futbol da bu rüzgardan payını aldı, çok büyük bir hızla endüstrileşti. Futbolun ticarileşmesi, profesyonelleşmesi ve eğlence endüstrisiyle kaynaşması sporun asıl işlevini bırakıp bir gösteri haline gelmesine yol açtı. Bu süreçte medya futbolun, futbol da medyanın gelişmesine yardımcı olmuştur. İlişki en kaba şekliyle şöyledir; futbol, potansiyel izleyicilerini medyanın potansiyel müşterileri arasına sokmuş, karşılığında ise medya futbolun daha da popülerleşmesini sağlamış, hatta yayın geliri gibi bazı kalemlerle futbola doğrudan kaynak aktarmıştır. Günümüzde futbolun genelde televizyon aracılığıyla takip edildiği düşünülürse, medyanın reklamlar için nasıl bir hedef kitle bulduğu daha kolay anlaşılabilir.

''Bu ilişkinin bir diğer boyutu medya aracılığıyla izlediğimiz futbol maçlarının "Show"a dönüştürülmesidir. Televizyon, elindeki imkanları kullanarak bize futbol maçından fazlasını sunar. Kahramanlar yaratır, kimi zaman olayları dramatikleştirir. Tüm bunların hedefi izleyici sayısının daha da artmasını sağlamaktır. Böylece futbol-reklam- medya üçgeninde kâr maksimize edilmiş olur''(Öcal, 2002).

''Türkiye'de tüm bu süreçler 1980 askeri darbesinden sonraya denk düşmektedir. İhtilal, ülkede toplumsal, kültürel, siyasal ve ekonomik birçok değişime yol açmıştır. Halk hızla apolitikleştirilmiş, ülkedeki toplumsal muhalefet tamamen bitirilmeye çalışılmıştır. Bu ortamda, tiraj ve kâr amacı güden medya çalışanları, bu apolitik kitleyi futbolla yakalamıştır''(İker, 2002: 45).

Futbol medyasının, ticari kârdan başka hiçbir kıble tanımayan, kendilerine özeleştiri yapmanın bilinçinde bile olmayan bu bölümü karşılarında kendilerinin popülerliğini, tirajını, reytingini, kârlarını artıracak bir kitle olduğunun farkındaydılar. Bu kitle, Türkiye'deki genç erkeklerdi. Bu grubun genel nüfus içerisinde de oranı bir hayli fazlaydı. Reyting ve tiraj uğruna her şeyi feda edebilecek futbol medyası sinemaya, tiyatroya gitmeyen, gazetelerden salt spor haberlerini takip eden, kitap, dergi okumayan bu genç nüfusa yöneldi. Kimlik arayışı yarım kalmış 17-25 yaş arası, ekonomik geliri düşük, sosyal aidiyeti henüz oturmamış, yarı çaresizlik içinde olan

bu gençler kendilerine kahraman, temsil edecek birilerini arıyordu. Ve bunu roman, film, tiyatrolardan değil, futbol sahalarından buluyorlardı.

Sosyal, kültürel ve ekonomik olarak zaten büyük bir baskı altında olan bu kitlenin tek yaşam ışıklı penceresi, agresyonunun kızgın buharının çıkacağı tek geniş bacası futboldu. Bu grubun içinde, daha dengeli bir ekonomiye sahip, kimlik sorununu halletmiş, yeterli sosyal güvenliği sağlamış olanlar ise, diğerlerinden farklı bir aidiyet arayışı icindeydi. Onlar, kahramanlarını kişilerden kurumlara yöneltmek istiyorlardı. Fakat ne kendi aileleri, ne eğitim kurumları, ne siyasal ve sosyal kurumlar onları temsil edemiyorlardı. Bütün ekonomi bilimi paraya, bütün yaşam felsefesi durumu kurtarma "kurnazlığına", bütün kültürü ise delikanlılığa indirgenmiş sosyo-ekonomik düzende, onlar için de tek tatmin edici kurum, hiç olmazsa, bu hafta olmazsa gelecek hafta galip gelecek futbol takımlarıydı. Bu genç erkek grubunun bütünü, her hafta keyif\acı dengesiyle yaşamlarını ancak bu noktada çekilir kılıyorlardı. Böylece, arz-talep dengesi kuruldu. Futbol, belki de artık kitlesel olarak katılım sağlanabilen tek etkinlikti, bu yüzden bir başka türlü önemliydi. Medya da, bu "satış kaynağını" kaçırmadı.

Ekonomik açıdan futbolun gelişmesiyle birlikte tiraj ve reyting kaygısı ortaya çıktı. Televizyonun gelişmesiyle yazılı basın yerini görsel medyaya bıraktı. Yazarlar ve yorumcular da görsel medyaya adapte olarak futbol taraftarlığını bir kenara bırakarak takım taraftarlığına geçmişlerdir. Görsel medya ile rekabete girebilmek için yazılı basın bunu yapmazsa ayakta kalmakta güçlük çekerdi: "Akşam maçı 90 dakika, ardından geniş özette seyreden, arkasından önemli pozisyonları uzmanların yorumlarıyla dinleyen, hakem hatalarını hatmeden bir bağımlıya, ertesi sabah ne verebilirdi bir gazete? Gol fotoğrafı ne ifade ederdi? Ya dakika dakika pozisyon anlatımı? Bu sorunun cevabını bulmak zor olmadı. Zor olanı seçmediler. Kolay olan taraftara seslenmekti. Spor gözlüğünü haklı olarak daha önce çıkarmış olan yazılı basın, futbol taraftarlığını da aşıp takım taraftarlığına hitap etmekte buldu cevabı" (Demirkol, 2002:55).

Futbol medyası magazin medyasına dönüştü. Düzeysiz, asparagas, yönlendirici haberler yayınlamayı kendine ilke edindi. Spor gazeteleri arasına eski futbolcular, eski hakemler, eski yöneticiler, amigolar, hatta magazin dünyasının ünlüleri de katıldı:"Yok denecek kadar az program ve yazı dışında, bir sistemin, örneğin 3–4-3'un iyi ve kötü taraflarını 3–5-2'ye karşı oynandığında ne gibi varyasyonlara gidilmesi gerektiğini, ya da değişen kuralları, hangi faullerin yoruma açık hangilerinin olmadığını, hangi durumlarda maçların iptal edileceğini, belirleyici kuralların adı ve maddesi verilerek öğretildiğine şahit olabildik?"(İker, 2002:44).

Gençlik medyanın tiraj ve reyting kaynağı olmasına rağmen bu desteğin karşılığını tam alamamaya başladı. Aldığı tek şey, kaybettikleri maçın hakem tarafından katledildiği ve bu yüzden mağlup olunduğu tesellisiydi. Her hafta bir takımın hakkının yeniyor olması onları statlarda küfürlerle, döner bıçaklarıyla hak aramaya yöneltti. Kulüp yöneticileri ve teknik direktörlerin maç sonrası siniriyle, yarı bilinçsizce verilen demeçleri, saatler sonra yayınlanan programlarda, gayet bilinçli yaklaşımlarla diğer kulüp ve kurumlara gözdağı vermeye kadar gitti. Zaten agresif kitle bundan ister istemez etkileniyor oldu. Fakat medya bunun farkında bile olmuyordu. Şiddetin doğma sebebini değil de, bastırma sebebini aradı hep.

''Bütün futbol dünyamız, "büyük" takımlarımızın neler yaptığı ekseninde ilerlemektedir. Hal böyle olunca, özellikle yapılan yorum ve haberlerle, bu büyük takımların taraftarlarını "küstürmeme" zorunluluğu ortaya çıkmıştır. Bu zorunluluk, kaybedilen maçlardan sonra bitmez tükenmez hakem yorumlarına, kazanandan bahsetmeyip "büyük" takımın neden kaybettiğine kadar uzamaktadır''(Talimciler, 2003:65). Bu takımlar arasında oynanan maçlar için her iki takımın taraftarının olası müşteri olduğunu düşünerek her iki tarafı da küstürmemek için denge gözetilmeye çalışılır. Her iki tarafın taraftarını küstürmemeye çalışırlar, çünkü takım taraftarını küstürmek tiraj ve reytingin ana kaynağını kesmek olduğunu medya iyi bilir. Fakat maç sonunda haberi abartılı bir dille verir. Alınan galibiyet ''destan yazdı, parçaladı'' gibi başlıklarla verilir. Milli maçlarda ise milliyetçilik duygusu kışkırtılır. Kazanılan bir maçta Türk'ün gücüne vurgu yapılır. Kaybedilen maçta ise fatura küfürlü bir dille hakeme kesilir veya karşı takım alaylı, küçümseyici, nefret dolu bir

dille anılır. ''Buradaki amaç, takım tutmaktan alınan hazzı arttırmak, güç vurgusu yaparak kendisini takımıyla özdeşleştiren ve bu yolla manevi tatmin sağlayan taraftarları izleyici\okuyucu olarak kazanmaktır. Bunun için medya söyleminde şiddet, argo, abartı gibi birçok öğeyi kullanır. Medya rakibe meydan okur, galibiyeti destanlaştırır, gerekirse hakaret ve hatta tehdit eder. Bütün bunların arasında yaptığı cılız "fair-play" çağrıları da, kendi kopardığı gürültü içerisinde yok olur gider. Burada şu belirtilmelidir ki, medya- futbol şiddeti ve taraftarlık arasında belirleyici bir ilişkiden çok, karşılıklı bir etkileşim vardır. "Medya şiddet yaratır" önermesi bu yüzden eksiktir. Medyanın bazen şiddeti yarattığı doğrudur, ama yaşamın icinde oluşan şiddet de etkilidir''(Mirioğlu, 2007:58). Tabi ki futbolda şiddet medyanın duruşuyla açıklanmayacak geniş bir konudur. Medya, futbolda şiddette önemli bir yerdedir, ama tek başına şiddetin üretici dersek haksızlık etmiş olabiliriz. Bu yüzden "Şiddetin dağıtıcısı ve körükleyicisi medyadır" önermesi daha doğru ve sağlıklı bir önerme olacaktır.

Medyanın yanı sıra, futbolcu, yönetici, hakem gibi futbolun içinde olan kişilerin davranış ve demeçleri de şiddetin ortaya çıkmasında önemli bir etkendir. Yapılan bilinçli ya da bilinçsiz davranışlar, verilen demeçler bazen şiddet ortamı oluşturmakta, bazen de şiddetin dozunu arttırmaktadır. ''Spor medyasının şiddetle ilişkisi şöyle özetlenebilir; spor medyası satmak\ izlenmek icin başarıya ihtiyaç duyar. Futbol takımlarının başarısı medya için olmazsa olmazdır. Başarısızlık anında spor medyasının yukarıda anlattığımız yöntemleri devreye girer. Medya kendisine hemen bir "günah keçisi" bulur. İzler kitle, bu hedefe yönlendirilir. Bu hedef, futbolcu, teknik direktör, yönetici veya hakem olabilir. Medya, bu noktada cok acımasız davranabilir. Hakaret, aşağılama, küçük görme medyanın bu hedefe davranış biçimlerden bazılarıdır. Şiddet, tam da bu noktada başlar. Medyanın yönlendirdiği kitle, zaman zaman fiili saldırılara kadar uzanan bir tavır geliştirir''(Ünsal& Ramazanoğlu, 2013). Medya salt başarıyla ilgilenir. Hal böyle olunca takip eden kitle de ister istemez başarıyla şartlanır. Başarısızlık anında ise şiddete, yıkıp yakmaya, yok etmeye başvurulur. Sonucu ise masum masum ''Taraftar isyan etti'', ''Yeter artık!'' başlığıyla verir. Önemli maçlardan önce ''Ezeceğiz'' ''Dağıtacağız', ''Parçalayacağız'' başlığı öne çıkar, eski intikamlar hatırlanır,

yapılan eski olaylar için hesap sorulacak maç havasına sokulur, kader maçı olarak nitelendirilir. Bundan etkilenen taraftar da maç sonrası istenmeyen skor olunca kolayca şiddete başvurarlar.

Özetlemek gerekirse, medya-futbol şiddeti ilişkisinde medya şiddetten beslenen konumundadır. Olağan duruma karşı çatışma ve kaos daha fazla ilgi çektiği için medya şiddete prim vermektedir. Çoğu zaman insanları koşullandıran tutumu da göz ardı edilemez. Bunun yanında, asparagas haberler ya da abartı ve kullandığı dil ile de zaman zaman medyanın şiddetin yaratıcısı olduğu göz ardı edilmemelidir. ''Medyanın, şiddet içeren haberleri sunması ve sözü edilen haberlerde kullandığı söylemin dışında, aslında şiddet içermeyen, "normal" sayılabilecek haberleri de kullandığı çeşitli yöntemlerle sarsıcı, sansasyonel ve şiddet içerikliymiş gibi göstermesi şiddet olaylarını körükleyen bir durum olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu yolla, medya takipçilerine bir "nevi" şiddet uygulamakta, yaptığı içerik ve biçim bozmalarla gerçekliği manipule ederek sunmaktadır. Böylelikle sorun, her geçen gün büyümekte, kangrene dönüşmektedir''(İlhan& Zafer, 2011). Bunun yanı sıra, medyada eğitici haberler yok denecek kadar azdır. ''Medya, bilgilendirici rolünü yerine getirmemektedir. Ayrıca, medya fair- play konusunda da sınıfta kalmış bir görüntü arz etmektedir. Fair- Play'e yönelik yayınlar ya hiç yapılmamakta, ya da sesi çok cılız kalmaktadır. En kötüsü de, yakın bir gelecekte bu yapıda olumlu yönde gelişmeler olacağına dair bir işaret olmamasıdır''(Ünsal, 2005)

2.4. Sporda Şiddet ve Düzensizliğin Önlenmesine Dair Kanun'un Getirdikleri

Dünyanın birçok yerinde olduğu gibi Türkiye'de de medyanın spor alanlarındaki şiddet olayları üzerinde etkili olduğu kabul görülmüş ve bununla ilgili kanun düzenlenmiştir. Türkiye'de spor müsabakalarındaki şiddeti önleyebilmek amacıyla 2004 yılında çıkarılan "Spor Müsabakalarında Şiddet ve Düzensizliğin Önlenmesine Dair Kanun"da medyaya yönelik düzenlemeler de yer almaktadır. Kanunun 16. maddesinde spor sahalarındaki şiddetin önlenmesi için medyaya getirilen

sınırlamalar şöyle ifade edilmiştir: "Basın ve yayın organları; söz, yazı veya davranışlarla spor kulüplerini, taraftarlarını, spor adamlarını şiddete, kulüpler arası hüsumete veya suça teşvik edici eylem ve davranışlarda bulunamaz, eleştiri amacı dışında aşağılayıcı yorum veya haber yayınlayamaz"(Özsoy, 2011: 94).

31.03.2011'de kabul gören 'Sporda Şiddet ve Düzensizliğin Önlenmesine Dair Kanun'da ise spor alanlarına yasak madde sokulması ve müsabaka düzeninin bozulmasıyla ilgili 13.maddede ''Kesici, ezici, bereleyici veya delici aletler ile patlayıcı, parlayıcı, yanıcı veya yakıcı maddeleri spor alanlarına sokan kişi, 3 aydan 1 yıla kadar hapis; müsabaka düzenini bozabilecek veya çevreyi kirletebilecek nitelikte her türlü maddeyi sokan kişi ise 20 günden az olmamak üzere adli para cezasına mahkûm edilecek. Bu alet veya maddeleri seyircilere vermek amacıyla spor alanına sokan veya spor alanında seyircilere temin eden kişi, 2 yıldan 5 yıla kadar hapis cezasına çarptılacak'' deniyor(http://www2.sporx.com/futbol/superlig/siddet-yasasi-tamamSXHBQ228445SXQ).

Hakaret içeren tezahüratla ilgili 14.maddede ''Hakaret olarak algılanacak tarzda aleni olarak söz ve davranışlarda bulunan taraftarlara, şikayet şartı aranmaksızın, 15 günden az olmamak üzere adli para cezası verilecek. Spor alanlarında veya çevresinde toplum kesimlerini din, dil, ırk, etnik köken, cinsiyet veya mezhep farkı gözeterek hakaret edici söz ve davranışlarda bulunan kişi 6 aydan 2 yıla kadar hapis cezasına çarptırılacak. Bu suçların, yazılı pankart taşınarak ve asılarak ya da duvarlara yazı yazılarak işlenmesi halinde ceza yarı oranında arttırılacak''denmiştir(http://www2.sporx.com/futbol/superlig/siddet-yasasi-tamamSXHBQ228445SXQ).

Şiddete neden olabilecek açıklamalarla ilgili 22.maddede ''Spor müsabakalarının güvenlik veya düzenini bozabilecek ya da sporda şiddeti teşvik edecek şekilde basın ve yayın yoluyla açıklamada bulunan kişilere 5 bin TL'den 50 bin TL'ye kadar idari para cezası verilecek. Şiddeti teşvik edecek açıklamaları yayımlayan basın ve yayın organı işleticisine 100 bin TL'den 500 bin TL'ye kadar idari para cezası

verilecek''ifadeleri yer almıştır(http://www2.sporx.com/futbol/superlig/siddet-yasasi-tamamSXHBQ228445SXQ).

Yeni yasanın kabul edilmesiyle birlikte Türk futbolunda yeni bir süreç yaşandı. Bu süreç böyle bir gelişme gösterdi:

1) Spor'da Şiddeti Önleme Yasası'nın çıkmasının ardından şike ve teşvik gibi haksız kazanç girişimlerini takibe alan savcılık, 3 Temmuz'da düğmeye bastı ve geniş kapsamlı gözaltılar yaptı.

2) Ardından yargılama başladı ve tutuklamalar çıktı. 16. Ağır Ceza Mahkemesi'nin nihai kararları sonucu, Fenerbahçe Başkanı Aziz Yıldırım'ın da aralarında olduğu birçok isim ceza aldı ve karar halen Yargıtay sürecinde.

3) Bu süreçte UEFA ve TFF olaya el koydu. Dosyaları inceleyen ve tehlikeyi sezen TFF Başkanı Mehmet Ali Aydınlar'ın girişimiyle Fenerbahçe, Avrupa'dan men edilip, yerine Trabzonspor gönderildi.

4) Aydınlar, bu kararırın ardından kulüplerle görüşmeler yaptı ve puan silme yoluyla riski ortadan kaldırmak için mücadele etti ancak yoğun tepki alınca görevini bıraktı. TFF'nin yeni başkanı Yıldırım Demirören oldu.

5) Cezaların hafifletilmesi ve seyrini değiştirmek için yargılama sırasında 58. Madde değiştirildi (Bu revizyon UEFA'nın dikkatini çekti).

6) Türkiye'de yapılan UEFA Kongresi'nde konuşan Başbakan Recep Tayyip Erdoğan, UEFA Başkanı Platini ve delegelere şike sürecinde kurumlar ve kişilerin ayrılmasını önerdi. Demirören federasyonu karar aşamasında bunu dikkate aldı.

7) TFF, Etik Kurulu'nun hazırladığı ilk rapor değişti. Ardından cezalar açıklandı ve 'Şike yoktur'kararı çıktı ancak Aziz Yıldırım aklanırken, 7 yönetici, 2 futbolcu ve 1 görevliye şike girişimlerinden dolayı çeşitli sürelerle men cezası verilerek tarihi bir hata yapıldı. (Bu karar UEFA'yı tetikledi).

8) Şike sahaya yansımamıştır denilmesine rağmen, İstanbul Büyükşehir Belediyespor'lu futbolcu İbrahim Akın'ın adının F.Bahçe ve Beşiktaş dosyalarında geçmesi şüpheleri artırdı.

Bütün bu yaşananlardan sonra 25 Haziran 2013'te UEFA Tahkim Kurulu Fenerbahçe'nin 2+1 sene, Beşiktaş'ın 1 sene Avrupa'dan men edilmesi kararını aldı.

Gerekçelerse şike sahaya yansımamıştır denilmesine rağmen, İstanbul Büyükşehir Belediyespor'lu futbolcu İbrahim Akın'ın adının F.Bahçe ve Beşiktaş dosyalarında geçmesi , dava sürerken yasa değişmesi ve 58. maddedeki revizyondu.

Her iki kulüp de buna itiraz ederek Uluslarası Spor Tahkim Mahkemesi'ne(CAS) başvurdu. CAS'ın kararı şu şekilde: "Temyize giden taraftar ve UEFA'nın vardığı anlaşma gereği, Fenerbahçe ve Beşiktaş tarafından yapılan başvurular sonucu, yürütmeyi durdurma kararı alınmış ve CAS nihai sonucu alanan kadar söz konusu kararlar uygulanmayacaktır. Bu demek oluyor ki; Fenerbahçe ve Beşiktaş Fenerbahçe UEFA Şampiyonlar Ligi, Beşiktaş ise UEFA Avrupa Ligi ilk ön eleme turu kuralarında yer alacaklardır. Kesin karar Fenerbahçe için 28 Ağustos, Beşiktaş için 30 Ağustos'tan önce verilecektir"(http://www.turkiyegazetesi. com.tr/flashaber/55433.aspx).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM.

3.1.BULGULAR. MANŞET VE BAŞLIKLARDA FUTBOLUN SUNUŞ BİÇİMLERİ

Bu çalışmadaki araştırma birimimiz Fotomaç ve Fanatik gazeteleridir. Fanatik ve Fotomaç gazeteleri neden inceleme birimi olarak seçildi?

Fanatik ve Fotomaç gazeteleri, spor(futbol) gazeteleri içinde en yüksek tiraja, dolayısıyla en geniş okuyucu kitlesine sahip olan gazetelerdir. Bu gazeteler Türk basınındaki iki medya tekelinin yayın organlarıdır(Fanatik-Milliyet grubunun, Fotomaç Sabah grubunun) ve Türk basınındaki gazetelerin dağıtımı yine bu kuruluşlar gerçekleştirmektedir. Bu açıdan inceleyeceğimiz gazeteler dışındaki futbol gazetelerinin okuyucuya erişme şansı daha azdır. Bir diğer önemli etken ise, bu gazetelerin reklamlarının Kanal D ve ATV aracılığıyla görsel medyada sık sık yapılmasıdır.

Çalışmamızda incelenecek olan Fotomaç gazetesi 01.01.2012-31.12.2012 tarihlerini, Fanatik te aynı tarihleri kapsamaktadır.

Fanatik: 1995 yılında yayın hayatına başlayan Fanatik Gazetesi, Doğan Medya Grubu'na bağlı olarak faaliyet gostermektedir. Gazetenin künyesinde ESM (European Sports Magazines) üyesi olduğu belirtilmiştir. Fanatik gazetesinin logosunda "Bu vatan hepimizin" ve "Gerçek spor gazetesi" ibareleri bulunmaktadır. Salı günleri 12 sayfa, cuma günleri 32 sayfa iddaa tahminleri ve yorumları yayınlanmaktadır.

Fotomaç: 1998 yılında yayına başlayan Fotomaç, 2009 itibarıyla Turkuvaz Medya'nın sahibi olduğu Sabah gazetesine bağlı olarak yayınlanan günlük spor gazetesidir. Spor gazeteleri arasında en fazla tiraja sahip spor gazetesi olan Fotomaç logosunun altında, "Türkiye'nin en çok satan spor gazetesi" sloganı bulunmaktadır. Fotomaç gazetesi, diğer gazetelerden farklı olarak, köşe yazarlarının yazılarını

Galatasaray, Fenerbahçe ve Beşiktaş ağırlıkta olmak üzere "kulüp renklerini" yazarın köşesinin başlığında kullanarak vermektedir.

İncelenen sayılardaki Fotomaç ve Fanatik gazetesindeki şiddet içeren manşet ve başlıklarından 4 kategori oluşturulmuştur: **1)Militarizm içeren, 2)Ölüm içeren, 3)Tehdit, gözdağı veya tahrik edici söylem içeren ve 4)Metafor içeren manşetler.** Şiddeti çağrıştıran ilk kategori "militarizm" kategorisidir. Futbol haberlerini daha ilginç ve dikkat çekici kılmak adına, bir olgu veya etkinliği nitelerken askeri ve silahlı olana gönderme yaparak, insani korku, kaygı ve saldırganlığı kışkırtan militarist söylemler oran açısından diğerlerinden önde gelir. Önceki kısımlarda da değindiğimiz gibi, daha fazla satmak için sansasyona ihtiyacı olan medyanın en çok kullandığı yöntemlerden birisi, kavga ve savaş benzetmeleriyle futbol oyununu dramatize etmesidir.

Ölüm, intihar kelimelerini içeren manşet ve başlıklar maç öncesi ''Ölüm kalım maçı'' olarak verilmekte, maç sonucu yenilgi ise ''İntihar'' olarak yer almaktadır. Kimi taraftarın maç sonrası tepkisi mecaz anlamda kullanılan intiharın ilk anlamıyla da sonuçlanabilmektedir.

Sık kullanılan yöntemlerden biri, meydan okuma, tehdit etme, gözdağı verme, seyircilerin birbirlerine ya da takımlarına karşı uyguladıkları sözlü ya da fiziksel taciz manşetleridir. Mesela, ''Üzülme Gençler, o 1 golü bulamayanlar oldu'' başlığı Fenerbahçe karşısında yenilen Gençlerbirliği için atılsa da Galatasaray taraftarını kızdıracağı kesindir. Bu kategorideki öğeler de doğrudan şiddet ile ilişkilendirilebilinir. "Kan kokuyor", "Susturucu"(05.03.12), "Var mı yan bakan!"(03.02.12), "Dikkat! Şiddetli Fırtına!"(05.03.12), "Kan ve Gözyaşı"(16.03.12) gibi söylemler doğrudan şiddet içermektedir. Daha ileri gidilerek şöyle bir yorumda da bulunulabilir; "Kılıçlar çekiliyor", "Kadıköy'den çıkış yok" örneklerinde olduğu gibi, daha oynanmamış maçlarla ilgili önceden kullanılan bu şiddet içerikli söylemler, olası şiddet olaylarına zemin hazırlamakta ve şiddeti tetiklemektedir. Böylece, "medya şiddet üretir" argümanı, örneklerde de görüldüğü gibi zaman zaman doğrulanmaktadır.

Bir diğer ana kategori "metafor"dur. Metafor, bir şeyi başka bir şey ile benzetmeye, kıyaslamaya, anlatmaya yarayan mecazlardır. Başka bir tanıma göre ise, metafor, anlatılan konuyu daha anlaşılır ve açıklayıcı kılmak adına, doğrudan kullanılması gereken sözcüklerin yerine başka sözcüklerin ikame edilmesidir. Buradaki amaç, anlatılan konunun anlaşılırlığını ve etkisini arttırmaktır. Metafor, "futbol haberlerini daha ilginç, dikkat çekici ve kolay anlaşılır kılmak adına kelime ve cümlelerin gerçek anlamları dışında kullanılması''(Mirioğlu,2007:83) olarak tanımlanmaktadır. Burada altı çizilmesi gereken nokta, metaforun, militarizm ve diğerleri gibi doğrudan şiddet çağrıştıran bir kategori olmamasıdır. Fakat kullanıldıkları bağlam içerisinde incelendiklerinde ve kullanım amaçları yorumlandığında, kullanılan metaforların da şiddet çağrıştırdığı görülmektedir. Bu çalışmada incelenen gazetelerin manşetlerinde kullanılan metaforlar, birkaç şekilde şiddet çağrıştıran biçimde kullanılmıştır. Bunlardan en sık kullanılanı, futbol takımlarının isimleri yerine doğadaki yırtıcı hayvanlardan türetilmiş lakapların kullanılmasıdır. "Aslan ava çıktı"(07.01.12), "Kaplan pençesi"(26.03.12) gibi kullanımlar bu tip kullanıma örnek olarak gösterilebilirler. Kullanılan metaforlar, doğada şiddet ile özdeşleşmiş hayvanlardan türetilen metaforlardır ve bu nedenle de şiddet çağrışımı yapmaktadır. Bir diğer metafor kullanım yolu, futbol takımlarının alacağı sonuçlarla ilgilidir. "Bu maça yürek dayanmaz"(07.04.12), "Samsun ateşle oynuyor", "Yok böyle bir kapışma"(04.04.12) bu tip kullanıma örnektir. Oynanacak bir futbol maçının finale benzetilmesi, bu maçtan alınacak sonuca göre her şeyin biteceği çağrışımı uyandırmaktadır. Dolayısıyla alınabilecek bir kötü sonuç, zaten futbola ciddi ölçülerde duygusal yatırım yapmış olan izler kitleyi daha fazla tahrik etme potansiyeli taşır. "Ateşle oynamak" gibi deyimler de yine başka ihtimallerin gitgide ortadan kalktığını, başarılı olunmaması durumunda her şeyin çok kötü olacağını metaforik bir dille anlatmaktadır. Spor medyasının sadece kazanmak üzerine kurduğu bu dil insanları yönlendirmekte, olası bir aksi sonuçta ise insanlar şiddete başvurmaktadırlar.

3.1.1. FOTOMAÇ GAZETESİ FUTBOL MANŞETLERİNİN ŞİDDET ÇAĞRIŞTIRMA ORANI

OCAK AYI

Fotomaç Gazetesi Ocak Ayı Manşetlerinin Şiddet Çağrıştıran Yollarla Sunulma Oranı

	Toplam başlık	Futbol başlığı
FOTOMAÇ OCAK	459	438
		%95,4

Futbol başlığı	Şiddet çağrıştıran başlık
438	12
	%2,7

FOTOMAÇ OCAK	Militarizm içeren başlık	Ölüm içeren başlık	Tehdit, Gözdağı, Tahrik edici söylem içeren başlık	Metafor içeren başlık
	1	1	1	9

MELO İÇİN ŞİDDETLİ REKABET (06.01.2012 2.s)

ASLAN AVA ÇIKTI (07.01.2012 11.s)

DEPLASMAN KABUS OLDU(10.01.2012 7.s)

ACIMASIZ KARTAL (12.01.2012 3.s)

SİVASSPOR ACIMADI (16.01.2012 13.s)

ANTEP'TEN TEK KURŞUN (21.01.2012 11.s)

TRABZON İÇİN ÖLÜRÜM (24.01.2012 5.s)

58 KABUS OLUR (25.01.2012 6.s)

1000 BİR GECE ŞOKU (26.01.2012 2.s)

KADER GÜNÜ (26.01.2012 13.s)
YILDIRIM DÜŞTÜ (27.01.2012 4.s)
CARVALHAL EZDİ GEÇTİ (28.10.2012 6.s)

Ocak ayındaki toplam manşet ve başlık sayısı 459, futbol manşeti %95,4'ünü oluşturuyor(438). Şiddet çağrıştıran başlık ve manşetlerin toplamı 12(%2,7). Bunun 1'i militarizm içeren başlık, 1'i ölüm içeren başlık, 1'i tehdit, gözdağı, tahrik edici söylem içeren başlık, 9 başlık ta metafor içeren başlıktan oluşmuştur.

ŞUBAT AYI

Fotomaç Gazetesi Şubat Ayı Manşetlerinin Şiddet Çağrıştıran Yollarla Sunulma Oranı

	Toplam başlık	Futbol başlığı
FOTOMAÇ ŞUBAT	398	374
		%94

Futbol başlığı	Şiddet çağrıştıran başlık
374	33
	%8,8

FOTOMAÇ ŞUBAT	Militarizm içeren başlık	Ölüm içeren başlık	Tehdit, Gözdağı, Tahrik edici söylem içeren başlık	Metafor içeren başlık
	12	4	6	11

İSTİFA DEPREMİ (01.02.2012 1.s)

TURGUTLU DARBESİ (02.02.2012 9.s)

BÜYÜK BOZGUN (03.02.2012 2.s)

ÇARPIŞMA (03.02.2012 7.s)

VAR MI YAN BAKAN! (03.02.2012 6.s)

BAROS'UN İNTİHARI (04.02.2012 11.s)

KÖTÜ KAZA (05.02.2012 1.s)

KADIKÖY GEÇİLMEZ (06.02.2012 3.s)

LİDERE DARBE (06.02.2012 8.s)

BİZ ŞİKEYİ GALATASARAY'DAN ÖĞRENDİK! (08.02.2012 1.s)

KILIÇ YARASI (10.02.2012 1.s)

BRAGA KORKUYOR(11.02.2012 6.s)

DEHŞET SAÇTI (12.02.2012 5.s)

ÖLÜMCÜL HATALAR (13.02.2012 2.s)

YİNE AYNI KABUS (13.02.2012 3.s)

CASEMİRO SAVAŞI (15.02.2012 11.s)

ÇAĞLAYAN MAHŞER YERİNE DÖNECEK (16.02.2012 1.s)

ELAZIĞ'DAN AĞIR DARBE (16.02.2012 7.s)

UEFA'DAN GÖZDAĞI (17.02.2012 7.s)

FİTİLİ ATEŞLEDİ(18.02.2012 2.s)

KADIKÖY SALLANDI (19.02.2012 7.s)

YORGUN SAVAŞÇI (19.02.2012 8.s)

ATEŞLİ GÜNLER (19.02.2012 12.s)

SİLAHSIZ ÇETE (20.02.2012 1.s)

VURUCU TİM (20.02.2012 5.s)

ÖLDÜ ÖLDÜ DİRİLDİ (20.02.2012 9.s)

TOLGA YAKTI (24.02.2012 11.s)

YORUP VURACAK (25.02.2012 12.s)

FENERBAHÇE TUŞ OLDU! (26.02.2012 2.s)

TAM BİR KABUS (26.02.2012 3.s)

UÇURUM(27.02.2012/1.s)

ELMANDERBİ CANAVARI (27.02.2012 4.s)

TEHLİKE ÇANLARI (28.02.2012 8.s)

Şubat ayındaki toplam manşet ve başlık sayısı 398, futbol manşeti %94'ünü oluşturuyor(374). Şiddet çağrıştıran başlık ve manşetlerin toplamı 33(%8,8). Bunun 12'si militarizm içeren başlık, 4'ü ölüm içeren başlık, 6'sı tehdit, gözdağı, tahrik edici söylem içeren başlık, 11 başlık ta metafor içeren başlıktan oluşmuştur.

MART AYI

Fotomaç Gazetesi Mart Ayı Manşetlerinin Şiddet Çağrıştıran Yollarla Sunulma Oranı

	Toplam başlık	Futbol başlığı
FOTOMAÇ MART	441	412
		%93,4

Futbol başlığı	Şiddet çağrıştıran başlık
412	41
	%9,9

FOTOMAÇ MART	Militarizm içeren başlık	Ölüm içeren başlık	Tehdit, Gözdağı, Tahrik edici söylem içeren başlık	Metafor içeren başlık
	18	1	7	15

GAFİL AVLANDIK (01.03.2012 1.s)

DOST KURŞUNU İLE DEVRİLDİK (01.03.2012 2.s)

YAKACAĞIM (01.03.2012 6.s)

ÇETE DEĞİL DEV BİR ORDU (01.03.2012 9.s)

AVA DEVAM (03.03.2012 9.s)

GÜNEŞ'TEN SALDIRI EMİRİ (04.03.2012 10.s)

ESES PARÇALADI (04.03.2012 13.s)

DİKKAT! ŞİDDETLİ FIRTINA (05.03.2012 1.s)

SUSTURUCU (05.03.2012 3.s)

KORKUM YOK (05.03.2012 4.s)

KABUS GİBİ YOLCULUK (05.03.2012 10.s)

HEDEFİ 12'DEN VURACAK (05.03.2012 11.s)

ATEŞLİ SİLAH (06.03.2012 1.s)

ROKETİ ATEŞLEDİ (06.03.2012 4.s)

90'DAN VURULDU (06.03.2012 9.s)

FENER'DEN CİMBOM'A AĞRI TAŞ (07.03.2012 1.s)

FENER'E ATEŞ ETTİ (08.03.2012 1.s)

QUARESMA DEPREMİ (10.03.2012 9.s)

BİRLİKTE SALDIRALIM (13.03.2012 6.s)

ATEŞ ÇEMBERİ (14.03.2012 4.s)

KANIMIZIN SON DAMLASINA KADAR SAVAŞACAĞIZ (15.03.2012 6.s)

YIPRAT VE VUR(15.03.2012 12.s)

KAN VE GÖZYAŞI (16.03.2012 5.s)

TOPYEKÜN SAVAŞ (16.03.2012 12.s)

FLORYA YANACAK (17.03.2012 6.s)

TAM BİR İNTİHAR (18.03.2012 2.s)

GECE BASKINI (18.03.2012 7.s)

ELAZIĞ'A AĞIR DARBE (18.03.2012 14.s)

KILIÇ DARBESİ (21.03.2012 3.s)

ASLAN NAKAVT (21.03.2012 4.s)

SAVAŞA DEVAM (21.03.2012 11.s)

ANTALYA KABUSU (22.03.2012 8.s)

SAVAŞA GİDİYORUZ (23.03.2012 3.s)

TEK TABANCA (24.03.2012 11.s)

ARENA YIKILDI (26.03.2012 8.s)

KILIÇLAR ÇEKİLİRIYOR (26.03.2012 11.s)

KAPLAN PENÇESİ (26.03.2012 14.s)

YILDIZ SAVAŞLARI (27.03.2012 11.s)

YER YERİNDEN OYNAYACAK (29.03.2012 3.s)

BOMBARDIMAN (31.03.2012 3.s)

İLAH DARBESİ (31.03.2012 7.s)

Mart ayındaki toplam manşet ve başlık sayısı 441, futbol manşeti %93,4'ünü oluşturuyor(412). Şiddet çağrıştıran başlık ve manşetlerin toplamı 41(%9,9). Bunun 18'i militarizm içeren başlık, 1'i ölüm içeren başlık, 7'sı tehdit, gözdağı, tahrik edici söylem içeren başlık, 15 başlık ta metafor içeren başlıktan oluşmuştur.

NİSAN AYI

Fotomaç Gazetesi Nisan Ayı Manşetlerinin Şiddet Çağrıştıran Yollarla Sunulma Oranı

	Toplam başlık	Futbol başlığı
FOTOMAÇ NİSAN	486	470
		%96.7

Futbol başlığı	Şiddet çağrıştıran başlık
470	24
	%5,1

FOTOMAÇ NİSAN	Militarizm içeren başlık	Ölüm içeren başlık	Tehdit, Gözdağı, Tahrik edici söylem içeren başlık	Metafor içeren başlık
	7	0	8	9

ATEŞE DÜŞTÜ (02.04.2012 12.s)

ALTAY'A BÜYÜK TOKAT (03.04.2012 8.s)

TRABZON YANDI!(03.04.2012 9.s)

YOK BÖYLE KAPIŞMA (04.04.2012 1.s)

ANTEP'İN ÜZERİNE KABUS ÇÖKTÜ (05.04.2012 5.s)

PİTBULL VAHŞETİ (06.04.2012 1.s)

KALBI OLAN İZLEMESİN (06.04.2012 3.s)

DEHŞET SAÇTI (06.04.2012 11.s)

BU MAÇA YÜREK DAYANMAZ (07.04.2012 8.s)

KALBI OLAN İZLEMESİN (10.04.2012 9.s)

TAKTİK SAVAŞLARI (12.04.2012 3.s)

İNÖNÜ KABUSU BİTECEK Mİ? (14.04.2012 5.s)

SİYAH BEYAZ ÖFKE(17.04.2012 6.s)

90'DAN VURDU (18.04.2012 4.s)

KIYAMET KOPACAK (20.04.2012 1.s)

ONLAR KORKSUN (21.04.2012 3.s)

BOMBACILAR İŞBAŞINDA(22.04.2012 11.s)

ARENA AVCISI (24.04.2012 5.s)

AVRUPA İÇİN SAVAŞACAĞIZ (25.04.2012 5.s)

DERİN DARBE(25.04.2012 12.s)

MADRİD PANZERİ(26.04.2012 7.s)

ATEŞLE İMTİHAN (28.04.2012 1.s)

OLMAK YA DA OLMAMAK (28.04.2012 16.s)

YİĞİDO'YA DARBE(29.04.2012 9.s)

Nisan ayındaki toplam manşet ve başlık sayısı 486, futbol manşeti %96,7'ini oluşturuyor(470). Şiddet çağrıştıran başlık ve manşetlerin toplamı 24(%5,1). Bunun 7'i militarizm içeren başlık, 0'ı ölüm içeren başlık, 8'i tehdit, gözdağı, tahrik edici söylem içeren başlık, 9 başlık ta metafor içeren başlıktan oluşmuştur.

MAYIS AYI

Fotomaç Gazetesi Mayıs Ayı Manşetlerinin Şiddet Çağrıştıran Yollarla Sunulma Oranı

	Toplam başlık	Futbol başlığı
FOTOMAÇ MAYIS	489	473
		%96.7

Futbol başlığı	Şiddet çağrıştıran başlık
473	24
	%5

FOTOMAÇ MAYIS	Militarizm içeren başlık	Ölüm içeren başlık	Tehdit, Gözdağı, Tahrik edici söylem içeren başlık	Metafor içeren başlık
	10	1	3	10

MAHŞERİN 5 ATLISI (02.05.2012 8.S)

BİZİ EN ÇOK GALATASARAY YARALADI(03.05.2012 1.s)

SİNİR HARBİ (03.05.2012 3.s)

DEVİRECEĞİZ(03.05.2012 6.s)

DÜĞÜN VE CENAZE(04.05.2012 2.s)

YANGIN YERİ (07.05.2012 6.s)

GERİLİM FİLMİ(07.05.2012 12.s)

BOMBARDIMAN (08.05.2012 3.s)

FENA KÜKREYECEK(10.05.2012 12.s)

ŞİMDİ YANDIK (11.05.2012 1.s)

KURŞUN DÖKTÜRDÜ(11.05.2013 2.s)

İMPARATOR ASKERLERİNİN BAŞINDA OLACAK(11.05.2012 11.s)

KIYAMET GÜNÜ(12.05.2012 14.s)
KADIKÖY YANDI(13.05.2012 8.s)
YANARDAĞ ORDUSU (14.05.2012 2.s)
TERİM'İN BOMBASI KAKA(14.05.2012 5.s)
BÜYÜK DÜELLO(15.05.2012 3.s)
AVRUPA'YI SALLARIZ(15.05.2012 11.s)
DEPREMİN KIYISINDA(20.05.2012 11.s)
İSPANYOL ATEŞİ SARACAK(21.05.2012 5.s)
KOMŞU'YU EZDİK (30.05.2012 8.s)
KARA ÇARŞAMBA(31.05.2012 1.s)
KARTAL ŞOKTA(31.05.2012 4.s)
ÇİFTE DARBE(31.05.2012 6.s)

Mayıs ayındaki toplam manşet ve başlık sayısı 489, futbol manşeti %96,7'ini oluşturuyor(473). Şiddet çağrıştıran başlık ve manşetlerin toplamı 24(%5). Bunun 10'u militarizm içeren başlık, 1'i ölüm içeren başlık, 3'ü tehdit, gözdağı, tahrik edici söylem içeren başlık, 10 başlık ta metafor içeren başlıktan oluşmuştur.

HAZİRAN AYI

Fotomaç Gazetesi Haziran Ayı Manşetlerinin Şiddet Çağrıştıran Yollarla Sunulma Oranı

	Toplam başlık	Futbol başlığı
FOTOMAÇ HAZİRAN	433	424
		%98

Futbol başlığı	Şiddet çağrıştıran başlık
424	11
	%3

FOTOMAÇ HAZİRAN	Militarizm içeren başlık	Ölüm içeren başlık	Tehdit, Gözdağı, Tahrik edici söylem içeren başlık	Metafor içeren başlık
	7	1	3	0

ÇETE'DEN BÜYÜK TEHDİT(06.06.2012 4.s)

PORTAKAL ORDA KAL(10.06.2012 4.s)

KARABÜK'TE ÇİFTE VURGUN(11.06.2012 8.s)

CİMBOM'DAN TRANSFER TAARUZU (18.06.2012 1.s)

HAKEM KATLİAMI(20.06.2012 8.s)

JİMMY SAVAŞI(20.06.2012 11.s)

AMRABAT SAVAŞI(21.06.2012 1.s)

MUSLERA KORKUSU (21.06.2012 9.s)

BAMBA TANK GİBİ(22.06.2012 6.s)

SAVAŞMAYI SEVERİM(23.06.2012 7.s)

FENER'DE YIKILMAZ SAVAŞÇI(24.06.2012 1.s)

Haziran ayındaki toplam manşet ve başlık sayısı 443, futbol manşeti %98'ini oluşturuyor(424). Şiddet çağrıştıran başlık ve manşetlerin toplamı 11(%3). Bunun 7'si militarizm içeren başlık, 1'i ölüm içeren başlık, 3'ü tehdit, gözdağı, tahrik edici söylem içeren başlık, 0 başlık ta metafor içeren başlıktan oluşmuştur.

TEMMUZ AYI

Fotomaç Gazetesi Temmuz Ayı Manşetlerinin Şiddet Çağrıştıran Yollarla Sunulma Oranı

	Toplam başlık	Futbol başlığı
FOTOMAÇ TEMMUZ	419	403
		%96.1

Futbol başlığı	Şiddet çağrıştıran başlık
403	11
	%2.7

FOTOMAÇ TEMMUZ	Militarizm içeren başlık	Ölüm içeren başlık	Tehdit, Gözdağı, Tahrik edici söylem içeren başlık	Metafor içeren başlık
	11	0	0	0

CİMBOM İLE ZARATE SAVAŞI (01.07.2012 2.s)

11 DEV ADAMLA SAVAŞACAĞIZ (01.07.2012 8.s)

FENER'E KORKMAZ SAVAŞÇI(03.07.2012 6.s)

ORDU TAARUZU(04.07.2012 6.s)

HAMİT SAVAŞ ÇIKARDI (10.07.2012 1.s)

BEN BİR ASKERİM(11.07.2012 2.s)

ŞİMDİ DE NURİ SAVAŞI (16.07.2012 1.s)

BÜYÜK SAVAŞ KAPIDA(21.07.2012 9.s)
CİMBOM'A BULDOZER GİBİ YOLCU (23.07.2012 1.s)
YILDIRIM KÜKREDİ (29.07.2012 2.s)
SAVAŞ BÜYÜYOR (31.07.2012 1.s)

Temmuz ayındaki toplam manşet ve başlık sayısı 419, futbol manşeti %96,1'ini oluşturuyor(403). Şiddet çağrıştıran başlık ve manşetlerin toplamı 11(%2,7). Bunun 11'i militarizm içeren başlık, 0'ı ölüm içeren başlık, 0'ı tehdit, gözdağı, tahrik edici söylem içeren başlık, 0 başlık ta metafor içeren başlıktan oluşmuştur.

AĞUSTOS AYI

Fotomaç Gazetesi Ağustos Ayı Manşetlerinin Şiddet Çağrıştıran Yollarla Sunulma Oranı

	Toplam başlık	Futbol başlığı
FOTOMAÇ AĞUSTOS	399	372
		%93.2

Futbol başlığı	Şiddet çağrıştıran başlık
372	6
	%1.6

FOTOMAÇ AĞUSTOS	Militarizm içeren başlık	Ölüm içeren başlık	Tehdit, Gözdağı, Tahrik edici söylem içeren başlık	Metafor içeren başlık
	4	0	0	2

VASLUİ KABUSU(04.08.2012 4.s)
FEDERASYON İLE SOĞUK SAVAŞ(15.08.2012 7.s)
90+1 DARBESİ (18.08.2012 5.s)
TEK KURŞUN(19.02.2012 6.s)
DEPLASMAN KABUSU(20.08.2012 2.s)
ÖLDÜRÜCÜ DARBEYİ VURAMADIK(30.08.2012 2.s)

Ağustos ayındaki toplam manşet ve başlık sayısı 399, futbol manşeti %93,2'sini oluşturuyor(372). Şiddet çağrıştıran başlık ve manşetlerin toplamı 6(%1,6). Bunun 4'ü militarizm içeren başlık, 0'ı ölüm içeren başlık, 0'ı tehdit, gözdağı, tahrik edici söylem içeren başlık, 2 başlık ta metafor içeren başlıktan oluşmuştur.

EYLÜL AYI

Fotomaç Gazetesi Eylül Ayı Manşetlerinin Şiddet Çağrıştıran Yollarla Sunulma Oranı

	Toplam başlık	Futbol başlığı
FOTOMAÇ EYLÜL	401	395
		%98.5

Futbol başlığı	Şiddet çağrıştıran başlık
395	12
	%3

FOTOMAÇ EYLÜL	Militarizm içeren başlık	Ölüm içeren başlık	Tehdit, Gözdağı, Tahrik edici söylem içeren başlık	Metafor içeren başlık
	4	0	4	4

ZORLADI YIKAMADI(03.09.2012 10.s)

PORTAKAL TİMİ(06.09.2012 8.s)

AMAN AVCI VURMA BENİ(07.09.2012 1.s)

PUBİS KABUSU DÖNDÜ(12.09.2012 11.s)

BU AV SÜRER(13.09.2012 4.s)

ORDU TAARRUZDA(18.09.2012 5.s)

BİZ DEĞİL FENER KORKSUN!(19.09.2012 5.s)

CENNETTEN CİNNETE! (21.09.2012 1.s)

KAHIR GECESİ(21.09.2012 3.s)

NE YAPTIN SEN EVLAT!(23.09.2012 4.s)

BULDOZER GENÇLER(26.09.2012 3.s)

İMPARATOR'UN BRAGA ORDUSU(27.09.2012 11.s)

Eylül ayındaki toplam manşet ve başlık sayısı 401, futbol manşeti %98,5'ini oluşturuyor(395). Şiddet çağrıştıran başlık ve manşetlerin toplamı 12(%3). Bunun 4'ü militarizm içeren başlık, 0'ı ölüm içeren başlık, 4'ü tehdit, gözdağı, tahrik edici söylem içeren başlık, 4 başlık ta metafor içeren başlıktan oluşmuştur.

EKİM AYI

Fotomaç Gazetesi Ekim Ayı Manşetlerinin Şiddet Çağrıştıran Yollarla Sunulma Oranı

	Toplam başlık	Futbol başlığı
FOTOMAÇ EKİM	438	419
		%95.6

Futbol başlığı	Şiddet çağrıştıran başlık
419	21
	%5

FOTOMAÇ EKİM	Militarizm içeren başlık	Ölüm içeren başlık	Tehdit, Gözdağı, Tahrik edici söylem içeren başlık	Metafor içeren başlık
	7	0	6	8

CİMBOM'A BİR DARBE DAHA MI?(01.10.2012 11.s)
SİLAHLAR SUSTU CİMBOM DURDU(03.10.2012 1.s)
KORKU SALDI!(09.10.2012 3.s)
KIZILCA KIYAMET!(10.10.2012 8.s)
RUMENLER SAVAŞ AÇTI(12.10.2012 12.s)
KORKU ROMANI(13.10.201112 1.s)
SİLİNDİR BEŞİKTAŞ(13.10.2012 8.s)
KAHIR GECESİ(13.10.2012 2.s)
KARTAL'A ÖZEL TİM(13.10.2012 11.s)
TİMSAH TETİKTE(15.10.2012 4.S)
AFRİKA'DAN KARA HABER(15.10.2012 11.s)
DEPLASMAN KABUSU(17.10.2012 5.s)
MİLLİ YIKIM(18.10.2012 3.s)
MALATYA DARBESİ(18.10.2012 9.s)
RÜYADAN KABUSA(21.10.2012 11.s)
KONYA BASKINI(21.10.2012 14.s)
TRABZON KABUSU(22.10.2012 4.s)
KARTAL'IN ÇÖKTÜĞÜ AN(22.10.2012 4.s)
TERİM NEŞTERİ(26.10.2012 11.s)
HAKEM FACİASI(29.10.2012 3.s)
CİMBOM'UN ASKERLERİ(29.10.2012 11.s)

Ekim ayındaki toplam manşet ve başlık sayısı 438, futbol manşeti %95,6'sını oluşturuyor(419). Şiddet çağrıştıran başlık ve manşetlerin toplamı 21(%5). Bunun

7'si militarizm içeren başlık, 0'ı ölüm içeren başlık, 6'sı tehdit, gözdağı, tahrik edici söylem içeren başlık, 8 başlık ta metafor içeren başlıktan oluşmuştur.

KASIM AYI

Fotomaç Gazetesi Kasım Ayı Manşetlerinin Şiddet Çağrıştıran Yollarla Sunulma Oranı

	Toplam başlık	Futbol başlığı
FOTOMAÇ KASIM	487	468
		%96

Futbol başlığı	Şiddet çağrıştıran başlık
468	24
	%5.1

FOTOMAÇ KASIM	Militarizm içeren başlık	Ölüm içeren başlık	Tehdit, Gözdağı, Tahrik edici söylem içeren başlık	Metafor içeren başlık
	8	1	6	9

ÇETE DAĞITIYOR(02.11.2012 5.s)

ELAZIĞ YANIYOR(02.11.2012 8.s)

YORGUN SAVAŞÇI HAMİT ALTINTOP(02.11.2012 10.s)

KABUS BITECEK Mİ?(05.11.2012 6.s)

BUNUN ADI KABUS(06.11.2012 2.s)

TEK KURŞUN(08.11.2012 9.s)

2.PENDİK FACİASI(09.11.2012 8.s)

ORTADAN YIKACAK(09.11.2012 10.s)

RAHMET OKUTTU(11.11.2012 1.s)

FINDIK EZMESİ(12.11.2012 1.s)

MAHŞERİN ÜÇ ATLISI(13.11.2012 7.s)

KANKİ Bİ 500 ATEŞLESENE(14.11.2012 1.s)
ARENA'DA DEPREM(17.11.2012 3.s)
PENDİK KORKUSU(17.11.2012 12.s)
BOMBARDIMAN(20.11.2012 3.s)
CEHENNEM BEKÇİLERİ(21.11.2012 6.s)
FRANSIZ ZÜLMÜ(23.11.2012 3.s)
MERSİN'DEN BÜYÜK VURGUN(24.11.2012 11.s)
4-1 YANA KORKU SALDI(26.11.2012 1.s)
MAHŞERİN 4 ATLISI(26.11.2012 3.s)
KORKU FİLMİNDE MUTLU SON(29.11.2012 1.s)
BURSA'DAN TAARUZ(29.11.2012 6.s)
LİDER'E EYUP DARBESİ(29.11.2012 14.s)
VİANA KUŞATMASI(30.11.2012 4.s)

Kasım ayındaki toplam manşet ve başlık sayısı 487, futbol manşeti %96'sını oluşturuyor(468). Şiddet çağrıştıran başlık ve manşetlerin toplamı 24(%5,1). Bunun 8'i militarizm içeren başlık, 1'i ölüm içeren başlık, 6'sı tehdit, gözdağı, tahrik edici söylem içeren başlık, 9 başlık ta metafor içeren başlıktan oluşmuştur.

ARALIK AYI

Fotomaç Gazetesi Aralık Ayı Manşetlerinin Şiddet Çağrıştıran Yollarla Sunulma Oranı

	Toplam başlık	Futbol başlığı
FOTOMAÇ ARALIK	259	251
		%97

Futbol başlığı	Şiddet çağrıştıran başlık
251	30
	%12

FOTOMAÇ ARALIK	Militarizm içeren başlık	Ölüm içeren başlık	Tehdit, Gözdağı, Tahrik edici söylem içeren başlık	Metafor içeren başlık
	11	0	13	6

DEV DARBE (01.12.12 2.s)

CUMA SENDROMU (01.12.12 5.s)

VUR, KIR, PARÇALA (02.12.12 8.s)

TEHLİKE KAPIDA (02.12.12 13.s)

FENERBAHÇE'NİN DEPLASMAN KABUSU(03.12.12 2.s)

PENÇELE DE GEL ASLANIM(05.12.12 1.s)

ÇAYKUR RİZE 'VURGUN'YEDİ(09.12.12 14.s)

PATRİOT BEKİR (10.12.12 1.s)

BEKLE ARENA (10.12.12 3.s)

GÖZ GÖZ'DEN GÖZDAĞI (10.12.12 17.s)

HESAP GÜNÜ (11.12.12 3.s)

SON KURBAN CİMBOM(12.12.12 3.s)

BALIKESİR'DEN DARBE(12.12.12 9.s)
OCAKTA YANACAKLAR (13.12.12 11.s)
DERBİDE HERKES SAVAŞACAK (13.12.12 12.s)
YARIN TÜRK TELEKOM ARENADA KIYAMET KOPACAK (15.12.12 1.s)
TÜRKİYE'DE HAYAT DURACAK (15.12.12 11.s)
TERİM'İN ARENA'DAKİ 4 GLADİYATÖRÜ (15.12.12 12.s)
ARENA'DA TAHT SAVAŞI(16.12.12 1.s)
ALEX OLSA GALATASARAY BİTMİŞTİ (17.12.12 3.s)
KORKAKLARIN SAVAŞINI ŞANSLI OLAN KAZANDI (18.12.12 11.s)
KIRMIZI KARTAL KORKU SALDI(22.12.12 1.s)
İNÖNÜ'DE KIZILCA KIYAMET(22.12.12 1.s)
DEPREM.AYKUT KOCAMAN İSTİFA ETTİ(23.12.2012 1.s)
ERCİYES'E URFA DARBESİ(23.12.2012 14.s)
TİMSAH YIKAMADI(24.12.12 7.s)
SULTANGAZİ DARBESİ(24.12.12 8.s)
GALATASARAY'DAN TRANSFER TAARRUZU(25.12.12 1.s)
KABUS GİBİ BAŞLADI, RÜYA GİBİ BİTTİ (27.12.12 11.s)
3D SAVAŞI(29.12.12 1.s)

Aralık ayındaki toplam manşet ve başlık sayısı 259, futbol manşeti %97'sini oluşturuyor(251): Şiddet çağrıştıran başlık ve manşetlerin toplamı 30(%12). Bunun 11'i militarizm içeren başlık, 0'ı ölüm içeren başlık, 13'i tehdit, gözdağı, tahrik edici söylem içeren başlık, 6 başlık ta metafor içeren başlıktan oluşmuştur.

3.1.2. FANATİK GAZETESİ FUTBOL MANŞETLERİNİN ŞİDDET ÇAĞRIŞTIRMA ORANI

OCAK

Fanatik Gazetesi Ocak Ayı Manşetlerinin Şiddet Çağrıştıran Yollarla Sunulma Oranı

	Toplam başlık	Futbol başlığı
FANATİK OCAK	441	405
		%92

Futbol başlığı	Şiddet çağrıştıran başlık
405	24
	%6

FANATİK OCAK	Militarizm içeren başlık	Ölüm içeren başlık	Tehdit, Gözdağı, Tahrik edici söylem içeren başlık	Metafor içeren başlık
	5	1	5	13

FIRTINA İSTANBUL'U SALLAYACAK (06.01.2012. 5.s)

VOLKAN PATLAMASI (07.01.2012 3.s)

DÜĞÜN VE CENAZE(Samsunspor) (08.01.2012 4.s)

DEHŞETE KAPILDIK (10.01.2012 2.s)

TİMSAH PARÇALADI (11.01.2012 5.s)

NAKAVT(12.01.2012 4.s)

İMHA EKİBİ (15.01.2012 2.s)

SABRİ KESİK YEDİ! (15.01.2012 4.s)

CUPER'İN ORDUSUNA İSPANYOL SAVAŞÇI!(17.01.2012 5.s)

BİR PENÇE DAHA (21.01.12 1.s)

VOLKAN PATLADI (22.01.2012 3.s)
FENERBAHÇE'YE SALVOLAR (23.01.2012 1.s)
BU ÇETE KİMSEYİ KORKUTMUYOR! (24.01.2012 4.s)
RİZE AĞIR YARALI(24 .01.2012 5.s)
KABUS GERİ DÖNDÜ (26 .01.2012 3.s)
ASLAN AVA ÇIKTI (28.01.2012 1.s)
ASLAN ATEŞLE OYNUYOR (29.01.2012 1.s)
GALATASARAY'A TACİZ (29.01.2012 4.s)
ASLAN'DAN İKİ PENÇE (30.01.2012 1.s)
ESKİŞEHİR'E ORDU DARBESİ! (30.01.2012 5.s)
KARABÜK'TEN ÇIKIŞ YOK! (30.01.12 5.s)
RİZESPOR 90'DA YIKILDI (30.01.2012 6.s)
KARTAL AVCISI (31.01.2012 4.s)
KAPIŞMA (31.01.2012 10.s)

Ocak ayındaki toplam manşet ve başlık sayısı 441, futbol manşeti %92'sini oluşturuyor(405). Şiddet çağrıştıran başlık ve manşetlerin toplamı 24(%6). Bunun 5'i militarizm içeren başlık, 1'i ölüm içeren başlık, 5'i tehdit, gözdağı, tahrik edici söylem içeren başlık, 13 başlık ta metafor içeren başlıktan oluşmuştur.

ŞUBAT

Fanatik Gazetesi Şubat Ayı Manşetlerinin Şiddet Çağrıştıran Yollarla Sunulma Oranı

	Toplam başlık	Futbol başlığı
FANATİK ŞUBAT	421	386
		%91.6

Futbol başlığı	Şiddet çağrıştıran başlık
386	48
	%12.4

FANATİK ŞUBAT	Militarizm içeren başlık	Ölüm içeren başlık	Tehdit, Gözdağı, Tahrik edici söylem içeren başlık	Metafor içeren başlık
	13	0	23	12

SCHUSTER-MOURİNHO SAVAŞI (01.02.2012 9.s)

BOMBARDIMAN (02.02.2012 1.s)

HAFTA ORTASI KABUSU BİTTİ (03.02.2012 3.s)

ÇÖKÜŞ (03.02.2012 10.s)

CİMBOM'A SALVOLAR (04.02.2012 2.s)

KABUSU TERİM SİLDİ (04.02.2012 10.s)

KADIKÖY'DEN ÇIKIŞ YOK (06.02.2012 7.s)

YILDIRIM MESAJLAR (07.02.2012 1.s)

TRABZON'DA FORMA SAVAŞI (07.02.2012 1.s)

GERGİN BEKLEYİŞ (07.02.2012 2.s)

İŞTE KORKUTAN PSV RAPORU (07.02.2012 4.s)

GALATASARAY VE BEŞİKTAŞ'A ŞOK CEZA (08.02.2012 1.s)

TÜRKİYE'Yİ SARSACAK SAVUNMA HAZIR (09.02.2012 1.s)

SİVAS'TAN ÇIKIŞ YOK (09.02.2012 8.s)

SİVAS'TAN ÇIKIŞ YOK (10.02.2012 4.s)

AYDINLAR DEPREMİ (10.02.2012 6.s)

DÜNDAR'DAN ŞOK İDDİA (11.02.2012 3.s)

HASAR BÜYÜK (12.02.2012 2.s)

DEPLASMAN CANAVARI MERSİN (12.02.2012 5.s)

YILDIRIM DÜŞECEK (13.02.2012 3.s)

SAMSUN'DAN ÇIKIŞ YOK (13.02.2012 6.s)

DÖVE DÖVE YENDİLER (13.02.2012 7.s)

YILDIRIM KONUŞTU TÜRKİYE SARSILDI (15.02.2012 1.s)

PORTEKİZ BASKINI (15.02.2012 11.s)

MİLAN EZDİ GEÇTİ (16.02.2012 8.s)

SALI GÜNÜ TÜRKİYE'Yİ SARSACAĞIZ (17.02.2012 3.s)

MAÇ SATACAK KADAR O... ÇOCUĞU MUYUZ? (17.02.2012 3.s)

ASLAN'I NOBREYLE VURACAKLAR (17.02.2012 8.s)

SERVET'TEN BOMBARDIMAN (17.02.2012 9.s)

BOMBARDIMANA DEVAM (18.02.2012 1.s)

ÇAĞLAYAN KUŞATMA ALTINDA (20.02.2012 1.s)

PSV'YE DERİN DARBE! (20.02.2012 9.s)

AZ KALDI... SOW BOMBA GİBİ GELİYOR (20.02.2012 11.s)

YEN VE BİTİR (21.02.2012 9.s)

AYSAL'DAN YILDIRIM CEVAP (23.02.2012 1.s)

MERSİN'DE DEPREM (23.02.2012 1.s)

GİZLİ SİLAH OLCAN (23.02.2012 9.s)

KABUS GİBİ BİR GECE (24.02.2012 6.s)

YÜKSEK GERİLİM (24.02.2012 7.s)

MERSİN YANIYOR (24.02.12 9.s)

MANİSASPOR ATEŞE DÜŞTÜ(26.02.12 7.s)

BEŞİKTAŞ UZAYDAN VURACAK(26.02.12 11.s)

GERGİNLİK(27.02.12 6.s)

ANTALYA'YA DARBE(27.02.12 12.s)

YÖNETİM DEVİREN ZAFER(27.02.12 13.s)

ELAZIĞSPOR'A GİRESUN DARBESİ(27.02.12 13.s)

ŞOK(27.02.12 14.s)

BULDOZER ELMANDER(28.02.12 11.s)

Şubat ayındaki toplam manşet ve başlık sayısı 421, futbol manşeti %91,6'sını oluşturuyor(386). Şiddet çağrıştıran başlık ve manşetlerin toplamı 48(%12,4). Bunun 13'ü militarizm içeren başlık, 0'ı ölüm içeren başlık, 23'ü tehdit, gözdağı, tahrik edici söylem içeren başlık, 12 başlık ta metafor içeren başlıktan oluşmuştur.

MART

Fanatik Gazetesi Mart Ayı Manşetlerinin Şiddet Çağrıştıran Yollarla Sunulma Oranı

	Toplam başlık	Futbol başlığı
FANATİK MART	434	393
		%90.5

Futbol başlığı	Şiddet çağrıştıran başlık
393	47
	%12

FANATİK MART	Militarizm içeren başlık	Ölüm içeren başlık	Tehdit, Gözdağı, Tahrik edici söylem içeren başlık	Metafor içeren başlık
	7	1	25	14

ZİRVEDE DEPREM (01.03.12 7.s)

DERBİ SİLAHI FERNANDES(01.03.12 9.s)

YILDIRIM GİBİ BAŞLADI (01.03.12 10.s)

ŞOK. 8 YIL MEN (02.03.12 6.s)

KADIKÖY CANAVARI (04.03.12 1.s)

ÜZÜLME GENÇLER, O '1' GOLÜ BULAMAYANLAR DA OLDU (04.03.12 4.s)

BORDO MAVİ BASKIN (05.03.12 1.s)

RİERA PATLAMAYA HAZIR (05.03.12 10.s)

İMPARATOR İSTİYOR, ASLANLAR PARÇALIYOR (06.03.12 1.s)

KURTULUŞ SAVAŞI (06.03.12 7.s)

BEKLE BİZİ KADIKÖY (07.03.12 1.s)

TEK SİLAH FALCAO (08.03.12 9.s)

İNTİHAR (09.03.12 3.s)

KADIKÖY'DE BEKLİYORUZ (10.03.12 1.s)

SAMSUN ATEŞE DÜŞTÜ (12.03.12 9.s)

KARABÜK'TEN ÇIKIŞ YOK(12.03.12 9.s)

ON YILLIK GELENEK BOZULMAZ (13.03.12 1.s)

KADIKÖY'DEN KORKMUYORUZ (13.03.12 1.s)

YIKAMADILAR, YIKAMAYACAKLAR (14.03.12 3.s)

ORTALIK KARIŞTI (14.03.12 8.s)

BİR GOL KUZUYA ÇEVİRİR (14.03.12 12.s)

KURDU, KUZUYU GÖSTERECEĞİZ (15.03.12 1.s)

FENER'İ BİTİRİRİZ (15.03.12 11.s)

ADA YIKILDI (16.03.12 4.s)

KADER ANI-1! (16.03.12 5.s)

KAN DAVASI DEĞİL (16.03.12 9.s)

SAPINA KADAR DERBİ (18.03.12 1.s)

DEPLASMAN CANAVARI ÇAYKUR RİZE (19.03.12 6.s)

AHLAK FARKI VAR (19.03.12 11.s)

GALATASARAY BİZDEN KORKUYOR (20.03.12 1.s)

KAN AĞLIYOR (20.03.12 5.s)

DEHŞET (20.03.12 8.s)

ŞOK MESAJLAR (22.03.12 12.s)

PLATİNİ'DEN GÖZDAĞI (23.03.12 1.s)

GALATASARAY'IN NE HALLERE GELECEĞİNİ GÖSTERDİK (23.03.12 4.s)

YIKAN ADAM (24.03.12 6.s)

KADIKÖY GEÇİLMEZ (25.03.12 3.s)

BURASI ADANA. BURADAN ÇIKIŞ YOK (26.03.12 8.s)
TARİHİ DAVADA ŞOK İFADELER (27.03.12 1.s)
ORDU KARIŞTI, CULİO YANDI (27.03.12 10.s)
KIYAMET KOPACAK (28.03.12 1.s)
PATLADI (28.03.12 12.s)
ÇAĞLAYAN'DA KIYAMET GÜNÜ (29.03.12 1.s)
KIYAMET KOPUYOR (29.03.12 2.s)
BENİM GİBİ SİZ DE SAVAŞACAKSINIZ (29.03.12 2.s)
BOMBALADI AMA TAHLİYE ÇIKMADI (31.03.12 1.s)
PLAY OFF SAVAŞI(31.03.2012 5.s)

Mart ayındaki toplam manşet ve başlık sayısı 434, futbol manşeti %90,5'ini oluşturuyor(393). Şiddet çağrıştıran başlık ve manşetlerin toplamı 47(%12). Bunun 7'si militarizm içeren başlık, 1'i ölüm içeren başlık, 25'i tehdit, gözdağı, tahrik edici söylem içeren başlık, 14 başlık ta metafor içeren başlıktan oluşmuştur.

NİSAN

Fanatik Gazetesi Nisan Ayı Manşetlerinin Şiddet Çağrıştıran Yollarla Sunulma Oranı

FANATİK NİSAN	Toplam başlık	Futbol başlığı
	457	420
		%92

Futbol başlığı	Şiddet çağrıştıran başlık
420	34
	%8

FANATİK NİSAN	Militarizm içeren başlık	Ölüm içeren başlık	Tehdit, Gözdağı, Tahrik edici söylem içeren	Metafor içeren başlık

			başlık	
	14	2	13	5

MÜJDE. TEHDİT. GERİLİM (01.04.12 1.s)

VOLKAN'A BIÇAK (02.04.12 4.s)

İNÖNÜ'DE LİG ALEV ALDI (02.04.12 9.s)

PAŞA AĞIR YARALI(02.04.12 11.s)

GAZİANTEP'TE ORTALIK KARIŞTI (03.04.12 4.s)

BIÇAK DEĞİL, KILIÇ (03.04.12 7.s)

BU İDDİALAR CAN YAKAR (04.04.12 5.s)

AVRUPA SAVAŞI(05.04.12 8.s)

RUS RULETİ(07.04.12 9.s)

CENAZE(08.04.12 1.s)

KADIKÖY'DEN ÇIKIŞ YOK(08.04.12 3.s)

FENER'E DERİN DARBE (08.04.12 10.s)

ŞAMPİYON İZMİR'İ SALLADI (08.04.12 11.s)

ŞAMPİYONLUK KADIKÖY'E KALMAZ (12.04.12 12.s)

TİMSAH PARÇALA (13.04.12 6.s)

BOMBA GİBİ DÖNÜYOR (14.04.12 3.s)

YİĞİDOLAR'DA İNTİKAM ATEŞİ (14.04.12 9.s)

ASLAN'A GÖZDAĞI (16.04.12 5.s)

YİĞİDO'NUN İNTİKAMI (16.04.12 8.s)

STOCH KOCAMAN'IN DERBİ SİLAHI (18.04.12 3.s)

EMRE'NİN FUTBOL HAYATI BİTMELİYDİ (20.04.12 6.s)

SALDIR GALATASARAY (20.04.12 10.s)

AVNI AKER'DE DURDUR, İNÖNÜ'DE VUR! (21.04.12 8.s)

ÖLÜMÜNE YATIYOR (24.04.12 1.s)

O KUPAYI KADIKÖY'DE ALACAKSINIZ (14.04.12 12.s)

YÜREK DAYANMAZ(24.04.12 7.s)

ESES'TE YANAL'A ÖFKE (27.04.12 6.s)

TİMSAH AVA ÇIKTI (28.04.12 7.s)

KADIKÖY'DE 8 GOL ATABİLİRDİK (28.04.12 11.s)
Q7'DEN GÖZDAĞI (29.04.12 17.s)
BOMBA (29.04.12 18.s)
ŞOK(29.04.12 10.s)
ESES'İN İNTİKAMI (30.04.12 14.s)
YANIYOR (30.04.12 12.s)

Nisan ayındaki toplam manşet ve başlık sayısı 457, futbol manşeti %92'sini oluşturuyor(420). Şiddet çağrıştıran başlık ve manşetlerin toplamı 34(%8). Bunun 14'ü militarizm içeren başlık, 2'si ölüm içeren başlık, 13'ü tehdit, gözdağı, tahrik edici söylem içeren başlık, 5 başlık ta metafor içeren başlıktan oluşmuştur.

MAYIS

Fanatik Gazetesi Mayıs Ayı Manşetlerinin Şiddet Çağrıştıran Yollarla Sunulma Oranı

	Toplam başlık	Futbol başlığı
FANATİK MAYIS	440	432
		%98.1

Futbol başlığı	Şiddet çağrıştıran başlık
432	37
	%8.5

FANATİK MAYIS	Militarizm içeren başlık	Ölüm içeren başlık	Tehdit, Gözdağı, Tahrik edici söylem içeren başlık	Metafor içeren başlık
	3	0	15	19

HAVUTÇU'NUN KADER MAÇI (01.05.12 5.s)

TFF FENER'İ KURTARMAK İÇİN KENDİNİ FEDA ETTİ (02.05.12 10.s)

BEDELİNİ ÖDERSİNİZ (02.05.12 11.s)

ASLAN LİGİ ATEŞE VERDİ (03.05.12 1.s)

ARENA KABUSU (03.05.12 2.s)

KORKU ARENA'YI SARINCA(03.05.12 3.s)

SÜPER FİNALE KARTAL PENÇESİ (04.05.12 1.s)

BİTMEYEN KABUS! (04.05.12 3.s)

DEVLERE BÜYÜK ŞOK (05.05.12 1.s)

FENER'DE BÜYÜK YIKIM. ALEX SEZONU KAPATTI (05.05.12 1.s)

CİMBOM'DAN BÜYÜK YIKIM TERİM SEZONU KAPATTI (05.05.12 1.s)

DÜNYA'NIN SONU (05.05.12 4.s)

GALATASARAY'I DA YENERİZ (05.05.12 7.s)

PLAY OFF ATEŞİ (05.05.12 8.s)
KIRMIZI ALARM (05.05.12 10.s)
İŞTE KARTAL'I YIKACAK PLAN (06.05.12 9.s)
ARENA'DA GALATASARAY'A GÜLMEK HARAM (07.05.12 1.s)
SELÇUK SALLADI YIKAMADI (07.05.12 5.s)
FATURA AĞIR OLACAK (07.05.12 16.s)
GADDARCA (07.05.12 17.s)
EMİR BÜYÜK YERDEN (09.05.12 2.s)
SON SÖZÜ BİZ SÖYLEYECEĞİZ (09.05.12 3.s)
BURASI KADIKÖY (10.05.12 3.s)
KARTAL AVI İÇİN NALLAR HAZIR (10.05.12 8.s)
KAZANAN ŞAMPİYON. OLMAK YA DA OLMAMAK (12.05.12 1.s)
ASLAN PENÇELERİ (12.05.12 2.s)
BU MAÇA YÜREK DAYANMAZ (13.05.12 19.s)
KADER GÜNÜ YARIN (15.05.12 9.s)
FENER'DE ÖZAYDINLI DEPREMİ (19.05.12 1.s)
EBUE ARENA'YI SALLADI (19.05.12 10.s)
ALİ KOÇ DEPREMİ (21.05.12 3.s)
BÜYÜK KAPIŞMA (22.05.12 6.s)
BOMBALADI (22.05.12 8.s)
FENERBAHÇE YIKILMAZ (23.05.12 2.s)
UZATMADA AVLANDIK (27.05.12 2.s)
DEPREM. UEFA'DAN BEŞİKTAŞ'A MEN CEZASI (31.05.12 1.s)
ANADOLU KARIŞTI (31.05.12 5.s)

Mayıs ayındaki toplam manşet ve başlık sayısı 440, futbol manşeti %98,1'ini oluşturuyor(432). Şiddet çağrıştıran başlık ve manşetlerin toplamı 37(%8,5). Bunun 3'ü militarizm içeren başlık, 0'ı ölüm içeren başlık, 15'i tehdit, gözdağı, tahrik edici söylem içeren başlık, 19 başlık ta metafor içeren başlıktan oluşmuştur.

HAZİRAN

Fanatik Gazetesi Haziran Ayı Manşetlerinin Şiddet Çağrıştıran Yollarla Sunulma Oranı

	Toplam başlık	Futbol başlığı
FANATİK HAZİRAN	546	525
		%96.1

Futbol başlığı	Şiddet çağrıştıran başlık
525	30
	%5.7

FANATİK HAZİRAN	Militarizm içeren başlık	Ölüm içeren başlık	Tehdit, Gözdağı, Tahrik edici söylem içeren başlık	Metafor içeren başlık
	9	4	9	8

BAROŞ BOMBA GİBİ (03.06.12 13.s)

SAVAŞÇI(04.06.12 2.s)

HOLLANDA'DAN BOMBARDIMAN (04.06.12 7.s)

BEKİR'E KARTAL PENÇESİ (04.06.12 9.s)

ŞOK.ŞOK.ŞOK. TAHKİM CEZALARI ONAYLADI (05.06.12 1.s)

SON BOMBA GAMEİRO (05.06.12 3.s)

BOMBALAR PATLAYACAK (05.06.12 4.s)

EURO-2012'NİN ÖLÜM GRUBU (06.06.12 1.s)

GAKGOS'UN SON GÖZDESİ (06.06.12 7.s)

GERGİN BEKLEYİŞ (07.06.12 2.s)

ŞOK (09.06.12 2.s)
BOMBARDIMAN (09.06.12 6.s)
ÖLÜM STARTI (09.06.12 11.s)
ÖLÜMCÜL VURUŞ (10.06.12 6.s)
SİYAH BEYAZ DEVRİM (11.06.12 1.s)
DEVRİM (11.06.12 7.s)
BOBO SAVAŞI SÜRÜYOR (13.06.12 4.s)
ÖLÜMCÜL MAÇLAR (13.06.12 6.s)
TRABZON LAZİO SAVAŞI (14.06.12 1.s)
PANZER YIKTI GEÇTİ (14.06.12 5.s))
ŞOK. YILDIRIM'A BİR RET DAHA (16.06.12 1.s)
BU HOROZ KESİLMEZ (16.06.12 6.s)
... VE ASLAN AVA ÇIKIYOR (18.06.12 1.s)
HEP BÖYLE KAL PORTAKAL! (18.06.12 6.s)
KADER GECESİ (18.06.12 7.s)
BİZE DE BÖYLE GEL HOLLANDA! (19.06.12 6.s)
PANZER YIKTI GEÇTİ (23.06.12 1.s)
SALDIR ASLANIM (24.06.12 11.s)
DARBE (26.06.12 1.s)
BURASI İNÖNÜ! BURADAN ... (29.06.12 8.s)

Haziran ayındaki toplam manşet ve başlık sayısı 546, futbol manşeti %96,1'ini oluşturuyor(525). Şiddet çağrıştıran başlık ve manşetlerin toplamı 30(%5,7). Bunun 9'u militarizm içeren başlık, 4'ü ölüm içeren başlık, 9'u tehdit, gözdağı, tahrik edici söylem içeren başlık, 8 başlık ta metafor içeren başlıktan oluşmuştur.

TEMMUZ

Fanatik Gazetesi Temmuz Ayı Manşetlerinin Şiddet Çağrıştıran Yollarla Sunulma Oranı

	Toplam başlık	Futbol başlığı
FANATİK TEMMUZ	437	387
		%88.5

Futbol başlığı	Şiddet çağrıştıran başlık
387	10
	%2.6

FANATİK TEMMUZ	Militarizm içeren başlık	Ölüm içeren başlık	Tehdit, Gözdağı, Tahrik edici söylem içeren başlık	Metafor içeren başlık
	3	0	2	5

TERİM GÖZDAĞI VERDİ (02.07.12 9.s)

KUPA CANAVARLARI (03.07.12 7.s)

SAVAŞA DEVAM (05.07.12 3.s)

ARENA SALLANIYOR (10.07.12 10.s)

VİYANA'YI FETHETTİLER (14.07.12 5.s)

TRABZON WİİLEM'E PATLADI (14.07.12 8.s)

BOMBARDIMAN (15.07.12 7.s)

YILDIRIM ÇARPTI (29.07.12 1.s)

YANGIN VAR! (30.07.12 1.s)

YANGIN BÜYÜYOR! (31.07.12 1.s)

Temmuz ayındaki toplam manşet ve başlık sayısı 437, futbol manşeti %88,5'ini oluşturuyor(387). Şiddet çağrıştıran başlık ve manşetlerin toplamı 10(%2,6). Bunun 3'ü militarizm içeren başlık, 0'ı ölüm içeren başlık, 2'si tehdit, gözdağı, tahrik edici söylem içeren başlık, 5 başlık ta metafor içeren başlıktan oluşmuştur.

AĞUSTOS

Fanatik Gazetesi Ağustos Ayı Manşetlerinin Şiddet Çağrıştıran Yollarla Sunulma Oranı

	Toplam başlık	Futbol başlığı
FANATİK AĞUSTOS	420	371
		%88.3

Futbol başlığı	Şiddet çağrıştıran başlık
371	23
	%6.2

FANATİK AĞUSTOS	Militarizm içeren başlık	Ölüm içeren başlık	Tehdit, Gözdağı, Tahrik edici söylem içeren başlık	Metafor içeren başlık
	6	1	3	13

KADER MAÇI (06.08.12 1.s)

BU YENİLGİ BİZİ YIKAMAZ (15.08.12 3.s)

İZMİR SALLANACAK (17.08.12 2.s)

KABUS (17.08.12 3.s)

MCGREGOR ŞOKU (17.08.12 9.s)
VUR DEYİNCE ÖLDÜRMESİNLER (17.08.12 10.s)
ANTEP'TE ANADOLU ATEŞİ (18.08.12 6.s)
DİKKAT!DİKKAT!KARABÜK'TE FIRTINA KOPABİLİR (18.08.12 8.s)
YILDIZ SAVAŞLARI (20.08.12 10.s)
KAKA SAVAŞI (21.08.12 4.s)
İNÖNÜ'YE GALATASARAYLI GELMESİN! (22.08.12 9.s)
BU GECE FIRTINA KOPSUN (23.08.12 4.s)
KARTAL AVCISI (23.08.12 10.s)
HASAR BÜYÜK (24.08.12 5.s)
YILDIZ SAVAŞLARI (25.08.12 1.s)
KADIKÖY'DEN ÇIKIŞ YOK (26.08.12 2.s)
YILDIRIM ÇARPTI (26.08.12 3.s)
DÜELLO (26.08.12 6.s)
... VE FIRTINA KOPTU (27.08.12 1.s)
YILDIZLAR SAVAŞI DOSTÇA BİTTİ (27.08.12 4.s)
AVRUPA VURGUNU (27.08.12 8.s)
FIRTINA'NIN KADER MAÇI (30.08.12 7.s)
HASAR BÜYÜK (31.08.12 3.s)

Ağustos ayındaki toplam manşet ve başlık sayısı 420, futbol manşeti %88,3'ünü oluşturuyor(371). Şiddet çağrıştıran başlık ve manşetlerin toplamı 23(%6,2). Bunun 6'sı militarizm içeren başlık, 1'i ölüm içeren başlık, 3'ü tehdit, gözdağı, tahrik edici söylem içeren başlık, 13 başlık ta metafor içeren başlıktan oluşmuştur.

EYLÜL

Fanatik Gazetesi Eylül Ayı Manşetlerinin Şiddet Çağrıştıran Yollarla Sunulma Oranı

	Toplam başlık	Futbol başlığı
FANATİK EYLÜL	412	383
		%93

Futbol başlığı	Şiddet çağrıştıran başlık
383	29
	%7.5

FANATİK EYLÜL	Militarizm içeren başlık	Ölüm içeren başlık	Tehdit, Gözdağı, Tahrik edici söylem içeren başlık	Metafor içeren başlık
	5	2	11	11

KAYSERİ'YE SON DAKİKA ŞOKU (02.09.12 6.s)

SON KURBAN CRİSTİAN (02.09.12 9.s)

ARENA CANAVARI (03.09.12 1.s)

KENDİ AYAĞINA KURŞUN (03.09.12 3.s)

KABUS DEVAM EDİYOR (03.09.12 7.s)

YILDIZ SAVAŞLARI(06.09.12 1.s)

SARAY'DA İÇ SAVAŞ (06.09.12 9.s)

EN BÜYÜK SİLAH JANKO (09.09.12 6.s)

BİTMEYEN GERİLİM (09.09.12 7.s)

S.O.S. HAKAN VE DANY'DEN KARA HABER (10.09.12 9.s)

ZAMAN AYARLI BOMBA JANKO (11.09.12 4.s)

FENERBAHÇE'Yİ BİLİCA YAKTI (12.09.12 6.s)

SAMBA ATEŞİ YİNE YAKACAK (14.09.12 3.s)

PLATİNİ'DEN TEHDİT (14.09.12 12.s)

ORTALIĞI KARIŞTIRDI (15.09.12 14.s)
HAMİT ŞOKU (16.09.12 5.s)
ORDU'DAN ÇIKIŞ YOK (18.09.12 5.s)
İNGİLİZ İŞKENCESİ (19.09.12 10.s)
ASLAN AVRUPA'YI TİTRETTİ (21.09.12 1.s)
BEŞİKTAŞ'A ŞOK CEZA (21.09.12 11.s)
AVRUPA'Yİ TİTRETTİ (21.09.12 13.s)
ÇETE MADRİD (22.09.12 5.s)
TERİM KÜKREDİ (22.09.12 10.s)
PAZAR ATEŞİ (23.09.12 6.s)
BU SAHADAN KİMSE ÇIKAMAZ(24.09.12 4.s)
KOMUTAN EMREDİYOR ASLAN'I DEVİRİN (25.09.12 8.s)
ORDU'DAN ÇIKIŞ YOK (27.09.12 8.s)
HAMİT ŞOKU (29.09.12 3.s)
YİĞİDOLAR KARTAL AVINDA (29.09.12 8.s)

Eylül ayındaki toplam manşet ve başlık sayısı 412, futbol manşeti %93'ünü oluşturuyor(383). Şiddet çağrıştıran başlık ve manşetlerin toplamı 29(%7,5). Bunun 5'i militarizm içeren başlık, 2'si ölüm içeren başlık, 11'i tehdit, gözdağı, tahrik edici söylem içeren başlık, 11 başlık ta metafor içeren başlıktan oluşmuştur.

EKİM

Fanatik Gazetesi Ekim Ayı Manşetlerinin Şiddet Çağrıştıran Yollarla Sunulma Oranı

	Toplam başlık	Futbol başlığı
FANATİK EKİM	401	354
		%88.2

Futbol başlığı	Şiddet çağrıştıran başlık
354	33
	%9.3

FANATİK EKİM	Militarizm içeren başlık	Ölüm içeren başlık	Tehdit, Gözdağı, Tahrik edici söylem içeren başlık	Metafor içeren başlık
	15	1	3	14

KABUSUN ADI ESES (01.10.12 6.s)

TARAFTAR CEHENNEM YARATACAK (01.10.12 11.s).

KARA KARTAL DÜŞTÜ (02.10.12 1.s)

İHTİHAR (03.10.12 1.s)

AMAN AVCI VURMA BENİ (04.10.12 9.s)

ARBEDE (04.10.12 4.s)

ASLAN ATEŞLE OYNUYOR (06.10.12 12.s)

İMHA PLANI HAZIR (06.10.12 8.s).

HER YER ORDU(06.10.12 5.s)

PANCU LANETİ(08.10.12 7.s)

BOMBA(12.10.12 10.s).

İŞTE YIKIM PLANIMIZ (12.10.12 4.s).

VE NEŞTER VURULUYOR! (14.10.12 5.s)

BÜYÜK YIKIM (14.10.12 2.s).

SAVAŞTI KAZANDI(15.10.12 2.s).

OZAN İPEK'E ASLAN PENÇESİ (18.10.12 12.s).

TEKME TOKAT KAVGA (18.10.12 1.s).

PARAMPARÇA (18.10.12 1.s)

TRABZON'UN SİLAHI SÜPER JANKO(18.10.12 1.s)

BOMBARDIMAN (20.10.12 7.s)

ŞENOL GÜNEŞ BEŞİKTAŞ'I SOLUNDAN VURACAK (20.10.12 6.s)

SAKIN BİZİ TEHDİT ETMEYİN! (20.10.12 3.s)

1461 TRABZON'DAN TEK KURŞUN(21.10.12 9.s)

ORDU'DAN ÇIKIŞ YOK(21.10.12 6.s)

ALEV ALEV BURSA (21.10.12 4.s)

DEPLASMAN KABUSU(21.10.12 3.s)

ARENA'DA BOĞA AVI(25.10.12 2.s)

FIRTINA CAS'IP KAVURACAK (27.10.12 10.s)

ÇETE İŞ BAŞINDA(27.10.12 3.s)

30 KİŞİLİK Q7 ORDUSU(28.10.12 5.s).

ARENA CANAVARI(28.10.12 1.s).

AVNİ AKER'E BASKIN (29.10.12 1.s).

KARTAL TAARUZU(30.10.12 8.s)

Ekim ayındaki toplam manşet ve başlık sayısı 401, futbol manşeti %88,2'ini oluşturuyor(354). Şiddet çağrıştıran başlık ve manşetlerin toplamı 33(%9,3). Bunun 15'i militarizm içeren başlık, 1'i ölüm içeren başlık, 3'ü tehdit, gözdağı, tahrik edici söylem içeren başlık, 14 başlık ta metafor içeren başlıktan oluşmuştur.

KASIM

Fanatik Gazetesi Kasım Ayı Manşetlerinin Şiddet Çağrıştıran Yollarla Sunulma Oranı

	Toplam başlık	Futbol başlığı
FANATİK KASIM	405	373
		%92

Futbol başlığı	Şiddet çağrıştıran başlık
373	27
	%7.2

FANATİK KASIM	Militarizm içeren başlık	Ölüm içeren başlık	Tehdit, Gözdağı, Tahrik edici söylem içeren başlık	Metafor içeren başlık
	5	0	5	17

ÖNCE KORKU FİLMİ SONRA USTALAR GEÇİDİ (01.11.12 8.s)

ADA KARIŞTI (02.11.12 4.s)

GOL CANAVARI (03.11.12 3.s)

DEPLASMAN KABUSU BİTTİ (04.11.12 2.s)

GLUJ İŞTE BÖYLE YIKILACAK (04.11.12 12.s)

BU ORDU'DAN KORKULUR (05.11.12 6.s)

BURSA'YA PAŞA DARBE (06.11.12 6.s)

ANTEP'TEN ÇIKIŞ YOK (06.11.12 6.s)

ROMANYA'DA KADER ANI (07.11.12 1.s)

FELÇ (11.11.12 12.s)

ANTEP YIKILDI (12.11.12 7.s)

MENDES KORKUSU (12.11.12 9.s)

ÇARPIŞMA (13.11.12 1.s)

ŞOK (15.11.12 1.s)
CİMBOM'UN KABUSU BAKKAL (16.11.12 4.s)
YİNE CEHENNEM (20.11.12 .s)
İŞTE CEHENNEM İŞTE CİMBOM(21.11.12 2.s)
CLUJ PARÇALADI (21.11.12 5.s)
NEFRET İKLİMİ (21.11.12 6.s)
FIRTINA KOPACAK (24.11.12 7.s)
KADER ANI (25.11.12 4.s)
RİZE'YE TARZAN DARBESİ (26.11.12 6.s)
YİĞİDO PARÇALADI (26.11.12 8.s)
ASLAN PARÇALADI (28.11.12 1.s)
RÖVANŞ ZAMANI (28.11.12 2.s)
SIRAT KÖPRÜSÜ (30.11.12 7.s)
CUMA KABUSU (30.11.12 11.s)

Kasım ayındaki toplam manşet ve başlık sayısı 405, futbol manşeti %92'ini oluşturuyor(373). Şiddet çağrıştıran başlık ve manşetlerin toplamı 27(%7,2). Bunun 5'i militarizm içeren başlık, 0'ı ölüm içeren başlık, 5'i tehdit, gözdağı, tahrik edici söylem içeren başlık, 17 başlık ta metafor içeren başlıktan oluşmuştur.

ARALIK

Fanatik Gazetesi Aralık Ayı Manşetlerinin Şiddet Çağrıştıran Yollarla Sunulma Oranı

	Toplam başlık	Futbol başlığı
FANATİK ARALIK	443	401
		%90

Futbol başlığı	Şiddet çağrıştıran başlık
401	32
	%8

FANATİK ARALIK	Militarizm içeren başlık	Ölüm içeren başlık	Tehdit, Gözdağı, Tahrik edici söylem içeren başlık	Metafor içeren başlık
	9	2	14	7

TRABZON YANGIN YERİ(01.12.12 7.s)

ŞOK(01.12.12 8.s)

MİLLİ EMLAKLA SOĞUK SAVAŞ (01.12.12 11.s)

SAATLİ BOMBA (02.12.12 11.s)

ANTALYA'DAN ÇIKIŞ YOK(03.12.12 6.s)

CİTY'NİN ÖLÜM KALIM MAÇI (04.12.12 8.s)

KABUS GİBİ (07.12.12 2.s)

GAZİANTEP'E BİR BASKIN DAHA(09.12.12 6.s)

DİKKAT! DİKKAT! BUGÜN FIRTINA KOPABİLİR (09.12.12 10.s)

FETİH 1461 (12.12.12 1.s)

TÜRKİYE NEFESİNİ TUTTU, BU DERBİYİ BEKLİYOR. MÜTHİŞ KAPIŞMAYA BİR GÜN KALDI (15.12.12 12.s)

VURUCU TİM HAZIR (15.12.12 12.s)

BUGÜN ONLAR KONUŞACAK(16.12.12 1.s)

TAARUZ (18.12.12 6.s)

RÖVANŞ ZAMANI (20.12.12 6.s)

ÇILDIRTAN OLAYLAR! ÇILDIRTAN DUYUM! (22.12.12 9.s)

FELAKET (23.12.12 1.s)

FENERBAHÇE'DE DEPREM. KOCAMAN İSTİFA ETTİ (23.12.12 1.s)

ZİRVEDE DEPREM(23.12.12 7.s)

GEL BAKALIM ASLANIM (23.12.12 15.s)

BU KALE GEÇİLMEZ (23.12.12 15.s)

FIRTINA KOPACAK (23.12.12 16.s)

EBUE GERİLİMİ(24.12.12 4.s)

FENERBAHÇE'DE BÜYÜK OPERASYON (25.12.12 1.s)

GALATASARAY'DA RIDVAN DEPREMİ (28.12.12 1.s)

ASLAN AYAKLANDI (28.12.12 9.s)

GALATASARAY KARIŞTI(28.12.12 9.s)

HADDİNİZİ BİLİN! (29.12.12 3.s)

BÜYÜK ORDU HAREKATI (31.12.12 6.s)

BOMBA GİBİ GELİYORUM (31.12.12 8.s)

ASLAN SALDIRIYOR. TERİM'İ ÇILDIRTTILAR(31.12.12. 12.s)

Aralık ayındaki toplam manşet ve başlık sayısı 443, futbol manşeti %90'ını oluşturuyor(401). Şiddet çağrıştıran başlık ve manşetlerin toplamı 32(%8). Bunun 9'ı militarizm içeren başlık, 2'si ölüm içeren başlık, 14'i tehdit, gözdağı, tahrik edici söylem içeren başlık, 7 başlık ta metafor içeren başlıktan oluşmuştur.

TOPLAM SAYILSAL VERİLER

Fotomaç Gazetesi Futbol Manşetlerinin Yıllık Toplam Şiddeti Sunuş Oranı

	Toplam başlık	Futbol başlığı
FOTOMAÇ	5109	4899
		%95.8

Futbol başlığı	Şiddet çağrıştıran başlık
4899	249
	%5,1

FOTOMAÇ	Militarizm içeren başlık	Ölüm içeren başlık	Tehdit, Gözdağı, Tahrik edici söylem içeren başlık	Metafor içeren başlık
	100	9	57	83

Fanatik Gazetesi Futbol Manşetlerinin Yıllık Toplam Şiddeti Sunuş Oranı

FANATİK	Toplam başlık	Futbol başlığı
	5121	4650
		%90.8

Futbol başlığı	Şiddet çağrıştıran başlık
4650	374
	%8

FANATİK	Militarizm içeren başlık	Ölüm içeren başlık	Tehdit, Gözdağı, Tahrik edici söylem içeren başlık	Metafor içeren başlık
	94	14	128	138

Fotomaç gazetesinin toplam manşeti 5109, futbol manşeti ise bütün manşetin %95.8'ini oluşturuyor(4899 manşet). Şiddet çağrıştıran manşet ve başlık oranı %%5.1 (249 manşet) olduğu görülmüştür. Fanatik gazetesinin toplam manşeti ise 5121, futbol manşeti ise bütün manşetin %%90.8'ini oluşturuyor(4650 manşet). Şiddet çağrıştıran manşet ve başlık oranı %8 (374 manşet) olduğu görülmüştür. Gazetedeki şiddet çağrıştıran manşetlerin dozu yaz aylarında azaldığı görülmüştür. Fotomaç gazetesi şiddet içerikli metaforları var manşeti en az ağustos ayında (6) kullanmışken, Fanatik gazetesi temmuz ayında(10) şiddet içerikli kelimeleri var manşetten kaçınmıştır.

SONUÇ

Futbolda şiddetin medya ile ilişkisi son zamanlarda çok tartışılmaktadır. Bu çalışma, oldukça geniş bir alan olan "futbolda şiddet" başlığını medya ile ilişkisi bağlamında incelemeye çalışmıştır. Çalışma ''Spor basını manşetleri şiddet içeren öğeler kullanıyor ve bu okuyucuların üzerinde belli bir derecede etkisini hissettiriyor, şiddete yönelmesine teşvik ediyor'' varsayımınından yola çıkılmıştır.

Manşet ve başlık taramasında her iki gazetenin de manşet atarken bomba, savaş, kavga, silah, ordu, şok, vurucu tim, kader maçı, taarruz, yangın, ezmek, öldürücü vuruş, saldırmak, parçalamak, silah, kurşun, intihar, dehşet, patriot gibi militaristik kelimeleri sıkça kullandığı görülmüştür. Ayrıca Fanatik gazetesinin Gençlerbirliği'nin Fenerbahçe'ye 6-1 yenilmesinden sonra 'Üzülme Gençler, o 1 golü bulamayanlar da oldu' diye Galatasaray'ın 6-0 mağlubiyetine gönderme yaparak sarı kırmızılı taraftarı kızdıracağını, Fotomaç gazetesinin de Fenerbahçe'ye 3-0 yenilen Orduspor için 'Fındık ezmesi' manşetini atması Orduspor luları kızdıracağı, böylece basının şiddete zemin hazırladığını söylemek mümkün. Avrupalı takımların mağlubiyetine de nefret dolu dille başlık atılması ırkçılığı, nefreti körükleyebilir. 2014 Dünya şampiyonası elemelerinde Türkiye ile aynı grupta bulunan Hollanda'nın Almanya'ya yenilmesinden sonra atılan 'Bize de böyle gel Portakal' veya 'Portakal orada kal' başlıklarını buna örnek olarak gösterebiliriz. Play off maçı öncesi 'Bu maça yürek dayanmaz' veya 'Kalbi olan bu derbiyi izlemesin' diye manşet atarak taraftarın bu maçı kader maçı gibi algılamalarına yol açması ve bunun sonucun takımı kaybeden taraftarın kalp krizi geçirerek ölmesine zemin hazırladığı, duygusallığı kışkırttığı ileri sürülebilir.

Futbolun Türkiye'deki gelişimi incelendiğinde özellikle üç büyük kulübün(BJK-GS-FB) ön plana çıktığı görülür. Bu üçlüye 70'li yıllardan itibaren Trabzonspor da katılmıştır. Türk futbolu dört büyük kulübün ekseninde biçimlenmektedir. Türkiye'yi yurtdışında en çok temsil eden ve en fazla taraftara sahip olanlar da yine bu kulüplerdir. Türkiye'de futbolun dört büyük kulübün ekseninde dönüyor olması bu kulüplerin medyada daha fazla yer işgal etmelerini ve daha fazla ön plana

çıkmalarını sağlamıştır. Gazetelerdeki spor sayfaları (futbol sayfaları da denebilir) dört büyük kulüp üzerine yayın yapmak için hazırlanmaktadırlar. Tiraj ve reytingin ana kaynağı olan bu kulüplerin taraftarlarını tatmin etmek amacıyla abartılı, asparagas ve magazinsi dil kullanmaktan kaçınmayan medya, bunları yaparken taraftarı yanlış yöne kaydırabileceğini düşünürüz. Olay bittikten sonra ''Taraftarlar isyan etti'', ''Taraftarlar olay çıkardı'', ''Yeter artık!'' diyerek masumca haykıran medyayı şiddeti körüklemesiyle suçlamayan basın mensubu hemen hemen yok gibi. Can Bartu (Sabah): 'Basın seyirciyi hem körüklüyor, hem centilmenliğe davet ediyor. Bu durumda taraftarı doğru yöne kanalize edemezsiniz'. Ali Sami Alkış (Türkiye): 'Basın üzerine düşen görevi yerine getirmiyor, yarayı sürekli olarak ajitaje ediyor. Gerilim yükselince satış da arttığı için bu durum basının hoşuna gidiyor'. Deniz Gökçe (Yeni Yüzyıl): 'İnsanımız eğitimsiz. Basın taraftardan daha fanatik. Basınla birlikte insanımızın da eğitilmesi lazım. İnsanımız taraftarlığı erkekliğin veya düşmanlığın ispatı şekilinde algılıyor. Spordan zevk almak diye bir şey var. İlla ki galip gelmek zorunda değilsiniz'. İslam Çupi (Milliyet): 'Basın tahrik etmeden ahlak kuralları çerçevesinde maçları takip etmiyor maalesef. Bana göre, tribündeki taraftarların ahlaksızlığıyla basının tahriki doğru oranda gelişiyor'(Kola, 1995:28).

Çupi Milliyet gazetesindeki köşesinde ''Futbol Oyundur, Savaş Değil'' adlı yazısında: ''Türkiye'de statlara giden seyircinin 'vahşiliği' spor sayfalarının vahşiliğinden kaynaklanmaktadır asılında. Adam gibi spor sayfaları adam gibi seyirci yaratacaktır sonunda' şeklinde görüşünü bildirmektedir (Çupi, 8.8.1995).

Çalışmada ''Spor basını manşetleri şiddet içeren öğeler kullanıyor ve bu okuyucuların üzerinde belli bir derecede etkisini hissettiriyor, şiddete yönelmesine teşvik ediyor'' varsayımınından yola çıkılmıştık. Varsayımın doğruluğu, Türkiye'deki en çok satan ve her kesim tarafından okunduğu düşünülen spor gazeteleri olarak ele aldığımız Fotomaç ve Fanatik gazeteleri üzerinden sınanmıştı. Fakat, araştırma sonucunda görüldüğü üzere, seçilen iki spor gazetesinin 1 yıllık sayılarında yapılan incelemede, söz konusu gazetelerin futbol sunumlarının büyük bir kısmında şiddet içeriğinin olmadığı bulgulanmıştır. Buradan hareketle "medya futbol sunumlarında şiddet öğeleri kullanmaktadır" diyebiliriz ama "medya yaptığı

sunumlarla futbolda şiddetin ortaya çıkmasında rol oynamaktadır" varsayımımız doğrulanmamıştır.

Çalışmamızın ilk kısmında yediden yetmişe herkesin seyirlik şovuna dönüşen spor futbolu tanımlamaya çalıştık, ikinci kısmında ise ana konumuz şiddeti, futbol ve şiddet ilişkisini, tribündeki şiddetin doğma, kışkırtılma sebebini mercek altına almaya çalıştık. Üçüncü kısımda Fotomaç ve Fanatik gazetelerinin 01 Ocak - 31 Aralık 2012 tarihleri arasındaki sayılarını inceleyip, futbol manşetleri ve başlıklarda şiddetin çağrıştırılarak sunulma oranını analiz ettik.

Çalışma spor gazetelerindeki şiddeti ölçme açısından önemlidir. Bugüne kadar günlük ulusal gazetelerdeki futbol manşetlerinin şiddeti sunma oranıyla ilgili çalışmalar yapılmış fakat salt spor gazetelerindeki şiddet oranıyla ilgili büyük çalışmalara rastlanmamıştır.

Çalışmada elde ettiğimiz verilere göre Fanatik gazetesinin Fotomaç'a nazaran şiddet içeren başlıkları daha fazla kullandığı görülmüştür. Fanatik gazetesinin sadece futbol haberleri değil, basketbol haberlerinde de şiddet öğeleri içeren manşet attığı araştırma sırasında gözümden kaçmadı. Bu yüzden diğer çalışmalarda spor gazetelerinin farklı spor dallarıyla ilgili manşetlerini mercek altına alınması önerilebilir.

KAYNAKLAR:

Arık B, M.: **İletişim yazıları**, Tablet Yayınları, Konya, 2006.

Althusser, L.: **İdeoloji ve Devletin İdeolojik Aygıtları**, İletişim Yayınları, İstanbul, 1994.

Amman, M, T.: **Spor Sosyolojisi,** Sporda sosyal bilimler'in içinde, Der: H.Can İkizler, İstanbul, Alfa Basım-Yayım, Eylül, 2000,s.86-132.

Arslan, C; Bingölbalı, A; Ramazanoğlu,F.: **Futbol Seyircisini Fanatik Olmaya Yönelten Motivasyonel ve Psikolojik Etkenler**, Hacettepe Üniversitesi Futbol ve Bilim Teknoloji Dergisi, Ankara, 1997.

Atabeyoğlu, C.: **Türkiye'de Spor Yazarlığının 100.Yılı(1891-1991)** A&B Kitapçılık ve Dağıtımcılık, İstanbul, 1991.

Atabeyoğlu, C.: **Türk spor tarihi (1453-1991),** Fotospor, AN Grafik Basın Sanayi ve Ticaret A. Ş.. İstanbul,1991.

Alkış, A,S.: **Futbol, Medya ve Olimpizm Semineri**, Göynük/Antalya, Türkiye Spor Yazarları Derneği Yayınları, G.Ü. İletişim Fakültesi Basımevi, Ankara,1997

Akşar, T.: **Futbolda Şiddetin Kökenleri**, Radikal 21 Mart 2004.

---------- **Ana Britannica Genel Kültür Ansiklopedisi,** Cilt: 9. Ana yayıncılık, İstanbul,1992.

Alemdar, K&Erdoğan, I.: **Popüler Kültür ve İletişim**,Umit Yayınları, Ankara, 1994.

---------- **Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Türk Dil Kurumu**. Türkce Sözluk. Ankara:1988.

Acet, M.: **Sporda Saldırganlık ve Şiddet**, Morpa Yayınları, İstanbul, 2006

Argan, M., Katırcı, H.: **Spor Pazarlaması**, Ankara: Nobel Yayın ve Dağıtım.2002

Baldık, Ö.: **Futbolun Kuşatıcılığı Altında**, Zafer Dergisi, Ekim 2002, Sayı:310.

Bilek, R, R.: **Türkiye'de futbolun kitle kültürü haline gelmesinde basının işlevi: Hürriyet gazetesi örneği**, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2010

Büyükbaykal, N, G.: **Geçmişten Günümüze Türkiye'deki Yazılı Spor Basınında Futbolun yeri ve Önemi**, İÜ İletişim Fakültesi Yayınları, İstanbul, 2004.

---------- **"CAS'tan Fenerbahçe ve Beşiktaş açıklaması, son karar Ağustos'ta"**, Türkiye Gazetesi (http://www.turkiyegazetesi.com.tr/flashaber/55433.aspx erişim tarihi 21.07.2013)

Cereci, S.: **Medyada Geri Besleme: Yerel Televizyonculukta Meslek İçi Eğitim**, Türkiye Gazeteciler Cemiyeti -

Konrad Adenauer Vakfı Yerel Basın Eğitim Seminerleri Dizisi: 24, Erdini Basımevi, İstanbul, 2002

Çağlayan H, S. Fişekçioğlu İ,B.: **Futbol seyircisini şiddete yönelten faktörler**, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Sayı: 12. 2004,ss127-142.

Çağlayan, H.: **Futbol Seyircisinin sosyo- Ekonomik Durumunun seyirci Şiddeti Üzerindeki rolü**,Selçuk Üniversitesi Sağlık bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmış Doktora tezi, 2003.

Çelebi, A.: **Söylem Çözümlemesi; gazetelerin 'haber oluşturma ve gündem belirleme işlevlerine eleştirel bir yaklaşım**, Yayınlanmamış YLT. Ankara Üniv. Sosyal Bilimler Ens.İletişim Anabilim Dalı Ankara, 1990.

Çetin, C.: **Türk Televizyonlarında Spor ve Olimpiyat Oyunları,** Turam, E(der)2000'li yıllara doğru Türkiye'de TV, Altın kitaplar, İstanbul,1996.

Çol, Z.: **Cumhuriyet'in 75. Yılında Spor Medyası Semineri**, Belek/Antalya, Türkiye Spor Yazarları Derneği Yayınları, 1998.

Çubukçu, A.: **Futbol ve Politika I**, Evrensel Kültür 34,1994.

Çupi, İ.: **Futbol Oyundur, Savaş değil**, Milliyet gazetesi, 8.8.1995.

Demirkol, M.: **Dişcim Spor Yazarı Olacak!,** Toplumbilim Dergisi, Sayı:16: 55–58, Ekim 2002.

Devecioğlu, S.: **Futbolun Tarihi Gelişimi** ((http://perweb.firat.edu.tr/personel/ yayinlar/fua_ 9/9_31782.pdf erişim tarihi 10.07.2012)

---------- **Doğu Anadolu Bölgesinde BESYO (Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu) Öğrencilerine Yönelik Bir Araştırma**, 11.Ulusal İşletmecilik Kongresi, Konya, 10-11 Mayıs, 2011

Doğan, B; Moralı, S.: **Futbolda Seyirci Taşkınlıkları ve Bunun Altında Yatan Psiko-Sosyal Nedenler**, 1.Futbol ve Bilim Kongresi, İzmir, 31 Mayıs 1996.

Doğan, İ.: **Türk futbolunda Potansiyel İstanbul Ruhu ve Şiddet**, Düşünen Siyaset Dergisi. 1.sayı, 1999, 73-85s.

Dönmezler, S.: **Sosyoloji**, Savaş Yay, Ankara,1984.

Dikmen Keskin H, N.: **Türkiye'deki yazılı spor basınında kadın futbol yazarlarının holiganizmin önlenmesindeki rolü**, İÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gazetecilik. 2008.

Dündar, C.: **Futbol ve savaş,** Milliyet Gazetesi, 11.10.2013.

Dunning, E.: **Towards A Sociological Understanding Of Football Hooliganism As A World Phenomenon,** European Journal On Criminal Policy and Research, 8–2, Page: 141–162, Jun 2000.

Erkal, M.: **Sosyoji**, Der Yayınevi, İstanbul,1987.

Erdemli, A.: **İnsan, Spor ve Olimpizm**, İstanbul: Sarmal Yayınları,1995.

Erdem, Ö. O.: **Futbolun ideolojik bir aygıt olarak kullanılması ve bunun medyadaki yansımaları,** İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bil. Ens. Gazetecilik Anabilim Dalı. Yayınlanmamış Yüksek Lisans tezi, 2010.

Erimhan, A.: **Medya ve Değişim**, Yeni Türkiye Dergisi Medya Özel Sayısı. 12,1503-1507, 1996.

Fişek, K.: **Futbolu neden sevmeli? Futbolu neden sevmemeli?** Haz: İlker Maga, Yasemin Gedik, Maksut Köksal, YGS yayınları, İstanbul, Temmuz 2006. s.75

Fişek, K.: **Spor yönetimi,** SFB Yay, Ankara,1983.

Fişek K.: **100 soruda Türkiye Spor tarihi,** Gerçek yay, İstanbul,1985.

Fişek, K.: **Sporun Anatomisi,** Yazı-Görüntü-Ses Yay, İstanbul,2003.

---------- **Futbol ve Kültürü,** Der.: Roman Horak, Wolfgang Reiter ve Tanıl Bora. İstanbul: İletişim Yayınları, 2004.

Galeano, E .: **Gölgede ve Güneşte Futbol**, Can Yayınları, İstanbul, 2011.

Gezgin, S.: **Ekonomiyi canlandıran faktör: Dünya Kupaları**, Finansal Forum Gazetesi, 11 Mayıs, s4. 2002.

Güneş, S.: **Medya ve kültür**, Vadi yay, Ankara,1996.

Gökalp, E.: **Türkiye'de Spor Basını ve Milliyetcilik Söylemi,** Yayınlanmamış Doktora Tezi. Ankara Universitesi SBE, 2004.

Hall, S.: **İdeolojinin Yeniden Keşfi: Medya Çalışmalarında Baskı Altında Tutulanın Geri Dönüşü**, Medya, İktidar, İdeoloji. der. Mehmet Küçük, Ark Yayınları, Ankara,1999.

Hürkan, S.: **Yıkılamayan İmparatorluk Futbol**, Umut yayınları, Ankara,2000.

İlhan E, Zafer Ç.: **Spor alanında şiddet ve spor medyasının etkileri: Spor yazarlarının algıları**, Niğde Üniversitesi Beden Eğitimi Ve Spor Bilimleri Dergisi Cilt 5,2011, Sayı 3.

İker, H.: **Futbol Medyasının Etik ve Sorumlulukları**, Toplumbilim Dergisi, Sayı:16: 43–48, Ekim 2002.

Kayaoğlu, A.: **Futbol Fanatizmi, Sosyal Kimlik ve Şiddet: Bir Futbol Takımının Taraftarlarıyla Yapılan Çalışma**, Yayınlanmamış Doktora Tezi. Ankara Universitesi SBE,2000.

Kıvanç, Ü.: **Aşka bahane aramasak, Birikim**, 1993, Sayı: 56.

Köknel, Ö.: **Bireysel ve toplumsal açıdan şiddet**, Altın Kitaplar, İstanbul,1996.

Kola, N.: **Delikanlı taraftar ayağa kalksın!**, Aksiyon 55,1995.

Kozanoğlu, C.: **Türkiye'de Futbol: Bu maçı alacağız!**, İletişim yayınları, İstanbul, 2002,

Kozanoğlu, C.: **Futbolun Sosyolojisi**, Timas Yayınları. İstanbul,1999.

Kılıçbay, M, A.: **Futbol Sadece Futboldur**, Düşünen Siyaset Düşünce Dergisi, Sayı 2, Ankara, Mart, 1999.

Kızılçelik, S.: **Sosyoloji teorileri 2**, Nüve Kültür Merkezi, Konya, 1994.

Kızılçelik, S; Erjem Y.: **Açıklamalı Sosyoloji Sözlüğü**, Saray Kitabevi, İzmir,1996.

Kloze, A.: **Televizyon futbolu,** Bora, T; Horak, R; Roster, W'nin derlediği ''Futbol ve Kültür'ün içinde. İletişim Yay, İstanbul, 1993.

Kurt, M. Atayman, V. Kurultay, T.: **Modern Sporun Dünü ve Bugünü**, Sorun yay. İstanbul,1997.

Mirioğlu, M.: **Futbol Haberlerinin sunumunda Şiddet: Hürriyet, Zaman ve Birgün gazetelerinde futbol sunumlarının analizi**, Andolu Üniversitesi SBEYayınlanmamış Yüksek lisans tezi,2007.

Mcluhan M.: **Medya mesajı, Medya masajıdır**, Mediacat kitapları, İstanbul,2012.

Menotti, C.L.: **Halkın derinliklerinden gelen futbol**, İkibine doğru, Haziran 1988, yıl:2, sayı 26, s.48

Noelle-Neumann, E.: **Kamuoyu: Suskunluk Sarmalının Keşfi,** Çev.: M. Özkök, Dost Kitabevi, Ankara, 1998.

Orhun, A.: **Pedagojik Açıdan Performans Sporu**, Erdemli, A(der). Futbol ve Kültür'ün içinde. İletişim yayınları, İstanbul,1991.

Özmen, H.: **Futbol, Holiganizm ve Medya**, İÜ Sosyal bilimler Enstitüsü, Halkla İlişkiler ve Tanıtım Anabilim dalı, Yayınlanmamış Yüksek lisans tezi,2000.

Öztan G.G, **Türkiye'de futbol ve sınıf bilinci**(http://www.sendika.org/2006/02/ turkiyede futbol-ve-sinif -bilinci-g-gurkan-oztan/ erişim tarihi 10.07.2012)

Öcal, D.: **Halkla İlişkiler Endüstrisi, Popüler Spor ve Futbol**, Toplumbilim Dergisi, Sayı:16: 117- 128, 2002, Ekim.

Öngören, F.: **Popüler Kültür ve Gençlik, Popüler Bir Olgu Olarak Futbol**, Bilim ve Aklın Aydınlığında Eğitim Dergisi, 5,2004.

Öngören, H; Karadoğan E.: **Küresel Tutku: Futbol**, İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi, Sayı 14: 209-221 ss, 2002.

Özerkan, Ş, A.: **Şiddet Araştırmalarında Yöntem**, İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi, Sayı 14: 317-335 ss, 2002.

Özgen, M.: **Futbolun Toplumsal Etkisi ve Sosyal Politikalar**, İÜ Spor Dergisi, Yıl:2, sayı:5,s.35, İstanbul, Form Reklam Hizmetleri, Eylül 2001.

Öztürk, F.: **Toplumsal Boyutlarıyla Spor**, Bağırgan Yayınevi, Ankara,1998.

Özsoy, S.: **Spor Gazetelerinin Başlıklarında Militarist ve Şiddet İçerikli Metaforlar,** Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi, Mart 2011, 88-114

Riches, D.: **Football**, çev.D. Hattatoğlu,Ayrıntı Yayınları, İstanbul,1989.

Simon, K.: **Futbol Asla Sadece Futbol Değildir**, Sabah Yayınları, İstanbul,1996.

Sönmez, Ç.: **Yazılı Basında Üç Büyükler ve Anadolu Kulüpleri Ayrımı,** İstanbul Üniversitesi SBE Yüksek Lisans Tezi, 2011.

---------- **Spor Kitabı: Oyunlar, Kurallar, Taktikler, Teknikler,**çev. Ceren Ünlü v.d., Haz. Emre Ergüven,2.bs, Doğuş Grubu İletişim Yayıncılık ve Tic Aş., İstanbul, 2008.

Sert, M.: **Gol atan galip,** Bağlam yay, İstanbul,2000.

San, H.: **Spor ve Basın** ,Spor Ahlakı ve Felsefesine Yeni Yaklaşımlar Sempozyumu, İstanbul, 1991.

Savaş, İ.: **Spor Genel Kültürü**, İnkılâp Kitabevi, İstanbul,1997.

Saygın, A, U.: **Futbol ve milliyetçilik: Türk milli takımının katıldığı Dünya Kupalarının Hürriyet gazetesi üzerinden çözümlenmesi**, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayımlanmamış Yüksek lisans tezi, 2012.

---------- **Sporda Şiddet ve Düzensizliğin Önlenmesine dair Kanun** (http://www2.sporx.com/futbol/superlig/siddet-yasasi-tamamSXHBQ228445SXQ erişim tarihi 21.07.2013)

Talimciler, A.: **Sporun sosyolojisi ve sosyolojinin sporu**, Bağlam Yayınları, İstanbul,2010.

Talimciler, A.: **Türkiye'de Futbol Fanatizmi ve Medya İlişkisi**, Bağlam yay, İstanbul, 2003.

Taşdelen, V.: **Futbol Tiyatrosu,** Eğitim, Özel Sayı, Yıl: 5, Sayı: 57, Milli Eğitim Bakanlığı Yayını, 2004,Ankara

Tekinoktay, H.: **Dio Gol** (http://www.hursertekinoktay.com/armando_diego maradona.htm erişim tarihi 10.07.2012)

Tükenmez, M.: **Medya ve Spor,** Etikus yay, İstanbul, 2003.

Tükenmez, M.: **Futbol ve Şiddet,** Toplumbilim Dergisi, Sayı:16: 87–88,2002, Ekim.

---------- **Türk Toplumunda Futbol Algısı**, GENAR Araştırma Şirketi, Haziran,2004.

---------- **Türkiye'de Taraftar Profili**, ALLSTATS Araştırma Şirketi, 2006.

---------- **Türk Futbol Tarihi 1904–1991**, [Cilt: 1]. Editor: Erdoğan Arıpınar, Turkiye Futbol Federasyonu Yayınları, İstanbul,1992.

---------- **Türk Dil Kurumu Sözlüğü**, TDK Yeni Baskı, cilt I, II, 1988.

Ünsal, A.: **Tribun Cemaatinin Öfkesi**, İletişim Yayınları, İstanbul,2005.

Ünsal, A.: **Genişletilmiş Bir Şiddet Tipolojisi,** Altın Kitaplar, İstanbul,1996.

Ünsal B& Ramazanoğlu F.: **Spor Medyasının Toplum Üzerindeki Sosyolojik Etkisi**, Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi Journal of Research in Education and Teaching Şubat 2013 Cilt:2 Sayı:1 Makale No:04 ISSN: 2146-9199

Ünlütepe, M.Ş.: **Türkiye'de Spor Gazeteciliği ve Tarihsel Gelişimi,** İ.Ü.S.B.E, Gazetecilik Anabilim Dalı, İstanbul: Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi,1991.

Yılmaz, E.: **Futbol ve Yaşam**, Toplumbilim Dergisi, Sayı:16: 15–22, Ekim,2002.

Yıldırım, Y.: **Spor ve Halkla İlişkiler, Sporun Medyaya Yansıyış Biçimleri: Doğu Anadolu Bölgesinde BESYO (Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu) Öğrencilerine Yönelik Bir Araştırma**, 11.Ulusal İşletmecilik Kongresi, Konya, 10-11 Mayıs, 2012.

Yetim A, A. Cengiz, R.: **İletişim ve Spor**, Berikan Elektronik Basım Yayım, İstanbul,2010.

Yetim, A.: **Sosyoloji ve Spor**, Topkar Matbaacılık, Ankara,2000.

Yves, M.: **Şiddet,** çev. Cem Muhtaroğlu İletişim Yayınları, İstanbul,1991.

Yüksel, H; Doğan, B; Moralı, S; Acar, M.: **Futbolda Şiddetin Toplumbilimsel Boyutları,** Hacettepe Üniversitesi Futbol Bilim ve Teknoloji Dergisi, Ankara,1998

---------- Fanatik Gazetesi 01 Ocak 2012-31 Aralık 2012 tarihleri

---------- Fotomaç Gazetesi 01 Ocak 2012-31 Aralık 2012 tarihleri.